

ОДБРАНА

У фокусу

**Нова фабрика
сложених борбених система**

АРСЕНАЛ
73

Sigurnost
Pouzdanost
Kvalitet

Галерија Матице српске

15. јануар – 23. фебруар 2013. године
Галерија Дома Војске Србије, Браће Југовића 19, Београд

АКВИЗИЦИЈЕ ГАЛЕРИЈЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ 2001–2011.

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Мирјана Боровина, потпоручница

Владимир Вјештић

Биљана Миљић

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
мр Славиша Влачић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијалковски, мр Зоран Миладиновић,
мр Миљан Миликић, Крсман Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Влада Ристић,
Иштван Пољанац, Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски,
Марија Марић и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Горан Станковић, Душка Стефановић,
Јово Мамула, Даримир Банда, (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 176

НАСЛОВНА СТРАНА

Припадници 63. падобранског
батаљона из Ниша на логоровању

Снимио Јово МАМУЛА

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

- 6** Шеик ал Нахјан, принц престолонаследник
Уједињених Арапских Емирата,
у посети Србији

ОДБРАМБЕНА ИНДУСТРИЈА У ПРВОМ ПЛАНУ

Шеик ал Нахјан састао се у
Београду са највишим срп-
ским званичницима са који-
ма је разговарао о могућно-
стима унапређења и разво-
ја билатералних односа
Србије и УАЕ, инвестиција-
ма у Србији и развоју
одбрамбених технологија

- 8** Министри Вучић и Динкић отворили фабрику
сложених борбених система

ИЗВОЗНИ ПОТЕНЦИЈАЛ

- 10** Указ председника Републике Србије
ПОСТАВЉЕЊА НА НОВЕ ДУЖНОСТИ

- 12** Годишње награде Медија центра „Одбрана“
НАЈУСПЕШНИЈИ У 2012.

■ ИНТЕРВЈУ

- 14** Пуковник Драгосав Лацковић, начелник
Управе за кадрове

ПОТРЕБЕ НОВОГ ВРЕМЕНА

- 18** Верска служба

РУКОПОЛОЖЕНИ ПРВИ КАНДИДАТИ ЗА ВОЈНЕ СВЕШТЕНИКЕ

Специјални прилог

Медија центар „ОДБРАНА“

Поводом Дана установе
24. јануара

19 Промоција магазина „The Economist: Свет у 2013.“ НОВА ЕРА ПИСАНЕ РЕЧИ

■ ОДБРАНА

20 Технички ремонтни завод Чачак РЕМОНТУЈУ СВЕ ШТО НЕ ЛЕТИ

Одолевајући годинама и државним системима, завод из шумедијског града одувек је почивао на вештини и стручности радника, који су се, неретко у хладним радионицама, и у миру и у рату, увек трудили да арсенал наше војске у сваком тренутку буде исправан и спреман за употребу

24 Центар за обуку Копнене војске ИНСТРУКТОРИ ВОЈНИЧКОГ ЗАНАТА

■ ФЕЉТОН

28 Дом Војске Србије РАТНИЧКИ ДОМ

32 Зимска сезона у Војној установи „Тара“ ДОБАР ПОЧЕТАК

Реч уредника

Поводом обележавања Дана Медија центра „Одбрана“ – 24. јануара, и овога пута успешно су спроведене акције избора најбољег спортисте и спортске екипе Војске Србије у 2012. години и доделе Новинарске награде „Иван Марковић“ за квалитетно извештавање у домаћим писаним и електронским медијима о активностима Министарства одбране и Војске Србије.

Жири је Новинарску награду „Иван Марковић“ за 2012. годину доделио Ивану Ловрићу, новинару „Вечерњих новости“, за текст „Јелен бржи од звука“, објављен у „Вечерњим новостима“ 28. октобра 2012. године.

О квалитету војног спорта говори податак да жири и ове године није имао лак посао да изабере најбоље. У „фото-финишу трке“ једногласно је одлучио да за спортисту Војске Србије у 2012. години прогласи разводницу Мариану Лукић Чегар, која је током прошле године остварила највредније спортске резултате, а за најбољу спортску екипу изабрао је Екипу Команде за обуку у војном вишебоју.

О себи обично не причамо, али поводом Дана Медија центра „Одбрана“ нека нам буде дозвољено да истакнемо неколико чињеница о нашем раду у протеклој години.

Да настојимо да радимо најбоље обавезује нас најпре одговоран задатак да информишемо о раду веома важног сегмента државе и друштва – система одбране и Војске Србије у коју грађани и даље имају највеће поверење. Али увек подсећамо да је то и дуг према већ 134 године дугој и непрекинутој традицији излагања војне штампе у Србији, од покретања листа „Ратник“ 24. јануара 1879. године.

Током 2012. године извештавали смо са 917 догађаја. На веб сајту Министарства одбране објављене су 573 информације и на веб сајтовима Војске Србије, МЦ „Одбрана“ и у магазину „Одбрана“ још 344 информације.

Број архивираних фотографија у 2012. износи 92.260, са 1.043 догађаја, а број објављених видео прилога, са 342 догађаја, је 1.248.

У складу са новим трендовима електронско издање „Одбране“ доступно је преко интернета, односно веб портала „Новинарница“, по цени 20 посто нижој од штампаног издања.

Посебно смо поносни на велику цитираност у агенцијским информацијама, дневним и периодичним новинама и часописима и ударним телевизијским вестима. То потврђује да је Медија центар „Одбрана“ референтни извор информација, којима се верује и које се радо преносе. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Шеик Мухамед бин Зајед ал Нахјан, принц престолонасл

Снимео Д. БАНДА

Одбрамбена индустрија у првом плану

Принц престолонаследник Уједињених Арапских Емирата, шеик ал Нахјан састао се у Београду са највишим српским званичницима са којима је разговарао о могућностима унапређења и развоја билатералних односа Србије и УАЕ, инвестицијама у Србији и развоју одбрамбених технологија

Принца престолонаследника Уједињених Арапских Емирата, Мухамеда бин Зајед ал Нахјана, на аеродрому „Никола Тесла“, уз интонирање химни обе државе, дочекао је први потпредседник Владе и министар одбране Александар Вучић.

Свечаном дочеку, 9. јануара, присуствовали су министар финансија и привреде Млађан Динкић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник

Председник Уједињених Арапских Емирата, у посети Србији

7

Љубиша Диковић, државни секретар у Министарству одбране Александар Николић, помоћник министра одбране за политику одбране Мирослав Јовановић, помоћник министра одбране за материјалне ресурсе Јасминка Тодоров, директор Војнообавештајне агенције Драган Владисављевић и шеф Безбедносно-информативне агенције Небојша Родић.

На састанку у Председништву Србије са шеиком ал Нахјаном разговарали су председник Републике Србије Томислав Николић, председник Владе Србије Ивица

Дачић, први потпредседник Владе и министар одбране Александар Вучић, потпредседници Владе Јован Кркобабић и Расим Љајић и министар финансија и привреде Млађан Динкић.

У срдачном и пријатељском разговору истакнуте су вишеструке могућности унапређења и развоја билатералних односа између Републике Србије и Уједињених Арапских Емирата. Председник Николић истакао је значај сарадње између наших земаља, посебно у сфери пољопривреде, високих технологија и у развоју одбрамбених технологија и специјализоване индустрије.

Током разговора високих делегација посебно су истакнуте перспективе унапређења економских односа између Србије и Уједињених Арапских Емирата, као и успостављање свеобухватне сарадње у оквиру реализације најављених заједничких пројеката, саопштено је из Кабинета председника Републике.

Долазак шеика ал Нахјана је узвратна посета Србији пошто су министри Александар Вучић и Млађан Динкић прошле јесени боравили у Уједињеним Арапским Емиратама. ■

ШЕТЊА КНЕЗ МИХАИЛОВОМ

Током посете Београду принц престолонаследник Уједињених Арапских Емирата, Мухамед бин Зајед ал Нахјан прошетом је Кнез Михаиловом и Калемегданом са својим домаћином првим потпредседником Владе и министром одбране Александром Вучићем.

Ал Нахјан и Вучић посетили су и Фудбалски клуб „Црвена Звезда“ и разговарали о могућностима сарадње са некадашњим светским и европским шампионом.

Састанак
у Председништву
Србије

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

ту, али и овде у земљи, не само да покушавају да помогну, већ и разговарају са свима како и на који начин да продамо наше оруђе и оружје и на који начин да запослимо што већи број људи – нагласио је министар Вучић, додајући да један део логистичких возила већ иде у Кенију која користи наше нове системе.

– У другој фази, очекујемо да ће овде, до септембра, бити запослено 192 радника, а постоји намера и за трећом фазом – нагласио је министар Вучић додајући да је развој науке и упошљавање домаће памети, а истовремено зарада на иностраним тржиштима, оно што би требало да буде идеал Војске Србије у будућности.

Намера је, како је подвукао министар Вучић, да се упосли домаћа привреда и да наши радници добију посао и да приход од рада фабрике остане у нашој земљи.

МОТОР РАЗВОЈА

Министар Вучић најавио је потписивање новог, великог уговора у вези са новим оруђем одбрамбене технологије, једног од највећих који је наша земља потписала у протеклом периоду. Он је такође, изразио уверење, да ће се на такав начин наћи лек за онај део наше наменске индустрије који лошије стоји, али да ће наменска индустрија, од краја 2013. године, па у свим наредним годинама, бити мотор развоја наше индустрије.

Према речима министра Динкића, влада наше земље ће улагати додатно у одбрамбену индустрију, јер та оруђа креирају наши врхунски инжењери, а ти производи, такође, ангажују бројне кооперанте, у случају ове фабрике чак 30.

– Мислим да је одбрамбена индустрија, сигурно, велика извозна шанса за комплетну српску индустрију и Министарство финансија ће подржавати, заједно са Министарством одбране и друге пројекте као што је овај – оценио је министар Динкић, најављујући нови уговор.

Вршилац дужности директора Јавног предузећа „Југоимпорт СДПР“ Југослав Петковић истакао је да ће одбрамбена индустрија Србије искористити свој велики извозни потенцијал и постати важан сегмент домаће економије за повећање запослености отварањем нових радних места. Он је, такође, изразио уверење да ће производна јединица „Морава“ у оквиру предузећа „Југоимпорт СДПР“ имати велики значај и за Министарство одбране, одбрамбену индустрију и привреду наше земље у целини.

Свечаности у Великој Плани присуствовали су и потпредседник Владе Србије и министар спољне и унутрашње трговине и телекомуникација Расим Љајић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Љубиша Диковић, државни секретар Министарства одбране Зоран Ђорђевић и представници Министарства одбране и Војске Србије. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

Указ председника Републике Србије

Постављења на нове дужности

Председник Републике Србије Томислав Николић, на основу *Закона о Војсци Србије*, донео је 4. јануара указе о постављењима на нове дужности и разрешењима генерала и пуковника Војске Србије

Распоређују се и постављају на нову дужност:

- бригадни генерал Васо Гујић, за начелника Војног кабинета председника Републике Србије (досадашњи начелник Кабинета министра одбране),
- генерал-мајор Јовица Драганић, за директора Инспектората одбране (досадашњи начелник Управе за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије),
- генерал-мајор Милан Мојсиловић, за шефа Војног представништва у Мисији Републике Србије при НАТО (досадашњи командант Копнене војске),
- генерал-мајор проф. др Митар Ковач, за начелника Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране Министарства одбране (досадашњи начелник Управе за планирање и развој ГШ ВС),
- пуковник Драгосав Лацковић, за начелника Управе за кадрове Сектора за људске ресурсе Министарства одбране (досадашњи начелник Управе за обавезе одбране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране),
- пуковник Стале Сталетовић, за начелника Управе за општу логистику Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране (досадашњи начелник Одељења у Управи за логистику ГШ ВС),
- генерал-мајор Слађан Ђорђевић, за начелника Управе за људске ресурсе ГШ ВС (досадашњи начелник Управе за кадрове Сектора за људске ресурсе Министарства одбране),
- бригадни генерал Војин Ч. Јондић, за начелника Управе за оперативне послове ГШ ВС (досадашњи заменик команданта Копнене војске),
- бригадни генерал Душан Стојановић, за начелника Управе за планирање и развој ГШ ВС (досадашњи командант Команде за обуку),
- бригадни генерал Горан Зековић, за начелника Управе за обуку и доктрину ГШ ВС (досадашњи командант Централне логистичке базе),
- генерал-потпуковник Александар Живковић, за команданта Копнене војске (досадашњи директор Инспектората одбране),
- бригадни генерал Ђокица Петровић, за команданта Команде за обуку (досадашњи командант 1. бригаде Копнене војске),

- бригадни генерал Милосав Симовић, за заменика команданта Копнене војске (досадашњи командант 4. бригаде Копнене војске),
- бригадни генерал Млађен Нишевић, за заменика команданта Команде за обуку (досадашњи начелник штаба Команде за обуку),
- пуковник Жарко Лазаревић, за начелника Штаба Команде Копнене војске (досадашњи командант 3. Центра за обуку Команде за обуку),
- пуковник Јелесије Радивојевић, за начелника Штаба Команде за обуку (досадашњи начелник Центра за мировне операције ГШ ВС),
- пуковник Стојан Батинић, за команданта 1. бригаде Копнене војске (досадашњи заступник начелника Управе за оперативне послове ГШ ВС),
- пуковник Маринко Павловић, за команданта 2. бригаде Копнене војске (досадашњи помоћник команданта за операције у Команди за обуку),
- пуковник Зоран Лубура, за команданта 4. бригаде Копнене војске (досадашњи начелник штаба Команде Копнене војске),

Престаје професионална служба по сили закона:

- генерал-мајору Милану Бјелици, заменику начелника Генералштаба Војске Србије,
- бригадном генералу академику Миодрагу Чолићу, Декану Медицинског факултета ВМА, Управе за војно здравство,
- генерал-мајору проф. др Божидару Форци, начелнику Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране.

Престаје професионална служба по потреби службе:

- бригадном генералу др Срђану Новаковићу, начелнику Управе за општу логистику Сектора за материјалне ресурсе,
- бригадном генералу Небојши Ђукановићу, шефу Војног представништва у Мисији Републике Србије при НАТО,
- бригадном генералу др Драгану Радуловићу, начелнику Војног кабинета председника Републике Србије.

Разрешавају се од дужности и предлажу за друга постављења:

- пуковник Петар Бошковић, до сада начелник Управе за људске ресурсе ГШ ВС,
- пуковник Драган Смиљковић, до сада заменик директора Војнобезбедносне агенције,
- пуковник Милић Станић, до сада командант 2. бригаде Копнене војске. ■

Начелник Генералштаба у Копненој зони безбедности

Начелник Генералштаба генерал-потпуковник Љубиша Диковић обишао је пред Нову годину део јединица Војске Србије које извршавају редовне задатке у Копненој зони безбедности.

Била је то прилика да начелник Генералштаба разговара са војницима и старешинама који ће новогодишње празнике провести на сложеним и одговорним задацима, да стекне непосредан увид у услове у којима живе и раде, одговори на њихова питања и да смернице за даљи рад.

Задовољан стањем у јединицама које је обишао, генерал Диковић доделио је стимулативне мере најбољим старешинама и војницима. ■

Припадници „Кобри“ у хуманитарној акцији

Припадници батаљона Војне полиције специјалне намене „Кобре“ организовали су акцију поделе новогодишњих пакетића деци Клинике у Тиршовој, Института за мајку и дете и Свратишта на Звездари, које ради у оквиру Центра за интеграцију младих.

Реч је о активности коју припадници јединице организују традиционално, а чији је циљ да покаже да нису заборављена деца која, за разлику од својих вршњака, Нову годину чекају у болесничкој постељи.

Захваљујући на поклонима, директор установе Драгутин Тричковић истакао је да је малим пацијентима посебно драго што су им поклоне донели „деда мразови“ у униформама Војске Србије.

– Бићемо у новогодишњој ноћи са три стотине деце, којима је, баш као и нама, посебно драго да су пакетићи купљени добровољним прилозима припадника батаљона Војне полиција „Кобре“, па је право задовољство констатовати да у нашој војсци постоје људи добре воље који се сете наше деце.

Деца су осмесима поздравила делегацију батаљона, а било је и сликања у шапкама „Кобри“ и најлепших жеља за годину пред нама, у нади за брзо оздрављење деце. ■

Сарадња у области културе

У Кабинету министра одбране одржан је састанак представника Министарства одбране и Војске Србије са министром културе и информисања Братиславом Петковићем и директорком Музеја науке и технике Сањом Зимоњић.

Тема састанка, којим је руководио помоћник министра одбране за политику одбране Мирослав Јовановић, била је сарадња Музеја Југословенског ратног ваздухопловства са Музејом науке и технике.

Том приликом, министар културе и информисања Братислав Петковић истакао је значај састанка који представља један од облика развијања и јачања културе на државном нивоу, а самим тим и институција културе у Републици Србији.

Уважавајући стручне експертизе са научног и техничког аспекта послова музеолошке делатности, који обавља Музеј науке и технике, директорка Зимоњић је нагласила потребу да се интензивира сарадња између Музеја науке и технике и Музеја Југословенског ратног ваздухопловства.

Помоћник министра одбране за политику одбране Мирослав Јовановић истакао је значај сарадње на плану културе и закључио да један од циљева те сарадње треба да буде учествовање војних установа културе у финансирање пројеката у оквиру ресорног Министарства културе и информисања, као и решавање и јачање статуса ових установа на државном нивоу. ■

Хуманитарна акција на аеродрому Батајница

Фондација „Осмех на дар“ и 204. ваздухопловна бригада на аеродрому Батајница организовали су хуманитарну акцију „Слетање Деда Мраза и Добре Виле“. После слетања, Деда Мраз и Добра Вила су заједно с активистима Фондације поделили новогодишње пакетиће малишанима из београдских домова за незбринуту децу.

Старији водник Зоран Сокић из 204. ваздухопловне бригаде, координатор акције „Слетање Деда Мраза и Добре Виле“, рекао је да је ово једна од манифестација у јубиларној години српског војног ваздухопловства.

– Почаствовани смо што имамо прилику да учествујемо у таквој акцији, јер ово је нешто што треба да послужи као пример и другим организацијама – рекао је Сокић.

Акцију је, поред припадника бригаде, подржала и општина Стара Пазова. ■

Годишње награде Медија центра „Одбрана“

Најуспешнији у 2012.

Поводом обележавања Дана Медија центра „Одбрана“ – 24. јануара, када је 1879. године покренут „Ратник“, први војни лист у Србији, додељене су традиционалне награде за најбоље спортисте Војске Србије, Новинарска награда „Иван Марковић“ и признања најуспешнијем новинару и сараднику „Одбране“ у 2012. години

Спортиста и спортска екипа Војске Србије

При избору најбољег спортисте и спортске екипе, жири је као основне критеријуме имао учешће и постигнуте резултате на међународним и домаћим спортским такмичењима по њиховом значају, као и учешће на такмичењима под покровитељством CISM, број такмичења на којима су учествовали кандидати и представљање лика припадника Војске Србије у складу с Кодексом части.

После разматрања предлога чланови жирија једногласно су одлучили да за спортисту Војске Србије у 2012. години прогласе разводницу Мариану Лукић Чегар, која је током прошле године остварила запажене спортске резултате – прво место на Регионалном војном првенству у полумаратону у Апатину, прво место на Регионалном војном првенству у планинском трчању у Димитровграду, прво место у полумаратону на Првенству Војске Србије, као и значајне пласмане на осталим домаћим и међународним спортским манифестацијама.

За најбољу спортску екипу Војске Србије у 2012. години жири је прогласио екипу Команде за обуку у војном вишебоју, која је током протекле године освојила спортско првенство Војске Србије, шести пласман на Европском првенству у војном вишебоју у Аустрији, а чланови екипе чине окосницу репрезентације Војске Србије у војном пентатлону.

Жири је радио у саставу пуковник Драган Ђини, начелник Одсека за војни спорт Војне академије, уједно члан Делегације Србије при CISM (председник), пуковник Зоран Шћекић, из Кабинета министра одбране, члан Делегације Србије при CISM, мајор Владимир Почуч, заменик главног уредника магазина „Одбрана“, поручник Велиша Вукашевић, референт за спорт у Управи за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије и старији водник Дејан Вукојевић из Центра за обуку Копнене војске, прошлогодишњи добитник признања „Спортиста Војске Србије“.

Најуспешнији у „Одбрани“

За најуспешнијег новинара магазина „Одбрана“ у 2012. колеге из редакције изабрали су Биљану Миљић, а за најуспешнијег сарадника историчара Крсмана Милошевића, генерала у пензији.

Награде ће бити уручене на свечаности поводом Дана Медија центра „Одбрана“, 24. јануара, у Дому Војске Србије у Београду. ■

Новинарска награда „Иван Марковић“

Циљ додељивања Новинарске награде „Иван Марковић“ је подстицање новинара који прате активности Министарства одбране и Војске Србије на квалитетно извештавање у домаћим писаним и електронским медијима о активностима Министарства одбране и Војске Србије, афирмација и јавна верификација њиховог стваралаштва и сећање на Ивана Марковића, једног од најдаровитијих војних новинара и уредника у листу „Војска“, који је 2003. године изненада преминуо у 43. години.

Жири је Новинарску награду „Иван Марковић“ за 2012. годину доделио Ивану Ловрићу, новинару „Вечерњих новости“, за текст „Јелен бржи од звука“, објављен у „Вечерњим новостима“ 28. октобра 2012. године.

У образложењу за доделу награде, жири наводи да „аутора награђује за репортерски прилог у рубрици *Сугбине* београдског дневног листа и истраживачки напор у неговању свести, традиционално афирмисане, о припадништву војсци у више генерација. Причу о наследној *небеској служби* у породици Јелен је и својеврстан медијски допринос стотој годишњици војног ваздухопловства у Србији (1912–2012). Подстичући посебно истраживачки приступ и јавну, друштвену корист у извештавању о активностима Министарства одбране и Војске Србије, чланови жирија захваљују свим осталим учесницима овогодишњег конкурса и охрабрује будуће такмаце за награду Медија центра *Одбрана* да бројније и садржајније доприносе квалитету и улози годишње новинарске награде“.

Жири за доделу новинарске награде „Иван Марковић“ радио је у саставу Боривој Ердељан, дописник „Политике“ у пензији (председник), Вељко Ђуровић, ратни сниматељ, предавач на Универзитету уметности, Дејан Миљковић, новинар агенције „Танјуг“, Станоје Јовановић, некадашњи директор и главни и одговорни уредник листа „Војска“ и пуковник мр Миливоје Пајовић, начелник Управе за односе са јавношћу Министарства одбране.

Управљање ризицима у систему одбране

У оквиру завршне фазе имплементације система финансијског управљања и контроле у Министарству одбране и Војсци Србије, одржана је радионица „Управљање ризицима“ коју су организовали Сектор за буџет и финансије Министарства одбране и Сектор за интерну ревизију и буџетску инспекцију Министарства финансија и привреде.

Начелник Управе за буџет Сектора за буџет и финансије и координатор за финансијске пословне процесе пуковник др Саша Трандафиловић представио је активности спроведене у Министарству одбране и Војсци Србије у процесу имплементације система финансијског управљања и контроле. Он је изразио наду да ће резултат радионице бити Први регистар стратешких ризика у систему одбране.

Шеф одсека за хармонизацију финансијског управљања и контроле Сектора, Љубинко Станојевић, представио је учесницима радионице Методологију управљања ризицима кроз све фазе тог процеса – идентификацију, процену и рангирање ризика и формулацију корективних мера за идентификоване ризике.

Радионица „Управљање ризицима“ реализована је у циљу да се те фазе ускладе с јединственом Методологијом управљања ризицима за кориснике буџетских средстава. ■

Седница Савета за безбедност војних учесника у саобраћају

Другом седницом Савета за безбедност војних учесника у саобраћају за 2012. годину у Управи за општу логистику Сектора за Материјалне ресурсе руководио је шеф Одсека за саобраћај и транспорт пуковник др Жељко Ранковић.

Осим анализе стања безбедности саобраћаја у Србији и анализе безбедности војних учесника у саобраћају за 2012. годину, на седници су изложена искуства са XI Конгреса Европске комисије за безбедност саобраћаја у оружаним снагама и дефинисан је план рада Савета за 2013. годину.

У 2012. години догодио се мањи број саобраћајних незгода војних возила у односу на 2011, последице су биле мање, а погинулих лица није било.

Чланови Савета закључили су да је у 2013. години потребно донети Стратегију безбедности војних учесника у саобраћају за период 2013–2017. године и покренути кампању за побољшање безбедности војних учесника у саобраћају. ■

Примопредаје дужности

13

Управа за људске ресурсе

У присуству начелника Генералштаба генерал-потпуковника Љубише Диковића, обављена је примопредаја дужности начелника Управе за људске ресурсе, на коју је, Указом председника Републике Србије, постављен генерал-мајор Слаћан Ђорђевић, уместо досадашњег начелника пуковника Петра Бошковића.

– Пуковник Бошковић је брзо ушао у проблеме и решавање свих задатака Управе за људске ресурсе. То говори о његовим могућностима, вољи и жељи да професионално успе и желим му да на новој дужности, где је у суштини најјачи и то је добро, оствари своје амбиције – рекао је генерал Диковић.

– Дужност прима генерал Ђорђевић и у Управу долази с положаја који је био носилац функције управљања људским ресурсима. Желим генералу Ђорђевићу много успеха у даљем раду и обављању нових функција – рекао је начелник Генералштаба. ■

Управа за обуку и доктрину

У Управи за обуку и доктрину досадашњи начелник генерал-мајор Јовица Драганић предао је дужност бригадном генералу Горану Зековићу, досадашњем команданту Централне логистичке базе.

Према речима начелника Генералштаба, који је присуствовао свечаности, генерал Драганић је за кратко време успео да унапреди концепт обуке и успешно је реализовао ту, за систем веома битну, функцију.

– То га је и кандидовало за функцију на коју одлази. Бити директор Инспектората одбране једна је од најодговорнијих дужности – рекао је генерал Диковић.

Професионална каријера генерала Зековића је, како је истакао начелник Генералштаба, везана за ракетне јединице, а део времена провео је и у Министарству одбране. Он је новом начелнику Управе за обуку и доктрину пожелео да оправда указано поверење да може успешно руководити Управом. ■

Трећи центар за обуку

У касарни „Војвода Петар Бојовић“ у Лесковцу обављена је примопредаја дужности команданта Трећег центра за обуку. Потпуковнику Синиши Николићу дужност је предао пуковник Жарко Лазаревић, који одлази на дужност начелника штаба Копнене војске.

Примопредаји је присуствовао заменик команданта Команде за обуку бригадни генерал Млађан Нишевић. ■

Пуковник Драгосав Лацковић, начелник Управе за кадрове

Потребе новог времена

Реформа система одбране донела је новине у плановима и припремама за одбрану, у области војне, радне и материјалне обавезе. Надлежна управа, по формирању, 2004. године, имала је почетне елементе, које је требало укомпоновати у систем од којег се очекивало да почне да функционише, али да, као предуслов за то, сви у њему препознају своје место. Као пролазни резултат овог процеса, данас су дефинисана материјална решења у новом Плану одбране, па је овај стратешки значајан акт за систем одбране у процедури усвајања пред извршном влашћу. После низа година опет имамо уређен систем ратне попуне и саопштен ратни распоред војним обвезницима, који обезбеђује поуздан одзив резервног састава на место и у време када то ситуација буде захтевала.

Ако је планирање одбране изворна функција Министарства одбране, а носилац тих активности Управа за обавезе одбране, онда је јасно колики значај у систему има та организациона целина, ко-

јом је три године руководио пуковник Драгослав Лацковић. Недавно је постављен на нову дужност – начелника Управе за кадрове Сектора за људске ресурсе Министарства одбране. Он је, ипак, актуелан саговорник о темама из области обавеза

одбране, тим пре што на том терену није време за настављање рутине, већ изазовни тренутак у којем се постављају нови стандарди који уважавају потребе свих субјеката система и који захтевају стално трагање за оптималним решењима која ће гарантовати виталност система одбране.

■ *Управа за обавезе одбране основана је пре осам година, као део Сектора за људске ресурсе, након расформирања Управе за организацију, мобилизацију и војну обавезу. Тада је преузела функцију војне обавезе, док је организација и мобилизација остала у Управи за организацију, у Сектору за полицију одбране. Како Вам се данас чини њој организационо решење?*

– Управа за обавезе одбране је и тада имала важну улогу када је реч о обезбеђењу кадра за мирнодопску и ратну попуњу Војске, уопште, за вођење евиденције војних обвезника у држави или, боље речено, за регулисање војне обавезе у свим њеним сегментима, од увођењу у војну евиденцију, регрутовања, упута на служење војног рока, до регулисања распореда и службе у резервном саставу. Ту је и извршавање дела обавеза из функције мобилизација, за чије је нормативно-правно уређење надлежна Управа за организацију.

Пре две године Управа за обавезе одбране је поново преформирана, па је, након преласка Управе за ванредне ситуације и Управе за цивилну заштиту у Министарство унутрашњих послова, примила функције радне и материјалне обавезе и планирања припрема за одбрану, које су оне до тада извршавале, али не и – извршиоце.

Ради поређења, некадашње укупно бројно стање управа било је око две и по хиљаде људи. Ове послове данас извршава око 700 људу Управе за обавезе одбране и њој потчињених територијалних органа. Управа је преузела функције, али их уређује и у нормативно-правном и у практичном смислу, извршавајући поједине обавезе и задатке.

■ *Када је реч о рајној појуни и мобилизацији, какве су обавезе Управе којом сте руководили?*

– Управа за обавезе одбране је носилац обезбеђења кадра и ратне попуње Војске Србије. Када је реч о попуни по радној обавези, ту су сви други субјекти система одбране, пре свега државни органи, органи државне управе, Влада и сва министарства, посебне организације и привредни субјекти, као и локална самоуправа. Одговорни смо за њихову попуњу по радној обавези, одобравање планова њихове попуње и давање сагласности за војне обвезнике који се распоређују у те субјекте ради обезбеђења њиховог функционисања у ванредном стању и рату.

Беспарица је, нажалост, у претходних десетак година индуковала нека решења систему, па од 1999. или 2000. године до 2010, када сам примио дужност начелника Управе, практично нисмо имали позивања војних обвезника ради саопштавања ратног распореда. Није било новца, па је 2004. године Управа за организацију и мобилизацију забранила позивање ради штедње.

Увиђајући штетност несаопштавања распореда, почетком 2010. године започели смо позивање. Као тачна

показала се наша процена да редовним функционисањем територијалних органа, без значајнијег утрошка новца, можемо да обезбедимо оно што је суштински битно за обезбеђење поупуности попуње. Од тада смо постигли значајне резултате и достигли стратегијски циљ. Пре свега, да формирамо ратне јединице по плановима попуње, да, у складу с њима, распоредимо одговарајући резервни састав, онако како Војска тражи и како принцип квалитета попуње захтева, а затим и да ангажовањем наших територијалних органа позовемо војне обвезнике који су отпуштени с ратног распореда, и да им то саопшtimo, а новораспоредене да информисемо о новом распореду и да обезбедимо да се у случају мобилизације појаве на местима и у јединицама у које треба да се одазову.

■ *Какав је одзив на саопштавање рајног распореда?*

– Задовољни смо степеном саопштености ратног распореда, који је изнад 85 одсто распоређеног резервног састава ратних јединица. Преосталих 15 одсто припадника резервног састава у овом тренутку је недоступно, јер, иако су им упућени позиви, нису се одазвали, из оправданих или неоправданих разлога. Неки су одселили и ни-

РЕЧ СТАТИСТИКЕ

– После ступања на снагу Одлуке о обустави обавезе служења војног рока, остала је обавеза увођења у војну евиденцију, која се води по месту пребивалишта. До краја новембра проценат регрута рођених 1994. године уведених у војну евиденцију, износи 79,8 одсто, а оних старијих годишта, рођених од 1982. до 1993, 8,8 одсто. За лекарске прегледе и психолошка испитивања у 2012. години планирано је 1.698 кандидата за добровољно служење војног рока с оружјем, а прегледано 1.869 регрута, од чега је 67 одсто оцењено као способно за војну службу, што указује на то да су критеријуми за добровољно служење војног рока остали изузетно високи.

Током 2011. и 2012. године на добровољно служење војног рока с оружјем у два упутна рока, у марту и септембру, упућено је 2.256 кандидата (у центре за обуку 2.038 кандидата и на курс за резервне официре 218 кандидата), од којих 291 жена. На основу ових података можемо закључити да је број пријављених кандидата за добровољно служење војног рока све већи. Највећи број пријављених кандидата за добровољно служење војног рока налази се на територији надлежности регионалног центра Ниш, а најмање пријављених на територији надлежности регионалног центра Београд.

ЛОВАЧКО УДРУЖЕЊЕ ВОЈНИК

Пуковник Лацковић је председник Ловачког удружења „Војник“. Ово непрофитно друштво, које се финансира искључиво од чланарина, основано је ради неговања традиција српског ловства. У свему поштује ловачки кодекс, а почива на војничком реду и дисциплини, па активно помаже и јединицама Војске у заштити војне имовине и лица. Такође, активно доприноси одржавању војног комплекса „Никинци“, у којем је установљено ловиште, и помаже Војној установи „Моровић“ у заштити ратарских култура од дивљачи.

су пријавили ново пребивалиште, други су на привременом раду у иностранству, мада њих нећемо распоређивати у резервни састав војске. Некима се здравствено стање променило, а знатан број је и приговарача савести, који, користећи право прописано чланом 45. Устава, не желе да буду припадници резервног састава Војске. Поменутих 15 одсто практично смо покрили општом резервом, која је ту управо да замени оне који се евентуално не одазову на позив. После низа година опет имамо потпуно уређен систем ратне попуне, а саопштен ратни распоред обезбеђује прилично поуздану пројекцију могућег одзива резервног састава у ратне јединице.

■ *Закон о одбрани из 2007. године утврдио је нови реалистички кад је реч о обавези државних и привредних субјеката у одбрани земље. Шта је новина и постоји ли данас евиденција о томе чиме привредна група може располагати, а шта би могло бити представљено на располагање Војсци у случају потребе?*

– Нови Закон о одбрани увео је другачију, нову парадигму у планирању припрема за одбрану и успоставио обавезу и одговорност субјеката за стање властитих припрема за одбрану. До тада је планирање одбране било централизовано. Нови пропис увео

је децентрализован принцип планирања, којим је одговорност за стање одбрамбених припрема утврђена сваком појединачном субјекту идентификованом у Закону. Пре фазе планирања морали смо поново да идентификујемо субјекте система одбране, јер се стање у њима, али и у држави у целини, због транзиције и економске кризе, значајно променило. Неке фирме су отишле у стечај, друге одавно престале да постоје, нове су отворене, па смо почетком 2011. године практично почели од нуле.

Интензивно смо прикупљали податке о субјектима, њиховим могућностима у функцији извршавања одређених задатака у одбрани, и то претражили у одговарајућа планска документа на стратегијском нивоу. Таква акција није била једносмерна, већ смо размењивали сазнања и решавали проблеме које смо у том процесу уочавали. На пример, истраживали смо шта поједине фирме производе, или коју услугу врше, шта их опредељује да буду значајни за систем одбране, као и који су то опредељујући критеријуми – да ли је то врста услуге или производа или њихов обим, или положај субјекта у систему, те колики је њихов значај за одбрану. У следећој итерацији утврђивали смо ко су одговорна лица у тим субјектима, а ко су овлашћена лица, која ће се бавити планирањем припрема за одбрану, јер субјекти сада треба да схвате да више нико не ради посао планирања припрема за одбрану уместо њих и да нема „државног решења“, већ их они креирају и врше властите припреме за рад током ванредног стања и у рату.

■ *Да ли Министарство одбране Србије и даље координира ње активностима?*

– Свакако, све те напоре координира Министарство, односно Управа за обавезе одбране и њени територијални органи. Нови План одбране, када буде донет, биће оквир за планирање властитих поступака и мера свих субјеката. Када они заврше израду својих планских докумената, достављаће их на увид и оцену усаглашености с Планом одбране, коју даје Министарство одбране. По добијању оцене усагла-

шености, одговорно лице субјекта потписује и одобрава властити план одбране, што представља новину, којом се обезбеђује да сва материјална решења, утврђена Планом одбране, буду у пракси примењива и да субјекти имају непосредан утицај и одговорност за њихово креирање, ажурирање, припреме и обезбеђење поступања у складу с њима.

■ *Преласком Управе за ванредне ситуације из Министарства одбране у МУП, пре нешто више од годину, покретна је и акција рефирмисања јединица цивилне заштите. Како функционише такво решење?*

– Нову физиономију система цивилне заштите успоставио је Сектор за ванредне ситуације МУП-а. У складу с њом, а пратећи савремене тенденције у тој области, Управа за обавезе одбране је, по захтеву и у сарадњи с Министарством унутрашњих послова, ефикасно, практично за три, четири месеца, формирала специјализоване јединице цивилне заштите и већини припадника јединица саопштила распоред у резервном саставу који је утврђен по радној обавези. Данас имамо око 12.000 припадника резервног састава распоређеног и организованог у јединицама цивилне заштите. Код њих је проценат саопштења распореда већи него у Војсци, јер су, углавном, идентификовани раније као добровољци у цивилној заштити и имају одређене специјалности, битне за формирање јединица, као што су рониоци, ватрогасци, планинари, алпинисти и специјалисти за телекомуникације, одржавање везе...

■ *Углавном говоримо о пасивној резерви. Какав је статус активне резерве и постоје ли она под сталним савјав Војске Србије?*

– Активна резерва је део резервог састава Војске Србије. Истовремено, активна резерва је део Кадровског плана, по којем ће, према Министарском упутству за 2013. годину, у њој бити 36.000 људи, од којих до 1.000 припадника активне резерве. То су посебно одабрани војни обвезници који се, у миру, позивају по потреби у јед-

ницу и ангажују на одређеним формацијским местима, за извршавање одређених задатака, а у функцији су одржавања оперативних способности јединица Војске. Потребу ангажовања активне резерве процењују надлежни органи у Генералштабу, који и води активности на обезбеђењу и ангажовању кадра за активну резерву. Припадници се регрутују на конкурс, који

ПЛАНСКА РЕШЕЊА

У процесу израде планских докумената, применом одређене методологије, стичемо драгоцену искуства која ће послужити као путоказ за даљи рад и усавршавање методологије планирања. Управа за обавезе одбране развија одређена софистицирана решења као подршку планирању припрема за одбрану, с крајњим циљем да се већина процеса планирања аутоматизује и спрече индивидуални утицаји на планска решења, чиме ће процес планирања бити максимално објективизован.

подразумева и здравствена и психолошка тестирања, провере физичких способности, за официре, подофицире и војнике. Они који задовоље скла-

пају уговор о ангажовању у активnoj резерви којим се утврђује њихова обавеза да по потреби и непосредном позиву Војске дођу у јединицу, на обуку или ради извршења конкретnog задатка, те учешћа у саставу контингента за неку од мировних мисија.

Припадницима активне резерве за време трајања општег, основног уговора припада месечни паушал који одреди министар одбране. Могу бити запослени код послодавца или незапослена лица. Овој другој категорији је избор и закључење уговора о активnoj резерви уједно и прилика да, и без ангажовања у јединици, побољшају свој социјални статус, а притом су у било ком тренутку на располагању Војсци Србије. Врло је значајно напоменути да се и с послодавцем припадника активне резерве, ако је он запослено лице, такође склапа уговор, којим се обезбеђују заштитни механизми послодавцу да, за време одсуства припадника активне резерве, може да ангажује другог радника. Управа за обавезе одбране припремила је Уредбу о активnoj резерви, која је донета половином 2011. године, а Генералштаб ће, на основу процене стварних потреба и могућности ангажовања активне резерве, расписати конкурс за пријем.

■ Доношење Плана одбране Републике Србије је у процедури. Министар одбране је већ потписао акт којим се изводи из нацрта Плана достављају надлежним државним органима. Да ли је то последњи формални предуслов после којег субјекти могу да раде властима планска докумената за планирање и функционисање у рату?

– Циљ израде Плана одбране је исте координирано и планско утврђивање задатака државе и свих субјеката система, који треба да обезбеде складно функционисање Војске, Министарства унутрашњих послова и осталих елемената у одбрани земље. Захваљујући ангажовању територијалних органа, интензивној обуци у неколико циклуса са субјектима, уз пун и непосредан допринос Инспектората одбране, дошли смо на корак до циља

– да сви субјекти система одбране знају да имају обавезу прописану законом, да морају да имају одговорна лица, да су утврђене потребе приоритетних субјеката и могућности привреде за њихово задовољење, да субјекти знају ко координира припреме за одбрану, те да су добили одговарајућа докумената која представљају полазну основу за планирање властитих припрема за одбрану. Следећа фаза следи после усвајања Плана одбране, који је у процедури пред Владом, и која ће усвојити одговарајући, већ припремљени закључак. Да немамо План одбране, елементи система одбране би функционисали дисхармонично.

■ Управа за обавезе одбране је, почевши од израде Пројекта 2005. године, веома успешно руководила реализацијом Пројекта професионализације Војске Србије, који је окончан крајем 2010. године, за шта је Министарству одбране више стварних признања. На крају, уместо закључка, шта би било посебно истакао, као допринос Управе систему одбране?

– Управа за обавезе одбране, синхронизованим и координираним активностима свих субјеката система одбране и двогодишњим заједничким напорима с Инспекторатом одбране, успоставила је нови, децентрализовани концепт планирања припрема за одбрану, чиме је обезбедила примену одредаба Закона о одбрани и Закона о војној, радној и материјалној обавези. Посебно бих истакао да смо, у процесу планирања припрема за одбрану, уочили да су одређена законска решења превазиђена или тешко примењива, због чега смо иницирали и предложили измене и допуне појединих законских решења.

На крају, желим да истакнем оно у шта сам сигуран – без синергије свих одговорних државних субјеката кључни системски проблеми у функционисању система одбране не могу бити решени. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

Рукоположени први кандидати за војне свештенике

У оквиру процедуре за пријем официра у верској служби, с циљем стицања богослужбене праксе, у новосадској Успенској цркви и манастиру Ковиљ рукоположени су први кандидати за војне свештенике.

Током литургије коју је у новосадској Успенској цркви, уз саслужење архимандрита Јована (Радосављевића), свештеника и ђакон из Новог Сада, служио епископ бачки Иринеј, ђакон Ђорђе Стојисављевић, кандидат за војног свештеника, рукоположен је у презвитерски чин.

Уз саслужење свештенства и монаштва, у манастиру Ковиљ литургију је служио епископ јегарски Порфирије, који је Селимира Вагића, будућег војног свештеника, рукоположио у чин ђакон.

Како су до сада успешно прошли све предвиђене физичке, психолошке, здравствене и безбедносне провере, након рукоположења кандидате очекује једномесечни период обуке на Војној академији за официре верске службе и након тога пријем у професионалну војну службу.

У касарнама Војске Србије већ су одабране просторије које ће бити преуређене у богослужбене просторе да би свештеници и верски службеници, одмах по пријему, могли почети службу. У овој фази увођења верске службе, Војсци Србије потребно је 13 свештеника православне цркве и по један имам и капелан.

Са пријемом кандидата наставиће се и током ове године, истиче пуковник Стевица Карапанџин, начелник Одсека за веру у Управи за људске ресурсе Генералштаба, који је присуствовао рукоположењима. ■

Б. М. П.

Размена искустава у области верске службе

Начелник Одсека за веру у Управи за људске ресурсе Генералштаба пуковник Стевица Карапанџин боравио је у радној посети Православном душебрижништву Министарства одбране Босне и Херцеговине, с циљем размене искустава у вези са организацијом верске службе.

Настојатељ Душебрижништва јереј Слађан Влајић упознао је пуковника Карапанџина са организацијом и начином рада војних свештеника.

Током сусрета са замеником министра БиХ мр Мирком Околићем и начелником Заједничког штаба генерал-потпуковником Миладином Милојчићем разговарано је о најважнијим достигнућима и значају верске службе оружаних снага БиХ за командовање и оперативну способност. Констатовано је да је Војска Србије на добром путу да то питање успешно уреди.

Пуковник Карапанџин имао је састанке и са настојатељем Војног муфтијства, муфтијом Исмаилом Смаиловићем и равнатељем Римокатоличког душебрижништва бискупом др Томом Вукшићем, са којима је разменио искустава у вези са организацијом верске службе за потребе припадника исламске, односно римокатоличке вероисповести.

Током пријема код епископа зворничко-тузланског Василија, од стране Светог архијерејског сабора СПЦ задуженог за верску службу у ОС БиХ, пуковник Карапанџин имао је прилику да се упозна са начином уређења важних питања канонске одговорности војних свештеника.

У касарни „ Степа Степановић“ у Бијелини пуковник Карапанџин упознао се са радом батаљонског војног свештеника.

Током радне посете дефинисани су и предлози за унапређење сарадње верских служби Војске Србије и оружаних снага БиХ. ■

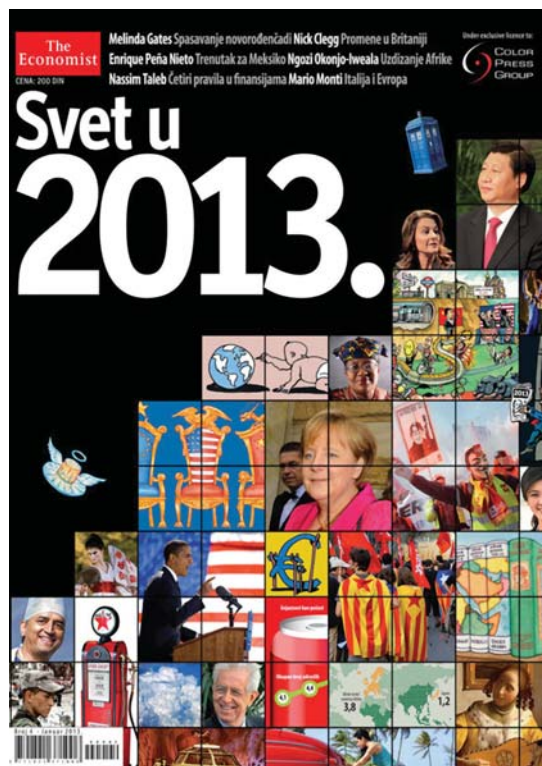
Промоција магазина
„The Economist: Свет у 2013.“

Нова ера ПИСАНЕ РЕЧИ

Један од ретких магазина који су, упркос економској кризи и глобалном тренду опадања тиража, у претходној години, која је била најтежа година за новине у историји тог медија, забележили чак и повећан број читалаца, јесте енглески недељник „The Economist“. Све то захваљујући озбиљним анализама најактуелнијих тема и због стручности сарадника који текстове потписују. Управо је то био разлог да се његово специјално годишње издање у српској верзији „The Economist: Свет у 2013.“ сврста међу наслове Колор Прес Групе, која је, у сарадњи са Центром за студије Сједињених Америчких Држава Факултета политичких наука Универзитета у Београду, недавно организовала промоцију поменутог специјала.

Говорећи о темама које су обележиле издање „The Economist: Свет у 2013.“, као и о политичким и економским пројекцијама за 2013. годину у Србији, Европи и читавом свету, председник Колор Прес Групе Роберт Чобан истакао је да криза медија у свету и код нас кореспондира с економском, а, с друге стране, условљена је и продором интернета.

– Наши медији нису у стању да одговоре стандардима који се намећу – поручио је Чобан, указу-

ПРЕДВИЂАЊА СТРУЧЊАКА

Магазин „The Economist: Свет у 2013.“ даје преглед мишљења и предвиђања највећих светских стручњака, банкара, менаџера, академика и политичара за годину пред нама, као и текстова уредничког тима једне од најстаријих издавачких кућа на свету.

Уз светске вести из економије и политике, у магазину су заступљени и написи из области технологије, науке, књижевности и уметности. Сваке недеље, више од два милиона читалаца очекује шта ће у новом броју „The Economist“ припремити редакција листа који је основан у септембру 1843. године, а чије је седиште у Лондону.

јући на тренд нестајања, као и преласка штампаних медија на онлајн издања, с којим се суочавају и издавачи у Србији.

С кредибилитетом дугогодишњег читаоца, професор Факултета политичких наука др Душан Павловић је истакао да је реч о једном од најбољих недељника у свету, указујући да о квалитету часописа „The Economist“ сведочи то што се из броја у број смењују добри текстови, па магазин од читалаца захтева пажњу и концентрацију, чак и дуже од седмице.

– Магазин се не бави само уско економским темама, већ и онима које су индиректно у вези с економијом и од значаја за сваког појединца – оценио је професор Павловић, истичући да се о узроцима светске економске кризе у највећој мери информисао управо из тог часописа.

Да су сажетост текстова и анализе стручњака из свих делова света један од важних фактора који су допринели данашњем глобалном угледу часописа „The Economist“ потврдио је и директор Центра за студије Сједињених Америчких Држава Факултета политичких наука, проф. др Драган Р. Симић.

– „The Economist“ је часопис највише естетске резолуције, пун концизних, сажетих текстова, који не развлаче причу, а пишу их највећи зналци у својим областима. Ово је управо оно што задовољава потребе образованог, ренесансног човека и његов интелектуални развој – истакао је професор Симић.

Коментаришући положај САД у контексту међународних односа, он је наговестио да ће улога реизабраног председника бити решавање унутрашњих питања и превазилажење буџетског дефицита.

– Ово издање предвиђа догађања у свету, пре свега однос Америке са Кином и еврозоном. Смањује се диспропорција у односу на источноазијске земље, а јачање Кине доводи у питање америчку доминацију у међународним односи-

ма – оценио је Симић, закључујући да ће годину пред нама обележити померање моћи на глобалном плану.

У 2013. години, према прогнозама уредника спољнополитичке редакције листа „Политика“ Бошка Јакшића, најактуелнији догађаји биће они који се тичу међународне економије.

– Сједињене Државе и Европска унија се, као глобални центри одлучивања, суочавају с унутрашњим проблемима који јесу економски, али су слабости политичке – истакао је он, осврћући се, такође, и на ситуацију у Европи, која је, како оцењује, суочена са поделом на два табора.

Издање, већ традиционално, излази 1. децембра, има 124 стране, а главни и одговорни уредник на српском језику је Игор Цонић. ■

Биљана МИЉИЋ

Технички ремонтни завод Чачак

Одолевајући годинама и државним системима, завод из шумадијског града одувек је почивао на вештини и стручности радника, који су се, неретко у хладним радионицама, и у миру и у рату, увек трудили да арсенал наше војске у сваком тренутку буде исправан и спреман за употребу

За 87 година постојања Технички ремонтни завод Чачак радио је без прекида и никада није мењао своју намену – одржавање техничких средстава којима је опремљена Војска. Делио је судбину Војске, прелазео с буџетског финансирања на пословање по принципу стицања дохотка, а последње три године поново је на буџету, што је у великој мери допринело његовом ефикаснијем пословању.

Према речима директора Завода, пуковника Горана Марјановића, дипломираног инжењера бродомашинства, који већ годину дана успешно руководи том установом, претпочињавање Завода у организацијском смислу Копненој војсци помогло је да се он „увојнички“, односно олакшало разумевање потреба Војске и организацију рада.

– Имамо максималну подршку претпостављених из Управе за логистику Генералштаба, као и од претпостављене Команде Копнене војске из

Ремонтују све

Ниша за све активности које су неопходне да бисмо испунили најважнију мисију – највиши ниво одржавања техничких средстава којима је опремљена Војска Србије – истиче пуковник Марјановић, додајући да се све, осим онога што није везано за летење, одржава и ремонтује у чачанском Заводу, у чијем саставу се налази пет сектора и по два самостална погона и одељења.

Подмлађивање кадра

Уласком нове технологије и нове опреме у систем одбране, уз обуку људи који ће је користити, истовремено се оспособљавају запослени у За-

воду за све видове одржавања. Имајући у виду да је услов за прихватање нових технологија опремање Завода одговарајућим машинама и алатима, током претходне три године набављена је опрема у вредности од 35 милиона динара.

Ради осавремењавања ремонта набављена је машина за сечење плочастих материјала воденим млазом „WATHER JET“, којом је повећана продуктивност у машинској обради материјала. Повећани су, такође, ефикасност и квалитет ремонта набавком машине за испитивање силе кочења возила точкаша и мерне опреме за ремонт телекомуникационих средстава. Уз то, модернизована је лаборато-

ШТО НЕ ЛЕТИ

РЕДОВНА ПРИМАЊА

Говорећи о запосленима у „Ремонту“, како радници називају Завод, пуковник Марјановић оцењује да су много задовољнији после трансформације установе и преласка на буџетски систем финансирања, јер су плате редовне.

– Извесност посла и радног места мотивише људе. Уз то, запослени су сведоци технолошког напретка у Заводу и побољшаних услова рада – истиче директор те установе.

рија за хидраулично испитивање и ремонт покретних посуда под притиском, набавком најсавременијих уређаја, а у току је набавка још неколико нумеричких машина за машинску обраду.

Како истиче пуковник Марјановић, велика пажња посвећује се усавршавању запослених, па је у претходном периоду обучено 19 инжењера и радника у центрима за обуку Војске Србије и институцијама ван ње.

– У току је реализација девет функционалних задатака Војнотехничког института, а ремонтом и припремом техничких средстава која су ангажована у мировним мисијама Војске Србије наставили смо да допри-

носимо одржавању мира у свету. Оспособили смо се за генерални ремонт најважнијих функционалних подсистема тенка М-84, међу којима су топ 125 милиметара и механизам за елевацију, купола и склопови куполе, систем управљања ватром електроинсталација оклопног тела, затим нишанске справе, аутоматски пуњач и обртни транспортер, мотор V-46-6 и V-46ТК систем за подмазивање, као и дневно-ноћна нишанска справа, – наглашава пуковник Марјановић. Он је додао да је у претходне две године, на Међународном сајму проналазаштва, Завод добитник две златне медаље с ликом Николе Тесле, што је значајно признање за постигнуте резултате.

Када је реч о Техничком ремонтном заводу Чачак, годину за нама обележила је и реорганизација, од које се очекује и подмлађивање кадра. То ће унапредити рад у Заводу и омогућити прихватање нових, савремених технологија. У току је пријем 102 радника, од којих су 30 инжењери, чијим доласком се очекује и повећање ефикасности у раду.

– Урађено је много, али ми увек желимо више. Потребно је решити грејање ремонтних и производних капацитета Завода, уклонити последице бомбардовања 1999. године, „умити“ Завод обнављањем фасада и кровова на неколико објеката. Када се преселе капацитети из касарне „Ратко Митровић“ и санира зграда „везе“ моћи ћемо рећи да је ремонтни завод обликован по мери коју заслужује. Завод постоји већ 87 година и постојаће док буде Војске Србије, а гарант за то јесте специјализован и стручан кадар – наглашава пуковник Марјановић.

Освајање нових технологија

Перспектива Завода је у складу с његовом мисијом – истиче начелник Сектора за техничку подршку те установе, потпуковник мр Војкан Радоњић. Како он објашњава, то се може посматрати са технолошког аспекта – усавршавања постојећих и развоја нових

технологија, као и са инфраструктурног – стварања повољних услова за ремонт средстава електронике, ракетне технике, оптике и оптоелектронике.

– Ми у Сектору пружамо техничку подршку технолошким процесима, а о нашој успешности сведочи и то да је Завод сопственим капацитетима успео да развије 871 технологију ремонта техничких средстава, 10.537 технологија нове израде позиција резервних делова и склопова и 1.037 технологија регенерације резервних делова и склопова. То је интелектуално благо Завода и оно се чува у оквиру Сектора у техничкој архиви – наглашава потпуковник Радоњић.

Најважнији задатак Сектора јесте, осим техничке подршке технолошком процесу ремонта освајање генералног ремонта тенка М-84 и испомоћ Војнотехничком институту у реализацији функционалних задатака. Према његовим речима, освајање генералног ремонта је дуготрајан процес којим Завод технолошки развија сопствене капацитете и стручно их оспособљава за највиши ниво одржавања. Пружањем испомоћи Војнотехничком институту Завод прати и токове савремених технологија, размењује интелектуалне капацитете, и у току је са савременим технолошким дешавањима, која стручни кадар ВТИ-а несребично преноси и размењује с њима.

Пукoвник Горан Марјановић,
директор ТРЗ Чачак

– Највећи су нам изазов развојни задаци, када неку идеју треба спровести у дело и применити у праксу. Такође, битно је радницима омогуће и бољи технолошки услови за рад, ради повећања продуктивности – оцењује потпуковник Радоњић.

Опрема којом су се капацитети Завода у значајној мери обновили, после његове трансформације 2008. године, допринела је развоју нових технологија, које су омогућиле већу продуктивност, конкурентност на тржишту, смањење расхода набавке услуга на тржишту за технологије које Завод не поседује.

Како истиче потпуковник Радоњић, увођење нове опреме у технолошким процесима брзо се исплатило.

– Завод је познат по најсавременијем уређају за сечење материјала воденим млазом (стационарна варијанта) и једини у региону има преносну варијанту тог уређаја. Такође, има савремену 3Д граверку ласерског и механичког типа, уређај за мерење вибрације и шума, најсавременије мерне инструменте високе тачности за највиши ниво одржавања савремене телекомуникационе опреме, као и опрему за највиши ниво одржавања новонабављених телекомуникационих средстава произвођача „Талес“ и „Тадиран“ – наводи потпуковник Радоњић.

Важан аспект пословања је и чињеница да је целокупан рад у Заводу и управљање технолошким процесима информатички подржано – руководство установе, начелници сектора и погона, као и пословође могу у сваком тренутку да добију податке који су им неопходни за квалитетно управљање радом Завода.

– Можемо се похвалити да имамо најсавременију информатичку подршку у Војсци Србије, која се заснива на ОРАКЛЕ бази података и 21 софтверском модулу – објашњава потпуковник Радоњић.

Повећање поузданости

Употребу електронике у војне сврхе карактеришу много строжи захтеви у погледу квалитета електронских уређаја и склопова, јер морају да покажу поузданост у борбеним условима.

У Сектору за ремонт средстава електронике и електромеханике Завода успешно се одговара таквим изазовима током ремонта широког спектра средстава телекомуникација, електронског извиђања и противелектронских дејстава, радарско-рачунарских система, средстава информационо-комуникационих технологија, ракетне технике, система управљања ватром и аутоматике, оптике, оптоелектронике, ласера и електронике опште намене.

Осим тога, рад у Сектору обухвата и адаптације, модификације у области електронике и оптике и остале радове. Пример за то су и средства при-

УВЕК У СЛУЖБИ ВОЈСКЕ

премана за мировне операције, где су у оквиру постојећег подсистема везе с аналогним уређајима успешно интегрисани и новоуведени дигитални радио-уређаји, а и они који се у домену интегрисаног система веза развијају у Војнотехничком институту.

Како истиче начелник поменутог сектора, мајор мр Ненад Стефановић, посла има много, због чега се жељно ишчекује увођење у дужности нових инжењера и техничара.

– Стручност је оно за чим тежимо у Сектору, што је предуслов за остваривање онога што се од нас захтева у погледу ремонта – да из Завода изађу поуздана и квалитетна средства – наглашава мајор Стефановић. Захтеви система квалитета строжи су у односу на комерцијалне уређаје, па запослени у Сектору настоје да примене највише стандарде електронске индустрије.

Усвајање светских трендова – да мали тимови с великом продуктивношћу постижу најзначајније резултате – примењује се приликом ремонта појединих средстава. На тај начин скраћујемо време ремонта или одржавања, а као крајњи резултат добијамо квалитетно ремонтвано средство, с дефинисаном поузданошћу, повећаном расположивошћу и доступношћу – објашњава мајор Стефановић.

Ангажовање људи и технике

Када је реч о Сектору за ремонт машинске технике, најзначајнији задатак који је обележио претходну годину, по речима мајора Зорана Секу-

лића, начелника погона за ремонт возила точкаша и мотора, био је ремонт и припрема моторних возила намењених за упућивање у мировну операцију у Либану.

– У току прошле године за вод који се ангажује у мировној операцији у Либану ремонтвано је и припремљено пет ВПБ М-86, три „пуха“ са три BRACCO приколице, два моторна возила ТАМ-150 и ПР ТАМ-150 с ЕА. Тренутно се ремонтују техничка средства која ће додатно бити упућена у Либан – осам возила ВПБ М-86, седам „пухова“ ГДб, три возила ТАМ-150, као и возило ТАМ-150 радионица, те електроагрегат АДП-15 и пет приколица BRACCO – наводи мајор Секулић и додаје да су посебни задаци у оквиру припреме били уградња клима уређаја у возила ВПБ М-86, као и уградња радио-уређаја и радио-ометача.

Запослени у Сектору свакоднев-но су ангажовани на задацима ремонта стрељачког и артиљеријског наоружања, борбених возила, возила точкаша, возила са специјалном надградњом, електроенергетских средстава и мотора с унутрашњим сагоревањем, који се изводе у објектима Завода, на полигонима где се врше завршна испитивања, као и на терену у јединицама и установама Војске Србије.

Значај Завода за целокупан систем одбране најбоље се огледа у ангажовању на нижим нивоима одржавања у јединицама Војске Србије, врло често и на терену, у базама Копне-

Пре 87 година Државни савет Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца решењем је оснажио одлуку Општине чачанске о уступању земљишта „преко пута од касарне до железничке пруге“ ради подизања Инжињеријско-техничког завода.

Од тог дана, 30. септембра 1925. до данас, Технички ремонтни завод мењао је организацију, статус и капацитете на основу потреба и захтева Војске, али никада основну делатност – одржавање средстава наоружања и војне опреме, по чему је увек представљао значајан капацитет за одбрану земље. И данас Завод успешно реализује своју мисију – борбу за исправност техничких средстава наше војске.

Током свог постојања Завод је два пута био буџетска установа – од 1953. до 1957. и од 31. октобра 2008. године до данас. Од тог дана више нема проблема са упосленошћу капацитета, кашњењем у исплати зарада, а реализација ремонта техничких средстава је успешнија. У марту 2010. године Завод је претпотчињен Команди Копнене војске, и већ се осећају позитивни ефекти такве одлуке – повећани су радна и технолошка дисциплина и реализација ремонта.

не зоне безбедности, односно свуда где се налазе људи и техника.

– Сваке године пружамо подршку батаљонским гађањима, припреми технике за гађања за тактичке јединице Копнене војске и остале јединице на полигону „Пасуљанске ливаде“, као и припреми технике за завршну вежбу „Дипломац“ Војне академије. Наши људи су тамо од почетка до краја вежбе – истиче мајор Секулић. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимео Радован ПОПОВИЋ

Инструктори војничког заната

Сваки војник, подофицир и официр који успешно заврши обуку или усавршавање у Пожаревцу својим знањем сведочи о стручности и раду припадника Центра. Зато нема пуно простора за компромис са строгим захтевима и стандардима који се морају испунити да би се стекло звање и добио сертификат.

Само обучен војник побеђује. Та реченица довољна је да опише и докаже сврху и циљ постојања Центра за обуку

Копнене војске у Пожаревцу. Без обзира на то да ли оружану борбу схватамо као из уџбеника војне тактике из педесетих година прошлог века

или у контексту безбедносних претњи које је донео почетак другог миленијума, непорецива је истина да танку границу између успеха и неуспеха, победе и пораза, представља способност јединице, често и појединца да реагује брже и ефикасније од свог непријатеља.

Место где је почела обука

Уколико се вратимо нешто више од два века уназад и подсетимо се најважнијих догађаја и личности из српске војне историје, без сумње ћемо се неколико пута зауставити на Пожаревцу и људима из тога краја. Војводе из Браничева – Петар Добрњац, Миленко Стојковић, Милутин Петровић Ера, брат чувеног хајдук Вељка Петровића и многи други проносили су славу оружја током Првог српског устанка. За Пожаревац, ипак, по много чему је значајнији Други српски устанак, између осталог јер је српску војску приликом ослобађања града 1815. го-

КОМАНДАНТ

Пуковник Душко Шљиванчанин најодговорнију дужност у јединици обавља од јуна 2012. године, а ту је дошао с места заменика команданта Центра. Официрска каријера пуковника Шљиванчанина почела је 1987. године, када је после завршетка Војне академије постављен на дужност командира вода. Од тада је у гарнизонима Ниш, Пирот, Куршумлија, Приштина, Урошевац, Ђаковица, Пожаревац, Подгорица и Београд обављао дужности командира чете, команданта батаљона, наставника, а затим и начелника Средње војне школе, начелника Штаба 5. моторизоване бригаде, начелника Одсека, а потом и Одељења за Оперативне послове у Команди за обуку.

Искусни пешадинач свакодневно лично надгледа обуку.

– Стално присуство команданта неопходно је како би ниво рада у јединици био константан. Ваши потчињени морају знати да сте увек близу њих. Али то не значи да командант треба да плаши своје људе. Трудим се да код старешина којима командујем развијем однос поверења и искрености према мени, а нарочито свест да све што радимо, радимо у корист јединице којој припадамо. Као што сви ми заједно уживамо у плодовима рада сваког појединца, такође сви трпимо последице ако један од нас лоше обавља своју дужност – објашњава пуковник Шљиванчанин.

дине водио лично кнез Милош Обреновић. Та историјска околност утицала је да Пожаревац, после успостављања аутономије у оквиру Османског царства, постане важан економски и административни центар, тако звана „друга престоница“ Србије.

У спомен-соби гарнизона, на једном од панора налази се репродукција графике на којој је представљена посета Јоакима Вујића кнезу Милошу у Пожаревцу 1826. године. На тој слици први пут је приказан и српски униформисани војник. У том граду је, дакле, те 1826. године основана стајаћа војска, а у писму кнежевог ађутанта пуковника Вулета Глигоријевића своме господару стоји да се у пожаревачкој касарни тада прикупила група војника који су се „целодневно посветили науци егзерцирања“, односно обуци. И од тада, готово два века, у Пожаревцу трају јединице у којима се

изводи обука. Гарнизон данас обухвата територије Браничевског, Подунавског и Поморавског управног округа, односно територије три града и 11 општина.

Снажни пред искушењима

Центар за обуку Копнене војске формиран је 1. децембра 2006. на темељима некадашњег 565. наставног центра КоВ. Јединица наставља традиције некадашњих школских центара пешадије, артиљерије, оклопних јединица и инжењерије, као и традиције војних јединица с територије Браничевског управног округа. Центар за обуку намењен је за стручно-специјалистичку обуку 50 војноевиденционих специјалности, у оквиру 14 врста за сва четири рода Копнене војске. У саставу Центра, поред Ко-

манде, командне и логистичке чете, налази се и батаљон за обуку у оквиру кога функционишу чете за обуку специјалности – пешадије, артиљерије, оклопних јединица, инжењерије, те извиђача и војне полиције.

Према речима команданта пожаревачког центра пуковника Душка Шљиванчанина, чињеница да јединица има ресурсе за обуку толико специјалности сама по себи говори о њеној специфичности и јединственом месту које има у систему одбране.

– Наш основни задатак је стручно-специјалистичка обука војника на добровољном служењу војног рока, кандидата за професионалне војнике и кандидата за подофицире свих војноевиденционих специјалности родова Копнене војске. Поред тога Центар организује и реализује курсеве ради додатног оспособљавања официра, подофицира, цивилних лица и професионалних војника за родове пешадија, артиљерија, оклопне јединице и инжењерија.

Тakoђе оцењујемо обученост војника и професионалних војника после индивидуалне стручно-специјалистичке обуке и за то им дајемо одговарајуће сертификате. Подршка Војној академији и осталим јединицама Војске током обуке и вежбених активности јесу наши значајни задаци. И последњи, али веома битан задатак јесте изградња основа за нарастање капацитета и способности територијалне Браничевске бригаде – објашњава пуковник Шљиванчанин намену и задатке јединице којом командује.

Према речима првог човека Центра, јединица се током 2012. године наша пред многим искушењима и неколико пута доказала квалитет кадра којим располаже.

– Година је почела озбиљним проблемима са снежним падавинама које су угрожавале не само функционисање јединице, него и неких виталних градских структура. Војска је тада, као и увек, стала уз суграђане и пружила им помоћ. Стотине наших припадника чистили су од снега и леда прилазе важним градским објектима, помагали грађанима превозећи огрев, пружајући медицинске услуге

СНАГА АУТОРИТЕТА

Командант батаљона за обуку мајор Владислав Ђорђевић један је од успешних младих официра који ужива велики углед и међу претпостављенима и међу потчињенима. Командује јединицом која представља срце Центра за обуку и одговоран је за најважнији задатак – обуку.

Снага ауторитета мајора Ђорђевића у великој мери превазилази строгу војничку димензију. О њему, без изузетка, сви припадници батаљона кажу да је добар човек. У ситуацијама када јединица ради под притиском кратких рокова и бројних обавеза, командант који је у стању да личним ауторитетом, без притисака обезбеди њено беспрекорно функционисање, осликава истинског лидера.

– Припадници Батаљона за обуку навикли су на мноштво обавеза које често немају додир са оним што је у опису формацијског места. Професионализација нам је наметнула, између осталог, и обавезу да ми, старешине и професионални војници, преуземо послове које је некада у овом Центру обављало више стотина, па и хиљада војника. Наравно, све то радимо не занемарујући наш основни задатак – обуку.

Када командуете јединицом која обавља тако одговоран посао и када су, на неки начин, све очи упрте у вас, морате се прилагодити ситуацији и поред неспорног војничког односа са својим људима градити и неформални однос поверења. Такве међуљудске релације стварају се годинама и уколико успете да људе којима командуете уверите у своју професионалност и колегијалну добронамерност, онда се може рећи да сте успешан командант – објашњава мајор Ђорђевић тајну свог угледа.

старачким домаћинствима, асистирајући хитној медицинској служби... – подсећа пуковник Шљиванчанин на почетак 2012. године и наставља – затим је дошло пролеће, када се све што смо услед зиме пропустили морало надокнадити. Одмах после Дана Војске Србије, који смо обележили свечано, у нашу јединицу дошли су инспектори Инспектората одбране. Недуго затим уследила је нова контрола – по елементима заштите ресурса. Захваљујући преданом раду свих припадника Центра и високом нивоу реда и дисциплине, у оба случаја добили смо оцене „усаглашен“ – истиче Шљиванчанин и додаје да је 2012. година протекла у знаку кон-

трола и инспекција у којима је јединица редовно добијала повољне оцене.

Командант додаје да је Центар током године имао неколико веома озбиљних задатака, међу којима се издваја ангажовање припадника чете за обуку специјалности инжењерије, који су, због изузетне стручности, одређени да претраже терен на полигону „Пасуљанске ливаде“ и униште преостала неексплодирана убојна средства.

Оцењивање никада не престаје

Обука у Центру у Пожаревцу не одвија се само унутар касарне „Генерал Павле Јуришић Штурм“ него и на

полигонима и стрелиштима широм Србије. Пешадинци редовно гађају и изводе тактичке вежбе на полигону „Пескови“. На Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“ чести гости су припадници батерије за обуку специјалности артиљерије, тенкисти гађају на Аутоматизованом стрелишту „Орешац“, а у возњи се обучавају на полигону „Могиле“.

Припадници инжењеријске чете због сложености и броја специјалности обучавају се на више места, а најзанимљивија локација је, свакако, на реци Сави код Шапца, где се обучавају понтонирци. Припадници чете за обуку специјалности извиђача и војне полиције за обуку користе природни амбијент оближњег језера Заова.

Командант батаљона за обуку мајор Владислав Ђорђевић истиче да велики број специјалности на обуци понекад представља проблем у организовању обуке са којим се командири чета морају изборити.

– Некада смо у ситуацији да планирамо и реализујемо обуку само са

УВЕК УЗ ГРАЂАНЕ

Центар за обуку Копнене војске обележио је 16. новембар, свој празник, у знак сећања на дан када је 1914. године почела чувена Колубарска битка. Том приликом одржана је свечана академија, с које је отишла порука да се српски војник 21. века не одриче својих корена и традиције. Пуковник Шљиванчанин каже да присуство представника локалне самоуправе, МУП-а и осталих структура ван Војске указује на велики углед који јединица има међу грађанима.

– Верујем да народ жели да види шта војска ради. И ми им то омогућавамо кад год је могуће, „отварајући врата“ и презентујући оно чиме располажемо и оно шта знамо. Традиционалну акцију „Отворени дан“ посетило је скоро пет хиљада грађана, а сваке недеље имамо организоване посете нашој спомен-соби – наводи пуковник Шљиванчанин.

ЧЕТА ЈАЧА ОД БАТАЉОНА

Капетан Саша Петрунов, искусни командир чете за обуку специјалности оклопних јединица, један је од људи који улажу велике напоре да стање борбених возила која се користе за обуку буде што боље. У његовој чети обучавају се све специјалности оклопних јединица, укључујући и возаче борбених возила која се употребљавају у јединицама ПВО и војне полиције, те стрелаца на БВП М80.

Чета за обуку специјалности оклопних јединица у свом саставу има све врсте борбених возила, гусеничара и точкаша који се налазе у јединицама Војске Србије, и то по неколико комада.

– Војницима који у нашој чети добровољно служе војни рок често напоменемо да смо по броју и врстама технике којом располажемо јединствени у нашој војсци, а када би се посматрало само бројно стање возила, закључак је да смо јачи него батаљон – истиче капетан Петрунов ту занимљивост.

Према његовим речима, кључни предуслов за успех у раду чете јесте стално присуство на борбеним возилима и строго поштовање мера безбедности.

– Наш посао је уско везан за квалитет и исправност технике на којој радимо и трудимо се, колико је то у нашој моћи, да је одржимо исправном и функционалном. То није увек лако јер процес слања и враћања на више степене одржавања борбених возила није краткотрајан и захтева озбиљну и муко-трпну процедуру – наглашава Петрунов.

шеној сертификацији пружа веома добру основу за наставак усавршавања.

– Сва лица која код нас долазе на обуку или дообуку из осталих јединица, по повратку могу бити и наши промотери, али и критичари. Трудимо се, зато, да строго поштујемо стандарде у обуци и да само онима који су задовољили норме и критеријуме дамо сертификате и звања – наводи Ђорђевић. Из тог разлога, додаје он, оцењивање никада не престаје и рад батаљона и читавог Центра увек је под лупом и претпостављене команде и целог система одбране.

Главни подофицир заставник прве класе Саша Крсмановић истиче значај подофицирског кора у функционисању Центра за обуку Копнене војске. Наглашава да заступа веома строге критеријуме у вођењу и оцењивању подофицира и професионалних војника у Центру.

– Од нас се очекује да будемо огледало војске. Подофицир – инструктор мора стручношћу, војничким ставом, физичком припремљеношћу и изгледом да даје пример људима које обучава. Зато са колегом, главним подофициром батаљона за обуку заставником Гецићем стално пратим рад колега, дајем смернице и помажем да се задржи или подигне ниво квалитета – наглашава заставник Крсмановић.

У пожаревачки Центар јесенас је дошло и четворо нових официра, којима је ово прва дужност. Први пут је међу њима и једна девојка, потпоручница Јелена Мијић, а у Центру је војну каријеру започео и најбољи кадет у генерацији потпоручник Виктор Вереш.

Најодговорније старешине Центра с пажњом прате рад младих старешина и, према речима команданта, пред њима је, уз подршку старијих колега, лепа будућност. Нови изазови у све три мисије Војске Србије очекују све припаднике Центра за обуку Копнене војске, а нарочито оне најмлађе. Судаћи према ентузијазму који улажу у рад носећи прве чинове – они су на то спремни. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

једним војником за одређену војноевиденциону специјалност. Нисмо у стању да бирамо колико ћемо лица обучавати, па и у таквим случајевима приступамо једнако одговорно као када обучавамо 50 или 100 војника. Наша дужност је да свима који дођу у наш батаљон да стекну одговарајућа знања и вештине то и пружимо – каже мајор Ђорђевић. Он каже да је времена за квалитетну обуку за поједине „весове“ мало, али да ниво оспособљености војника по завр-

Пише др Предраг ПЕЈЧИЋ

Дом Војске Србије

Ратнички ДОМ

Идеја о градњи јединственог официрског здања, претече Ратничког дома, сеже у девету деценију 19. века, када су и у Србији почели да размишљају о модерној војсци. По угледу на многе европске војске, које су слична здања већ имале, нарочито у већим и снажним гарнизонима, и српска војска је, 26. октобра 1881. године, одлучила да формира Официрску читаоницу са касином, из које је, неколико деценија касније, настао дом ратника свих српских ослободилачких ратова.

П о завршетку Првог светског рата, 20. августа 1919, Удружење резервних официра Краљевине СХС је на првој седници устројило организацију, а на једном од наредних састанака, 1923. године, зачела се и идеја о изградњи Ратничког дома. Била је то последица жеље старих ратника да палим друговима саграде јединствен вечни споменик, а младим нараштајима у аманет оставе здање које ће их вечно подсећати на жртве дате за слободу словенских народа и стварање јединствене државе о којој су сањале генерације Срба, Хрвата, Црногораца, Словенаца и Македонаца.

„Желећи да што више помогне својим друговима и њиховим породицама, односно њиховој деци, Удружење је дошло на мисао да од новца, који ће се прикупити, сагради један велики Ратнички дом. У том дому, поред дућана у партеру и ресторације у сутерену, били би на два или три спрата канцеларије и један хотел у коме би ратници, који дођу у Београд, као и у ресторану, имали уз најповољније цене, стан и храну.

Доцније би се хотел претворио у азил изнемоглих резервних официра и ратника, у коме би људи, који су изграђивали величину и славу своје земље, били осигурани и неговани, како не би пали на терет општине и милостињу друштва, које се ни данас, док су у успомени још светли њихови подвизи, не показује довољно благодарно. Дом би се могао употребити и за смештај ратничке деце

У Официрској касини одржавана су редовна предавања и, с обзиром на захтеве, највише их је било из области употребе коњице и артиљерије: „Коњица народне војске у Аустро-Угарској”, „Коњички маневри у Француској”, „Употреба брдске артиљерије”; „Посадна артиљерија у Будиму”... За предаваче су били, углавном, ангажовани официри који су присуствовали вежбама и маневрима страних војски. Чувени Стојан Новаковић, научник и државник, члан Државног савета Краљевине Србије, из познате едиције „Народ и земља у старој српској држави”, одржао је током маја 1883. циклус предавања о „Старој српској војсци”

којима је потребно школовање у престоници”, записано је у аналима Удружења старих ратника.

Своје жеље управа Удружења је у једном акту изложила Београдској општини и замолила да јој за тај хумани циљ уступи један од својих плацева, на неком од погодних места у Београду, на којем би се дом могао подићи: „Ратници су у одбрани Београда дали своје најбоље другове, те се надају да ће се општина овом апелу одазвати, утолико пре што Удружење узима највећи део терета око старања ових људи на себе и што у управи општине седе више резервних официра и ратника.”

Иницијатива за подизање Ратничког дома поново је покренута 10. септембра 1924. с идејом да се у њему оснује и ратна библиотека, замишљена као ратнички Пантеон, јер би се у њој налазали подаци свих ратника, заједно са комплетним списковима и фотографијама – учесника ратова 1912–1920. године.

Како је време пролазило, жеља за остваривањем хумане замисли није јењавала. Подизање Ратничког дома постало је један од највећих задатака Удружења. Основна потка била је да генерација, која је извојевала ослобођење, треба да остави поколењима видни знак о свом делу, док ће објективну оцену труда „велике генерације историје” – како су себе тада називали – дати будуће време.

Пут до остварења те хумане замисли, као и многих других пре и после, није био ни кратак, ни лаган. Три године касније, 1927, предвиђано је да Ратнички дом има неколико дворана за предавања, забаве, зборове и остале манифестације ратничких и других националних и хуманитарних корпорација. У Дому би се основао и ратнички музеј, као и велика библиотека „у којој би било скупљено све што је написано и одштампано на нашем и на свима осталим светским језицима о нашим ослободилачким ратовима Србије и целог нашег троименог народа”.

Идеја се у наредним годинама непрекидно развијала. Жеље су се множиле, многобројне установе, првенствено културне, али и историјске, хтеле су да нађу своје место у новој грађевини. Кад је, коначно, довршен, Ратнички дом, чије је грађење коштало око 8.000.000 динара, постао је украс Београда и у њега су се, још непосредно по завршетку првог дела зграде, уселила многа национално-културна друштва и установе: Јадранска стража, Савез ловаца, Удружење резервних авијатичара, Соколска матица, Клуб пријатеља Француске, Савез певачких друштава, Глумачки фонд Краљевине Југославије, Лига против туберкулозе и Фудбалски клуб „Југославија”, а још осам преосталих просторија било је резервисано за нека друга друштва.

Поред ресторана у сутерену, Дом је имао и 15 лепо намештених соба за преноћишта, а на крову се налазила и тераса површине 800 квадратних метара. Велика дворана изграђена је у другој фази и имала је хиљаду седишта. Усељење у недовршени Ратнички дом збило се 30. децембра 1931, а освећење комплетно завршене зграде обављено је тек 1939. године.

Официрска читаоница

Прича о ратничком дому, о дому официра српске војске, сеже, међутим, још у девету деценију 19. века, када су и у Србији почели да размишљају о модерној војсци. По угледу на многе европске војске, које су већ имале сличне установе, нарочито у већим и снажним гарнизонима, и српска војска је, 26. октобра 1881. године, на Митровдан (8. новембра по Грегоријанском календару), дан који је у српској традицији и народном предању означавао хајдучки растанак и одлазак у јатаке, одлучила да формира Официрску читаоницу са касином.

Правилник, односно Штатут за официрску читаоницу са касином у Београду прописао је тадашњи министар војни Милан Лешјанин, а свечано је отворена 29. децембра 1881. у присуству књаза Милана Обреновића. Прве читаонице у српској војсци, претече официрских читаоница постојале су још од 1860. у Крагујевцу, а у Београду неколико година касније, односно од 1866. године, као такозвана Командна читаоница инжењеријског (пионијског) батаљона.

И сами официри, сагледавајући потребу једне такве институције, развили су широку сарадњу и помоћу удружења које су чинили „дејствујући официри свих родова оружја и струка”, отпочели су шире да се интересују за рад Официрске читаонице и касине и могућности да предавањем и читањем новина на страним језицима усавршавају своја војна знања. Официрско удружење у Београду (а исто тако и у осталим већим гарнизонима у Србији) имало је основи циљ да међу војним старешинама гаји „братско дружељубље и дух војни, а развијају војна знања и војне врлине, и све ово преноси на нашу војску”.

Официрска читаоница са касином имала је посебну просторију намештену у старосрпском стилу, један оклоп средњовековног витеза, барјак из Другог српског устанка и заставу Седмог батаљона стајаће војске (београдског), војнички добош и седам мачева на пиротском ћилиму на зиду, као и још две просторије, од којих је мања коришћена за читаоницу, а већа – у исто време и салон – за обедовање, игре и понеки бал. У читаоници су биле постављене уметничке слике. Извесну помоћ у опремању пружила је и кнегиња Наталија, посебно поклонима у намештају, лепим сликама и ћилимима.

Већ идуће, 1882. године, Официрска читаоница са касином развила је веома широку активност: читаоница је редовно набављала листове који су штампани у Београду, а исто тако и на француском, немачком, енглеском и руском језику, па је убрзо постала место широког окупљања, у првом реду официра, с обзиром на то да су током године држана веома корисна предавања из области војне историје, војне географије, тактике и осталих војних области, тада знаних под именом војна књижевност.

Први официрски бал

Поводом проглашења Кнежевине Србије за краљевину, односно кнеза Милана Обреновића Четвртог за краља Милана Првог, официри београдског гарнизона су – по угледу на дворане – и у Касини одржали први бал.

Официрска касина се крајем 1882. године преселила у нову зграду, у дворану Велике пиваре, која је била власништво краља Милана и краљице Наталије. Захваљујући њиховој помоћи извршене су потребне адаптације дворане, набављен је нови намештај, док су новчана средства нарасла, с обзиром на то да се у касину учланио већи број официра београдског кора.

Пример официра Дунавског пешадијског пука, који је 13. јануара организовао дочек Нове 1883. године, следили су и остали официри. За Светог Саву приређено је забавно вече с игранком, а 2.

августа, поводом црквене славе Светог Илије артиљеријска посада београдске тврђаве организовала је официрски скуп с игранком.

Бројна стручна предавања, често одржавана у Официрској касини, посебно су пратили млади официри, који су били најбројнији гости и на пригодним прославама већих државних и црквених празника. Официрска читаоница са касином убрзо постаје све познатија у културном и научном животу Београда и место где су, из прве руке, могла да се чују најновија искуства из ратне вештине и тактике, историје, географије и осталих друштвених наука. Министарство војно је сугерисало да читаоница има што већи број листова, посебно војних и на страним језицима, док је неколико организованих ратних игара официрима прибављало нова искуства.

Професор Стојан Новаковић пленио је пажњу не само официра, већ и грађанства, низом предавања, како у Грађанској, тако и у Официрској касини, о старој српској војсци и другим темама из српске прошлости. У то време професор Новаковић је већ имао објављена многа дела о томе.

Заједнички дочек Нове 1884. године официри Дунавског пука организовали су 13/14. јануара, с богатим програмом, обимном храном и пићима, уз музику Краљеве

гарде. Забавно вече које је одржала Гарда запамтили су многи Београђани, јер се Српско коло играло целе ноћи, а пред саму зору изашло се и на улицу, испред Касине.

Официри су са породицама такође славили и најзначајније верске славе, од Савиндана у јануару до Светог Николе у децембру. За два датума, везана за успомену на српске хајдуке – Ђурђевдан и Митровдан – редовно су организована посела, с лутријом у добротворне сврхе за српску децу и сиротињу.

Током неколико наредних година, 1884–1889, бројна предавања и даље обухватају различите теме: ратну вештину и науку, историју и географију, односе у српској и у другим војскама, као и новине и искуства у увођењу нових борбених средстава у наоружање појединих страних војски. Често су читани чланци или делови студија на страним језицима, наравно уз коментаре, дискусије и питања.

Тако је у 1884. пуковник Драгашевић 19. јануара одржао предавање о сусрету цара Душана и византијског цара Јована Кантакузена 1342. године, 8. фебруара капетан

Кесеровић говорио је о „Хуманости и дисциплини у Српској војсци“, пуковник Милетић износио је податке о турској војсци у 14. веку и у време Косовског боја, а мајор Перић о „Подофицирским питањима у европским војскама“. Из циклуса предавања о „Полуострву Илирском“, с историјског и географског значаја, неке теме су касније у наставцима објављиване у листу „Ратник“.

Значајним догађајима била је обележена и 1886. годи-

на. Чланови Официрске касине, иако ван својих просторија, прославили су 5. марта успостављање мира с Бугарском, а велика игранка одржана је поводом демобилизације српске војске. Два месеца каније, 20. маја, изабран је нови Управни одбор за текућу годину, а за председника пуковник Светозар Хаџић.

Како је интерес за Официрску читаоницу са касином постајао све већи, почетком 1887. године министар војни ђенерал Ђура Хорватовић допунио је Статут: „Официри у пензији, оставци, у стању не дејства, резервни, војни свештеници и капелници, могу бити чланови официрске читаонице. Но они за ово треба да изразе жељу и пристанак одбору, а у исто време изјавиће да су и за њих обавезна сва правила која буду у читаоници и касини прописана!“

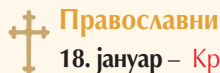
По угледу на београдску Официрску читаоницу са касином, у Нишу је 13. јуна те године такође формирана слична установа, која „има за циљ: војничко дружељубље, подизање интелектуалног нивоа официра на високе савремене захтеве војне науке и вештине, и забаве фамилијарне“. Нишка Официрска касина са читаоницом отворена је у присуству целог официрског кора у Нишу, са члановима породица, уз музику, песму и игру. ■

(Насћавак у следећем броју)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

16–31. јануар

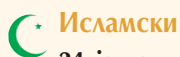
Православни

18. јануар – Крстовдан

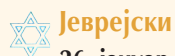
19. јануар – Богојављење

20. јануар – Сабор Светог Јована
Крститеља, Јованџан27. јануар – Свети Сава, први
архиепископ српски29. јануар – Часне вериге Светог
апостола Петра

31. јануар – Свети Атанасије Велики

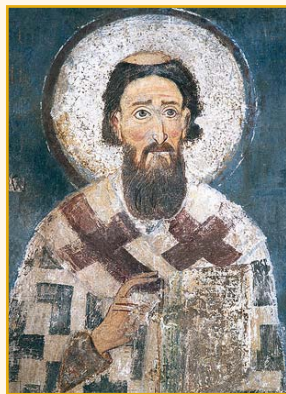
Исламски

24. јануар – Рођење Мухамеда с.а.в.с.

Јеврејски

26. јануар – Хамиша Асар Бишват

СВЕТИ САВА СРПСКИ

Најмлађи син српског великог жупана Стефана Немање, Растко, рођен је 1169. године. Од малена жудећи за духовним животом, као младић напустио је дом и одбегао у Свету Гору, где се, противно вољи родитеља, замонашио и добио име

Сава. С ретким подвижништвом и ревношћу прошао је цео подвижнички устав и стекао велики углед међу монасима. За примером свог сина доцније је пошао и велики жупан Стефан, који је на Светој Гори умро као монах Симеон.

У најважније заслуге монаха Саве убраја се изградња многих манастира, цркава и школа у српским земљама и на Светој Гори, пре свих манастира Хиландар. У два маха путовао је на поклоњење светињама у Светој Земљи, мирио је браћу завађену око власти и Србе са суседима. Али, оно најважније, због чега га слави васцели српски народ, јесте Савин успех у настојањима да оснује самосталну Српску цркву. Упорним молбама и царским поклонима успео је код Васељенског патријарха и цара да издејствује независност Српске цркве и постане њен први архиепископ.

Монах Сава упокојио се у Трнову бугарском 12. јануара 1236. године. Краљ Владислав је његове мошти пренео у Милешево, одакле их је свирепео отео Синан паша, да би их, у настојању да уништи српску светосавску веру и душу, тријумфално спалио на Врачару 27. априла 1595. године. Но, тим свирепим чином српско светосавље је само ојачало и, после много векова, донело слободу српском народу. ■

18. јануар 1919.

Француски премијер Жорж Клемансо отворио је Версајску мировну конференцију. На скупу представника 27 држава победница у Првом светском рату, право одлучивања имале су само Велика Британија, Француска, САД и Италија. Остале земље учествовале су у расправи једино о питањима која су их се директно тичала. Мировним уговором потписаним 28. јуна 1919. Немачка је преузела одговорност за рат, обавезала се на исплату ратне штете и забрањено јој је наоружавање. Створене су нове државе: Пољска, Мађарска, Чехословачка, Естонија, Летонија, Литванија и Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца.

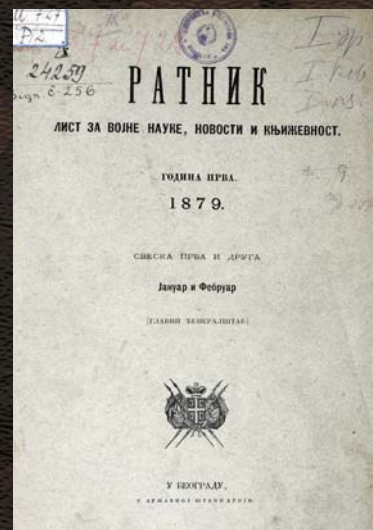
24. јануар 1847.

У Крагујевцу је рођен војвода Радомир Путник. До 1876. године био је на служби у топографском одељењу Министарства војног. У српско-турским ратовима 1876–1878. био је ађутант, шеф Штаба и командант Рудничке бригаде и Ветерничког одреда. За начелника Штаба Дунавске дивизије постављен је 1883. године. Исту дужност обављао је и у рату с Бугарском 1885. године. После рата обављао је дужност команданта пука. Од 1893. до 1896. године командовао је Шумадијском дивизијом. Пензионисан је 1896. године. Након доласка на престо Петра I Карађорђевића 1903. године, Путник је реактивиран и унапређен у чин генерала и постављен на дужност начелника Главног ђенералштаба. Ту дужност обављао је до смрти, с повременим прекидима када је обављао дужност министра војног. Знатно је допринео победи у Кумановској бици (за заслуге је добио чин војводе), Битољској и Брегалничкој бици у балканским ратовима и Церској бици, бици на Дрини и Колубари 1914. године. Тешко оболео, повукао се с војском преко Албаније и 9. децембра 1915. упућен је на лечење у Француску. Умро је у Ници 17. маја 1917. године. Поред дужности у трупи, био је професор на Војној академији (ђенералштабна служба, тактика)

24. јануар 1879.

Наредбом министра војног Кнежевине Србије генералштабног потпуковника Јована Мишковића покренут је „лист за војне науке, новости и књижевност“ – „Ратник“. У часопису су објављивани чланци из области ратне вештине, стратегије и тактике, наоружања и технике, организације војске, ратне историје и написи о актуелним темама из иностраних часописа. До покретања Службеног војног листа, децембра 1880. године, постојала је и рубрика Закони, укази и правила. Тај датум се у Војсци Србије обележава као Дан Медија центра „Одбрана“, који објављује информације о раду и активностима Министарства одбране и Војске Србије у магазину „Одбрана“ и на интернет презентацијама Министарства одбране. Поред тога, Медија центар „Одбрана“ објављује војностручна, војнонаучна, наставно-образовна и публицистичка дела и војне часописе „Нови гласник“, „Војно дело“ и „Војнотехнички гласник“. ■

Припремио Миљан МИЛКИЋ

Зимска сезона у Војној установи „Тара“

Добар почетак

Зимска сезона у Војној установи „Тара“ успешно је почела, оцењује директор потпуковник мр Јован Мијатовић. Услови за то су благовремено обављене припреме, повољне цене, добро организован дочек Нове године и снег који је пао одмах после новогодишњих празника и највише обрадовао госте на Тари.

– Спремно смо дочекали зимску сезону и радује нас добра посећеност на почетку године. Сви наши хотели, „Оморика“, „Бели бор“, депаданс „Јавор“ на Тари и „Бреза“ у Врњачкој Бањи били су пуни за дочек Нове године, а задржали смо добру попуњеност капацитета и у првој половини јануара – истиче потпуковник Мијатовић.

На Тари раде три ски-стазе, обезбеђена је ски-опрема за изнајмљивање, ради школа скијања, а на располагању су и остали садржаји у хоте-

лу „Оморика“, базен са сауном, теретана, куглана...

Цене су незнатно веће у односу на прошлу годину, тако да припадници система одбране у хотелима на

Директор потпуковник мр Јован Мијатовић

Тари полупансион са шведским столом плаћају од 1.700 до 2.200 динара, а у „Брези“ у Врњачкој Бањи од 1.500-1.800 динара, зависно од собе. Омогућене су погодности приликом плаћања, као што је „Седам дана на седам рата“ преко административне забране или у ратама од 60 до 180 дана.

Војна установа „Тара“ наставља са успешним радом иако околности нису наклоњене њеној делатности. Од резултата у прошлој години директор Мијатовић издваја успешну ресертификацију коју је обавила фирма „Тиф Хесен“ из Франфурта, која има представништво у Србији. „Тара“ и даље има сертификате ISO 9001/2008 (за менаџмент квалитета), ISO 14000/2004 (за систем управљања заштитом животне средине), ISO 18000/2007 (за систем управљања заштитом здравља и безбедности на раду) и НССР (за систем безбедности исхране).

О квалитету говори и податак да је „Бреза“ на категоризацији, која је вршена по знатно строжијим критеријумима него раније, једина у Врњачкој Бањи добила три звездице, док су хотели тог типа „спали“ на једну звездицу. Али зато је у реновирање објекта, соба и побољшање услуге пуно и уложено. Нова летња башта има 700 квадратних метара, уређено је ново дечије игралиште, а у свих 158 соба урађено је бар нешто, од молерско-фарбарских радова до комплетног реновирања. Прошле године био је то најпосећенији хотел у Бањи.

Директор Мијатовић истиче и освојена три прва места на великим такмичењима у туристичко-гоститељским дисциплинама, „Златну плакету“ Града Ниша хотелу „Оморика“, а њему је Привредна комора Ужице доделила Плакету за постигнуте резултате у пословању у 2012. години.

То су потврде рада и залагања, каже потпуковник Мијатовић, али највеће је задовољство гостију и њихова верност „Тари“, која се потврђује ево већ 36 година. ■

Р. МУТАВЦИЋ

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ
р а с п и с у ј е

ЈАВНИ КОНКУРС

за попуњу радних места у Војнообавештајној агенцији, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника у радни однос на неодређено време, уз пробни рад у трајању од 6 месеци:

1. један (1) референт за вођење специјализованог архива, ВСС,
2. један (1) референт, ВСС,
3. један (1) референт, ВСС,
4. један (1) пројектант АИС, ВСС,
5. један (1) програмер, ССС,
6. један (1) референт за специјалну технику, ВСС,
7. један (1) истраживач електронских комуникационих система, ВСС и

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да је кандидат држављанин Републике Србије;
- да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да нису осуђивани за таква дела казном затвора у трајању дужем од шест месеци;
- да има адекватну стручну спрему за радно место за које конкурише;
- да је здравствено способан за дужности у Министарству одбране и Војсци Србије и
- да му раније није престао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- за место под редним бројем 1 могу конкурисати лица која:
 - имају завршен Електротехнички, Математички или сродни факултет – информатички смер,
 - поседују знање из области база података и основа администрирања мрежа,
 - познају енглески језик.
- за место редним бројем 2 могу конкурисати лица која:
 - имају завршен Географски, Грађевински или Факултет организационих наука – смер који се односи на оспособљавање за примену географских информациона система,
 - познају енглески језик.
- за место под редним бројем 3 могу конкурисати лица која:
 - имају завршен Правни факултет (предност имају лица са положеним правосудним испитом),
 - познају енглески језик.
- за место под редним бројем 4 могу конкурисати лица која:
 - имају завршен Електротехнички, Математички или Факултет организационих наука – смер информатика,
 - поседују знање из области програмирања или пројектовања у развоју софтвера,

- познају енглески језик.
 - за место под редним бројем 5 могу конкурисати лица која:
 - имају завршену средњу школу информатичког смера,
 - познају енглески језик.
 - имају две године радног искуства у информатичкој струци.
 - за место под редним бројем 6 могу конкурисати лица која:
 - имају завршен Електротехнички или сродни факултет,
 - поседују практична знања из електронике,
 - познају енглески језик.
 - за место под редним бројем 7 могу конкурисати лица која:
 - имају завршен Електротехнички или Математички факултет,
 - познају енглески језик.
- Уз пријаву за конкурс кандидат обавезно прилаже:
- уверење о држављанству;
 - извод из матичне књиге рођених;
 - уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности;
 - уверење надлежног МУП-а да кандидат није осуђиван на казну затвора од најмање шест (6) месеци;
 - оверена фотокопија дипломе о завршеној школи–факултету;
 - кратку биографију.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

Пробни рад у трајању од 6 месеци обавезан је за лица која први пут заснивају радни однос у државним органима. Лицу које не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду због отказа.

Сви докази о испуњености услова за пријем у радни однос достављају се као оригинали или оверене фотокопије. Уверења која се прилажу уз молбу, ако нису трајног карактера, не могу бити старија од 6 (шест) месеци.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК

Кандидати који испуњавају опште и посебне услове конкурса биће позвани на писани тест знања из струке. Кандидати који уђу у најужи избор биће упућени на психолошко тестирање, проверу знања језика и са њима ће бити обављен усмени разговор. За њих ће, уз њихову писану сагласност, бити извршена безбедносна провера.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ

Пријаву са траженим прилозима доставити на адресу :
Министарство одбране Републике Србије
Војнообавештајна агенција
Кнеза Милоша бр. 33
11000 Београд
са назнаком „за конкурс“.

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве, уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин, неће се узимати у разматрање и биће одбачене закључком против кога се може изјавити жалба.

Конкурс је отворен 15 (петнаест) дана од дана објављивања.

Контакт телефон: 011/3201-798 и 011/3201-292. ■

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА СЕЛЕКТОРОВЕ МУКЕ

Перуновић – Иванишевић
Београд, 2002.

1.e4 e5 2.Cf3 Cц6 3.Lб5 Cф6 4.0-0 Лц5
5.ц3 0-0

Уочи Олимпијаде на Бледу наш селектор Бора Ивков мучио је мукe док је састављао тим од којег би се могао очекивати неки чa-стан резултат. Јер, наших играча у том тренутку није било ни међу првих 200 на светској рејтинг листи. Када је под барјак позвао изабранике, наредио им је да одиграју тренинг мечеве против њихових будућих наследника, који је крштен као меч „Олимпијци“ – „Наде“. А у том мечу „клинци“ нису респектовали репрезентативце, па су чак неке рунде решили у своју корист. Право изненађење представљао је резултат Милоша Перуновића, који је на крају сакупио више поена од свих Ивковљевих изабраника. Играла се шпанска партија без „обавезног“ 3...а6!

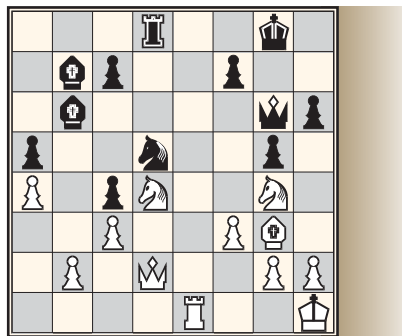
6.д4 Лб6 7.Лг5 х6 8.Лх4 д6 9.а4 а5 10.Те1 г5 11.Лг3 ед4 12.Лц6 бц6 13.Сд4 Те8 14.Сд2 ц5 15.Сб5 Лб7 16.е5 де5 17.Сц4 Сд5

Црни се очигледно добро спремио за ову партију, јер одигран потез није раније виђан (играно је 17...Дд5), па је означен као новост.

18.Ле5 Те6 19.Дд2 Лц6 20.Лг3 Те1 21.Те1 Дф6 22.Се5 Лб7

Бели стоји боље, а боље би стајао и после 22...Те8

23.ф3 Тд8 24.Сг4 ц4 25.Кх1 Дц6 26.Сд4 Дг6

Бели: Кх1, Дд2, Те1, Лг3, Сд4, Сг4, а4, б2, ц3, ф3, г2, х2

Црни: Кг8, Дг6, Тд8, Лб6, Лб7, Сд5, а5, ц4, ц7, ф7, г5, х6, 27.Сф5! Кх7 28.Сфх6 ф6 29.х4 гх4 30.Лх4 Дх5 31.г3

Реми.

Перуновић стоји боље, али је вероватно у временској оскудици склопио реми. Могао је одмах да добије са 31.Те7! Се7 32.Сф6 Кг6 33.Дц2 или 31.Сф5 Тф8 32.Дц2

У колонама и редовима, водоравно и усправно, у празна поља упишите једноцифрене бројеве од 1 до 9 који недостају. Сваки број има своје место, не сме да се понови исти број ни у усправној колони ни у водоравном реду, нити у квадрату 3х3.

С
У
Д
О
К
У

		7		5	1		
5		9		1		8	
	6						
	4		3				1
8	5						9 7
6			8				4
							6
	3		2		4		5
		5	1		7		

Решење коњићевих скокова: Срећна Нова година; Здравља, среће и успеха.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

○	1	○	2	3	4	5	6	7	○	8	○	9	10	11	12	13	14	○	15	○	16	
17									18										19			
○		20									21										22	
23				24										25								
26						27								28								
29								30										31				
32										33										34		
35			36									37										
38					39								40									
41							42								43							
44										45									46			
○		47										48								○		
49					50									51								

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: тисовина, аутомати, АСС, р. Рајкован, изолован, т. АСЕ, ноталист, наплати се, Фулка, атестати, отаман, основач, гарнизон, ласо, Старетина, Витомира, тг, та, аријанци, алиментар, Анит, Партемон, листина, навиди, винарице, параф, иронијна, Ирјанке, Аки, ц, карнамит, Тараскон, ј, АЛУ, коричити, скитница.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Извадити из корица, исукати, 18. Омотати, обавити, 19. Новинско-издавачко предузеће (скр.), 20. Животињски (лат.), 21. Становница Ирака, 23. Марљивост, вредност, 24. С великим жељама, 25. Макар колико, 26. Јапански уметник, Нобујоши (анаграм од АРИКА), 27. Са стојаком катрана каменог угља, 28. Математичка бројна величина, 29. Алкалоид из дувана, 30. Ремени на пушкама, 31. Данило одмила, 32. Утемељивач Српске православне цркве, државе и школства (по рођењу Растко Немањић), 33. Стручњаци у англистици, 34. Осамнаесто и 28. слово азбуке, 35. Ауто-ознака Кикинде, 36. Продавац острига, 37. Дивља паприка (бот.), 38. Река у Немачкој, 39. Бацакати се ногама, 40. Див из грчке митологије, 41. Део женске одеће, 42. Писци анала, 43. Велика река у Закавказју, 44. Једињење азота и водоника, 45. Холандски географ, Герардус, 46. Лопов, крадљивац, 47. Милана одмила, 48. Радионица за израду ћилима, 49. Упитна заменица, 50. Становница Кнића, 51. Песничка фигура, асонанција.

УСПРАВНО:

1. Усиљени марш Прве пролетерске бригаде остварен, уз велике губитке, у ноћи 27. јануара 1942. године при температури од -40°, 2. Врсте јадрењака, 3. Лична заменица, 4. Кијавица (мед.), 5. Име певачице Сума, 6. Станари тавана, 7. Бивши тенисер, Золтан, 8. Име писца де Балзак, 9. Период у развоју Земље (геол.), 10. Ознака Орегона (САД), 11. Затамњена места, 12. Блесан, ач, 13. Возачи таксија, 14. Монах, калуђер, 15. Наилова имењакиња, 16. Предсказања, 18. Скупочено јагњеће крзно, 19. Атлетски клуб из Цеља, 20. Лакташтво, 21. Дворске клике, 22. Наука о правилима спознаје, 24. Становници Котора, 25. Који се односи на Енглезе, 27. Издржљив, 28. Запаљење мокраћне бешике (мед.), 30. Наш фудбалер, Миливоје, 31. Татарски хан, 33. Козачки поглавица, 34. Пркосан, 36. Пријатан мирис јела, 37. Течност киселог укуса, 39. Холивудски филм из 2008. године, 40. Име одмила, Тале, Талко, 42. Име глумице Жирардо, 43. Омер одмила, 45. Ознака Калифорније, 46. Ауто-ознака Рашке.

МЕДИЈА ЦЕНТАР

ОДБРАНА

АРСЕНАЛ МАГАЗИНА ОДБРАНА:

- Десет специјалних прилога.
- Преглед најновијих достигнућа војне технике у свету и код нас.
- О савременом оружју: оклопним борбеним возилима, хаубицама, авионима, хеликоптерима, беспилотним летелицама, сателитима, бродовима, подморницама,
- Из пера познавалаца, конструктора, испитивача, новинара.
- Развој, техничке карактеристике, борбена употреба, али и историја.
- Опремање армија света.

Цена :

- Појединачни број 400,00 динара
- Два броја 700,00 динара
- Три броја 1.000,00 динара
- Четири броја 1.300,00 динара
- Пет бројева 1.600,00 динара

НАРУЏБЕНИЦА

Медија центар „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс : 011 / 3241-363
Жиро-рачун : 840 – 312849 – 56

Наручујем следеће бројеве „Арсенала“:

у укупној вредности од _____ динара.

Издања се плаћају унапред.

Послати доказ о уплати целокупног износа, након чега испоручујемо издања.
Купљена издања биће достављена путем *Посиј експреса*, на терет купца.

Купац _____

ЈМБГ _____

Адреса становања: Улица и број _____

Место _____ Телефон _____

Потпис наручиоца _____

СРЕЋНА
НОВА **2013** ГОДИНА

КОТИК д.о.о

Панчево, Жарка Зрењанина 14

Телефони: 013/344-321, 063/370-138

Телефакс: 013/345-930 E-mail: kotikdoo@gmail.com

ОДБРАНА

НАРУЏБЕНИЦА

Претплаћујем се на магазин „Одбрана“ за 2013. годину (заокружите)

1. Полугодишња претплата (1.1 – 30.6. 2013.

године, 12 бројева) – по цени 1.080,00 динара

2. Годишња претплата (1.1. – 31.12.2013. године, 24 броја) – по цени 2.160,00 динара.

Уколико се претплаћујете на већи број примерака, уплатити одговарајућу суму (помножити број примерака са претплатном ценом).

Плаћање унапред на жиро-рачун **840-312849-56** МЦ „Одбрана“

Наруџбеницу и уплатницу послати на адресу:

МЦ „Одбрана“, Браће Југовића 19, Београд.

Правним лицима доставићемо предрачун на основу ове наруџбенице.

Купац _____

Улица и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

Потпис наручиоца

М.П. _____

ОДБРАНА

Официрска сабља и парадни бодежи кроз време и свечаности

Status Stil

ОБЕЗБЕДИТЕ ЗА СЕБЕ И ПОТОМКЕ ОФИЦИРСКУ САБЉУ!

Сабља је документ ваше часне професије и подсећа потомке да сте постојали у једној епохи и бавили професијом коју је требало заслужити, одслужити и необесчасити.

Кажу, живећи производимо успомене, а колико брзо живимо толико брзо их и бришемо ...

**ОФИЦИРСКОМ САБЉОМ
и ПАРАДНИМ БОДЕЖИМА**
уједините себе са својом професијом у породично наслеђе.

Парадни бодежи

- коинени
- ваздухопловни
- морнарички

НАРУЧБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем – стандардну • посребрену • позлаћену сабљу
– парадни бодаж (заокружити)

Име и презиме: _____

Адреса наручиоца: _____

ЈМБГ _____ Телефон: _____

Попуните наручбеницу и пошаљите на адресу:
„Статус Стил“, 11080 Земун, Ул. Градски парк 2

Тел: +381(0)11 377-15-22, факс: +381(0)11 377-15-13, моб: 063/876-88-01
Web: www.statusstil.com E-mail: office@statusstil.com

20 месечних рата цене сабљи

• стандардна ... 64.000,00 + ПДВ	• парадних бодежа
• посребрена ... 68.000,00 + ПДВ	• позлаћен 44.000,00 + ПДВ
• позлаћена 73.000,00 + ПДВ	• посребрен..... 39.000,00 + ПДВ

Специјални прилог

АРСЕНАЛ 73

Разговор с генералом проф.
др Златком Рендулићем

ЈАСТРЕБОВ ЛЕТ

Победник „посла века“

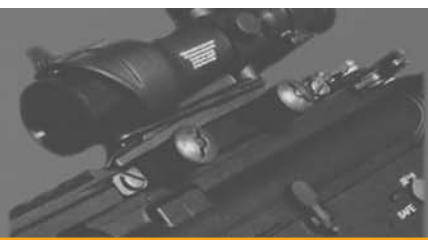
РАФАЛ У ИНДИЈИ

Самохотка СУ-100

ЛОВЦИ ТЕНКОВА

Модели пиштоља „глок“

САДРЖАЈ

Модели пиштоља „глок“ СЕДАМНАЕСТИ ПАТЕНТ ФИРМЕ	2
Разговор с генералом проф. др Златком Рендулићем ЈАСТРЕБОВ ЛЕТ	6
Француски Panhard CRAB ЛАКО ВОЗИЛО ЗА СВЕ ТЕРЕНЕ	16
Победник „посла века“ РАФАЛ У ИНДИЈИ	18
Свет оружја (2) ЗЕМЉЕ НУКЛЕАРНОГ КЛУБА	23
Самохотка СУ-100 ЛОВЦИ ТЕНКОВА	27

Уредник прилога
Мира Шведић

СЕДАМНАЕСТИ ПАТЕНТ ФИРМЕ

Већина људи мисли да је „глок 17“ назван тако због капацитета од 17 метака у калибру 9 mm. Касније су се појавили подаци о условима тендера аустријске армије, па се дуго сматрало да је назив потекао од 17 карактеристика – захтева које је пиштољ морао да испуни. У питању је нешто треће – „глок 17“ је, наиме, седмнаести патент фирме која га израђује.

Године 1980. аустријски инжењер Гастон Глок развија пиштољ који ускоро добија име „глок 17“. Реч је о ултралаком војничком пиштољу великог капацитета, јер му у оквир стаје 17 метака и то калибра 9 mm PARA. Када је угледао светлост дана „глок 17“ проглашен је за ручно ватрено оружје 21. века, а његов конструктор добио је титулу витеза 1983. године. Због основних карактеристика аустријска војска, а убрзо и поли-

ција, усвојила га је у наоружање као стандардно оружје, заменивши тада легендарни „валтер Р-38“, који се производио по лиценци у Аустрији.

У почетку, аустријска војска поручује 25.000 комада. Касније наруџбе стижу из Индије, Јордана, Норвешке, Филипина, Тајланда и још неких земаља, али првенствено за потребе њихове полиције. Упоредо са „глоком 17“ појављује се још један ултрамодеран пиштољ на аустријском тржишту – Steyr-

GB80, али од друге фирме – „Steyrmanlicher“. Међутим, конкурент доживљава судбину P-38 – после израђених 5.000 комада није се исплатила његова даља производња, јер је комплетно тржиште преузео „Глок“.

По чему је тај пиштољ чувен? Првенствено по примењеним материјалима у току производње (специјалне синтетичке композитне масе назване полимер, која задржава механичке карактеристике до температуре од 2000 °C и има 90 одсто носивости челика) и веома једноставне конструкције, која се састоји само од 33 дела. Тада чувени пиштољ Smith&Weson 459-639 има дупло више делова – чак 74, а Colt M 1911 – 49.

Инжињер Глок није се усудио да неке делове препусти пластици. Тако је, на пример, због притиска које ствара 9 mm PARA (око 2.600 бара) решио да цев и чело затварача буду израђени од челика. Инкорпорирање челичног дела затварача у пластично кућиште изведено је технологијом познатом код израде гасних и стартних пиштоља и револвера, где се челични делови прецизно поставе у калупе, а затим се поступком ливења под притиском излије целина. Све опруге, затим избацач, осовине, блок за забрављивање и усне оквира, израђени су од челика. Оружје израђено том технологијом не само да је отпорно на спољне услове већ је изузетно лагано – рам пиштоља тежак је свега 145 g, а комплетан пиштољ 620 грама.

Утисак пластичности

„Глок 17“ функционише на принципу кратког трзаја цеви и то према Browning-овом решењу на HP, али је без непотребних прстенова за забрављивање на горњој страни цеви. Цев је проширена на месту лежишта метка на квадратни пресек и улази у отвор за избацивање чаура на затварачу као код Sig-Sauer 220 226. Пиштољ има посебан систем опаљења – safe-action (сигурно дејство) и, за разлику од свих војничких пиштоља који користе калибар 9 mm PARA,

односно 9x19 mm (са изузетком Heckler&Koch P-7), нема ороз, а примењено решење са ударачем најсличније је оном са Roth-Steyr-а.

Ако се може говорити о манама које се односе на дизајн, то је потпуно неестетски изглед и утисак хрпаве „бригзане“ пластике на раму пиштоља, који јасно указује на то да је оружје од пластике. Почетком масовне производње боја је била сивомаслинаста, а такмичарски модел, који је имао цев од шест инча и продужени затварач, био је сив. У даљој производњи боју су одређивали сами купци, па се на тржишту појавио и у црној варијанти.

Поред свих добрих карактеристика, велики недостатак тог пиштоља је-

Подводни комплет

„Глок 17“ је једини модел од свих „Глокових“ пиштоља на који се може уградити „amphibious kit“ – „комплет“ који омогућава гађање испод површине воде, наравно на малим дубинама. Тада је, међутим, ефикасан домет зрна кратак, па му то није права намена. „Комплет“ се уграђује како би се доказала снага пиштоља и безбедна употреба и у неповољним временским условима, као што је вода у цеви пиштоља, јер то код многих оружја проузрокује деформацију.

Модел „Глок 17L“

сте што он нема таквану одвраћајућу психолошку особину као остали пиштољи. Наиме, када непознаваца оружја види полицијца наоружаног таквим

пиштољем може да помисли да је реч о некој врсти пиштоља који, на пример, испуљује гас. Тај проблем не постоји у војсци, поготово када се војници нађу на ратишту и са друге стране нишана.

Утиску „пластичности“ умногоме помажу и дискретне команде на пиштољу. Наиме, дугме држача оквира се једва разазнаје, кочница затварача је у раму и изнад дршке се види само дугме. Ручне кочнице нема, а и магацин је пластични са дебелим дном. Озбиљну примедбу упутила је америчка полиција, јер се тај пиштољ тешко може детектовати на рендгенским пролазима на аеродромима и другим местима, а како на тлу Америке постоји слободна продаја наоружања, у посед тог врхунског оружја могу доћи и терористи.

Спољашне измене

„Глок 17“ је од првобитног произведеног модела, па све до данас, био подвргнут одређеним спољашним изменама, које су, углавном, подељене у три основне категорије. Прва измена била је додавање текстуре на бочним, предњим и задњим деловима дршке, ради бољег држања пиштоља, уз дизајнирање елемената на кућишту испод цеви, како би се спречио улазак нечистоће и прашине у механизам. Друга измена односи се на чекирање предњег и задњег дела пиштољске дршке. Трећа обухвата додавање поправке и преправке на др-

шци где су са предње стране додати жлебови за прсте, затим за палац са бочне стране, и универзалне шине на предњем делу тела са доње стране, на које се може монтирати додатна опрема. Поред тих промена урађене су и унутрашње измене на механизму закључавања и избацивачу.

На основу тих измена фирма је на тржиште избацила неколико варијанти основног модела 17, где је свака добила словни додавак.

„Глок 17Ц“ (Glock 17C „compensated“ – компензирана) значи да та варијанта има цев са отворима (уздужним прорезима „ported“) и вођице за смањење трзаја пиштоља према горе после опаљења метка. Уздужни прорези на предњем горњем делу цеви (који су израђени веома строго и прецизно) намењени су за одвођење делова барутних гасова и њихово усмеравање према горе, ради смањења трзаја пиштоља у моменту напуштања зрна цеви.

„Глок 17Л“ (Glock 17L „long“ – дуг) јесте такмичарска верзија пиштоља код које је главна измена у дужини цеви. Први модели те варијанте такође су имали и отворе на цеви ради смањења трзаја. Међутим, због одређених протоколних ограничења око димензије (дужине оружја) у такмичарским категоријама практичног стрелаштва, модел 17Л је замењен новијом Glock 34, док је претходни престао да се производи.

„Глок 17А“ је варијанта произведена само за тржиште Аустралије, која је својим димензијама задовољила локалне законе око дужине цеви и броја метака у оквиру. Једина разлика између основног модела 17 и 17А јесте у томе да модел 17А има цев дужине од 120 mm и оквир капацитета 10 метака. Поред тога, за потребе њихове полиције израђен је и модел који има сигурносни систем са М1911, а поред ознаке 17А има још и натпис Australian Tasmania Police.

Извоз

Данас се пиштољ „глок 17“ продаје у више од 100 земаља света, а као службено оружје војске или полиције користи се у више од 60 земаља. Највећи корисници су Аустрија, Финска, УСА, Индонезија, Израел, Литванија, Пољска, Шведска, а већи чак и од Аустрије јесте Ирак – са купљена 125.163 примерка. У Америци пиштољ користи око 65 одсто полицијских агенција и стотине полицијских управа широм Америке. Током 1984. и 1985. „глок 17“ прошао је најтеже могуће тестове НАТО-а и надмашио све њихове стандарде трајности и отпорности.

шке војске, а „глок 17ДК“ (Glock 17DK) рађен је по специјалној наруџби за Данску, јер према њиховом закону дужина пиштоља не сме да буде већа од 210 mm. Због тога је цев тог модела дугачка 122,5 mm.

Модел четврте генерације

Данас родоначелник IV генерације борбеног пиштоља „глок 17“ још увек држи примат једног од најбољих модела на тржишту. Промоцију је доживео на међународном сајму оружја у Нирнбергу IWA 2010, а убрзо затим нашао се и на тржишту оружја као нова, унапређена верзија „глок 17“ пиштоља. Серија је добила назив 4. Generation (четврта генерација), односно пуна ознака му је Glock 17 4G.

На први поглед на оружју се уочава како је нови модел прилагођен најактуелнијим захтевима светског тржишта оружја кратке цеви, које је врло захтевно. По спољашњем изгледу уочљива је битна разлика на рукохвату оружја, који је на основном моделу претрпео најви-

„Глок 17 Т“ (Glock 17T) намењен је за тренинг, а користи искључиво гумене метке или метке са бојом. Разликује се од основног само у боји – модел 17Т је плаве боје.

„Глок 17 Р“ (Glock 17R) такође је модел оружја за вежбање ситуације блиске борбе, пуњења и промене оквира. Идентичан је стандардном моделу пиштоља, а разликује се само по црвеној боји.

„Глок 17 Про“ (Glock 17Pro) јесте специјална верзија произведена само за тржиште Финске. Од стандардног модела 17 има одређена фабричка побољшања. Једно од њих је уграђени трицијумски ноћни нишан, затим дужа цев за 12,7 mm, која се завршава навојем, те модификован начин ослобађања оквира из лежишта и друго.

„Глок 17П80“ (Glock 17P80) јесте верзија урађена само за потребе норве-

ше критика. Наиме, рукохват на основном моделу је гломазан и стрелци са мањим шакама тешко или никако не успевају да контролишу пиштољ. Због тога је „глок 17 4Г” битно измењен у односу на прву линију пиштоља.

Измењен је задњи ослонац рукохвата, који је сада промењив, као код многих конкурентних пиштоља. Довољно је само неколико тренутака да се промени задњи ослонац, у зависности од потребе стрелца. Фирма испоручује три врсте додатака – панела, различита по дебљини, који повећавају или смањују укупно растојање до обараче за два милиметра, док средњи одговара димензијама дршке са претходних модела.

Друга промена је сте у начину чекирања рукохвата. Сада је цела површина рукохвата прекривена ситним оштрим пирамидама, што обезбеђује сигурнији хват стрелца приликом употребе пиштоља са и без рукавица (мисли се на рукавице од неопрена које су се користи-

ле у круговима специјалних јединица).

Следећа, а можда и најзначајнија измена јесте код ударне игле. Састоји се од увођења дводелне телескопске вођице ударне игле, са двоструком повратном опругом, чији је задатак да амортизује и смањује одскок приликом дејства пиштоља. Познато је да сви модели те фамилије пиштоља имају тенденцију скакања, поготово када у оквиру остане само неколико метака (разлог је изузетно мала маса пиштоља, која се додатно

смањује испаливањем муниције из оквира). Увођење новог амортизера условило је и незнатне измене унутрашњости навлаке, али и предњег дела рама.

Са свим тим изменама нови модел пиштоља се одлично показао на стрелишту. На гађању се показао као много мирније, а истовремено и брже оружје. Слика погодака при брзој паљби много је мањег пречника и то на различитим даљинама.

Олакшано је и убацивање метка у цеви – репетирање. То је значајан помак не само за фирму, већ уопше, јер је начињен значајан корак у изједначавању разлика између модерних полимерских и класичних челичних пиштоља.

Специјални модел

Задњи модел, уједно и специјални, који је произведен у ограниченом броју 2006. израђен је поводом двадесете годишњице модела 17. На пиштољу су угравирани јединствене ознаке „XXXX of 2006” и речи „20 Years of Perfection 1986 to 2006”. Произведен је у одређеном броју комада – 2006.

Као и претходни модели те фамилије пиштоља, и „глок 17 4Г” ради веома поуздано и сигурно, не правећи проблем око врсте и облика зрна муниције коју користи стрелац. То се и очекује од овог модела, јер је, као и његов претходник, првенствено намењен за службenu употребу. Једноставно речено, навлака просто клизи и лакше се креће по вођицама. Са том новином добијено је на поузданости чупања и избацивања чауре, чиме је гађање брзом паљбом постало право задовољство. Рукохват је ергономски одлично решен. Габаритно је смањен, угао постављања је мало дотеран, па нови пиштољ одлично лежи у руци стрелца.

На самом рукохвату примењена је још једна мала измена. Наиме, дугме утврђивача оквира је за нијансу постављено дубље у рукохват, али је истовремено и увећано. Поред тога, промењена је и опруга, па је сада знатно јача. Утврђивач оквира код овог модела пиштоља

Тактичко-технички подаци

калибар.....	9 x 19 mm
окидање	Safe Action
укупна дужина	186 mm
висина са оквиром	138 mm
ширина	30 mm
дужина цеви.....	114 mm
број жлебова/правац увијања	шест/десни
почетна брзина зрна	350 m/s
дужина нишанске линије.....	165 mm
маса без магацина	625 g
маса празног оквира	78 g
маса пуног оквира	280 g
капацитет оквира.....	17 комада
тежина окидања	2,5 kg
ход обараче.....	12,5 mm
број сигурносних система	три

Разговор с генералом проф. др Златком Рендулићем

је промењив, што значи да за леворуке стрелце, по потреби, може да се постави са друге стране рукохвата. Та измена је захтевала иновацију и на оквиру у виду исечка у који ускаче зуб утврђивача оквира. Међутим, то је условило употребу старих и нових оквира – нови оквири могу да се користе у старијим моделима „глок 17”, док се стари оквири у моделу „глок 17 4Г” могу користити само ако је утврђивач постављен за дешњаке са леве стране рукохвата.

Брављење новог модела пиштоља заснива се на старом провереном систему Browning, који је успешно модификован и познатији под називом Сигова брава са проширеним задњим делом цеви, који улази у отвор за избацивање чачура и равна је са горњом страном навлаке. Навлака има равне линије и горњу површину, што олакшава нишањење, али и проналажење нишана и нишанске тачке приликом преноса на нови циљ. Навлака се креће по челичним вођицама, уливеним у полимерски рам, у који је повезана чивијама, где су смештени механизам за окидање, обарача и полу-га за запињање.

Димензије оружја нису мењане. Укупна дужина остала је 186 mm, док је само цев дуга 114 милиметара. Максимална ширина остала је 30 mm. Ни тежина није промењена у односу на старији модел – износи 625 g с празним, односно 905 g са пуним оквиром од 17+1 метак. Капацитет оквира јесте 17+1 са стандардним оквиром, а када се дода пластична екстезија, капацитет се повећава на 19+1 метак. И прецизност је остала иста.

Довољно је рећи да је конструкцијски нови „глок 17 4Г” скоро исто познато оружје, са свим стандардима које је фирма „Глок” поставила још пре тридесет година код првог модела пиштоља. Изузетна прецизност, поузданост и сигурност у раду, савршена контрола, подношљив одскок и контрола пиштоља, мала маса и димензије, али истовремено и велика ватрена моћ и капацитет оквира, показали су се као успешна и добра комбинација, захваљујући којој су пиштољи „глок” стекли висок реноме, који ће сигурно задржати и нови модел „глок 17 4Г”. ■

Иштван ПОЉАНАЦ

ЈАСТРЕБОВ ЛЕТ

– Кад су својевремено новим авионима дали имена „галеб” и „јастреб” сетио сам се јастребова из мог детињста. Са летом тих птица све је почело. Опседали су ме авиони и летење. Летео сам до 59. године, уз краће прекиде. И када сам пензионисан, прешао сам у аеро-клуб и наставио да летим на „утви” – рекао је проф. др Златко Рендулић, легенда нашег војног ваздухопловства. У својој 92. години поклатио нам је своје драгоцено време и овај интервју.

Професор др Златко Рендулић легендарно је име нашег војног ваздухопловства. Рођен је 29. септембра 1920. у Јастребарском, у Хрватској. Научио је да лети још у Краљевини Југославији. У Загребу је пре рата почео да студира технику на Стројарском факултету, а студије је завршио 1948, на београдском Машинском факултету. У партизане је отишао 1943, а као члан Народноослободилачке војске Хрватске био је полазник пилотске школе RAF-а. Потом је упућен на школовање у СССР.

У послератном периоду овенчао се инжењерским достигнућима. Прешао је пут од пробног пилота и пилота-инжењера за испитивање авиона у лету у Ваздухопловном опитном центру (ВОЦ), главног аеродинамичара пројекта „галеб” у Ваздухопловнотехничком институту, затим начелника одељења аеродинамике и коначно начелника тог института. Био је одговоран за пројекте авиона Н-60 „галеб”, Ј-21 „јастреб” и Ј-20 „крагуј”. Затим је постављен у КРВ и ПВО на место начелника ваздухопловнотехничке службе, а од 1972. прелази у Генералштаб ЈНА. Војну каријеру завршио је у чину гене-

рал-пуковника, као помоћник начелника Генералштаба за научноистраживачки рад. У пензији је од 1. јануара 1981. године. Активно је летео до педесетдевете године, уз краће прекиде.

Паралелно са војном текла је и његова научна каријера. Последипломске студије похађао је на америчком Универзитету Корнел, а магистрирао је на мичигенском, са усмерењем Аеродинамика великих брзина. Докторирао је 1964. на Машинском факултету у Београду на групи за аерокосмотехнику. Рендулић је редовни члан Међународне астронаутичке академије и био је дугогодишњи предавач у Центру за стратегијске студије Генералштаба ЈНА. Аутор је многобројних књига, студија, уџбеника...Речју, човек од ауторитета.

Недавно је на симпозијуму одржаном поводом 100 година српског ваздухопловства скренуо пажњу радом о развоју домаћих ваздухоплова после Другог светског рата. Иако има 92 године у сјајној је кондицији и многе је обрадовао својим наступом. Нама је поклонио драгоцено време и овај интервју.

** Шта је предратиног сидуенга шехнике ойределило да авионом досегнете небо и животи посветити ваздухопловству? Да ли је то дечачки сан, шехничка радозналост или мода тог времена?*

– Иако сам био добар ђак, чак међу тројицом најбољих на матури, имао сам своје бубе у глави. Волео сам да пратим лет јастребова и од своје 14. године бавио сам се моделарством. Сан о летењу одвео ме је после матуре у Вршац. Пошто сам потицао из богате породице ту сам, о свом трошку, завршио једриличарску школу код познате групе „Девети“, коју је водио Аца Станојевић. Године 1940. похађао сам и Пилотску школу Краљевине Југославије. У то време купљено је, ако ме сећање не vara, 65 тромоторних бомбардера „савоја-маркети“, који су били сасвим добри. Тада смо радили по програму школе резервних официра, од маја до септембра 1940, а по завршетку школе постао сам дипломирани пилот у Краљевини Југославији. Учествовао сам и у Априлском рату.

На аеродрому Борогај у летио 1940.

Традиција

– Србија не би смела да престане да израђује ваздухоплове, иако је сада у кризи. Врло је важно да се зна да је то земља која има дугу традицију у ваздухопловству. Била је међу девет земаља у свету која је пре Првог светског рата користила ваздухоплове у рату. Године 1912. у Србији је основано ваздухопловство у Нишу, као ваздухопловна команда. То не значи да је Србија имала своје авионе, били су француски, али је ратовала њима. Ниједна велесила тог времена није ратовала авионима пре 1914. године. У Краљевини СХС је у Новом Саду основана радионица која је израђивала мале аустроугарске школске авионе „бранденбург“, а после је прешла у Земун. Од 1923. на даље у Србији је основано шест фабрика авиона – структуре авиона, две фабрике мотора у Раковици, три фабрике инструмената и једна ваздухопловних падобрана и одеће. На Машинском факултету постојао је ваздухопловни одсек још од 1937. године.

** Као члан Народноослободилачке војске Хрватске били сте полазник пилотске школе RAF-а. Сећаате ли се тих дана?*

– Када је после пада Италије Врховни штаб НОВЈ оснивао авијацију били су му потребни сви пилоти. У почетку ме

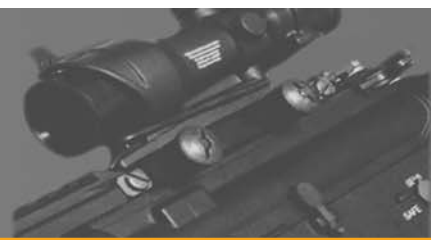
другови из комитета нису пуштали, али се нису могли оглушити на трећи позив Врховног штаба – да сви авијатичари, пилоти, механичари из бивше Краљевине Југославије и из НДХ, који нису починили ратни злочин, ако прелете, задржавају чин и звање. Ја сам био у првој групи. Требало је да летим „родом“, али је са њом пребегао један човек из загребачког аеро-клуба. Била је то једина издаја у целом нашем раду.

У Италију сам стигао 7. јануара 1944. преко Виса и одмах добио легитимацију. Југословени су имали две легитимације – једну за краљевску војску у отаџбини и другу Народноослободилачке војске Југославије, коју сам ја добио. Ми смо замишљали да ћемо у Италији добити преводиоца, као што су имали припадници наше будуће тенковске бригаде, коју су опремали „стјуартима“, али није било тако. Да бисмо постали пилоти морали смо да уђемо у RAF, а сходно томе и да знамо енглески толико да можемо комуницирати с торњем. Били смо смештени у Вили де Роси. Тамо смо имали наставу и чекали исход преговора о нашем статусу, који су се мало одужили. После тога смо пребачени бродом за Египат. Искрцавали смо се у Александрији, у Абу Киру. Група старијих колега одлетела је ка Бенгазију, а ја сам био с оним млађим, осуђен на то да нас пребаце возом и камионима.

RAF-у сам приступио 6. маја 1944. године. Били смо привремено одређени уз састав првог ловачког сквадрона 352 „спитфајера“. Никада Британија није имала тако дисциплиновану војску каква је била наша. Пуно тога сам ту научио.

** Каква су Ваша искуства из СССР-а, где сте били послати пред крај рата?*

– Када је наш Врховни штаб склопио уговор са Совјетским Савезом, наша група, која је прикупљена у Египту, премештена је у СССР. Ишли смо преко Палестине и сиријске пустиње најпре до Багдада, где смо остали неко време, затим смо отишли у Басру, па железницом, која је ишла преко Техерана, стигли у СССР – у Грозни. У Русији сам био од 24. септембра 1944. до 1945. године. Добили смо задатак да формирамо три пука. Ја сам био у првом штормовичком, који је био у Грозном, ловачки је остао у Краснодару,

а трећи, бомбардерски, са авионима „петлаков“, ишао је на двогодишње школовање у Енгелс.

У Грозном сам завршио комплетну обуку. Мислили смо да ћемо код Совјета моћи одмах да летимо, јер смо били у RAF-у, али не – имали смо дуго школовање. Училиште је било у Грозном, а пилотска школа на ратном аеродрому код Алханкала.

Спавали смо у земунцима. Једном приликом, док сам спавао, пољски пацов појео ми је ревер од шињела. Исхрана нам је била лоша, јер је био рат, а Совјети су морали све да дају за фронт. Из RAF-ових дивних униформи, које су нам редовно прали и пеглали, улетели смо у шињеле, у руску зиму.

У Совјетском Савезу сам завршио и обуку за падобранца. Совјетски падобран је као марамица и приликом приземљења имате осећај као да скачете са 3-4 метра висине. Када дува ветар добро се угривате. Чизме сам морао везивати канапом, како ми не би испале после отварања падобрана.

Тежак је био живот од оснивања штормовичког пука. Наш авион, оклопљени Ил-2 „штормовик“, Немци су звали „црна смрт“. То је био најбољи авион за подршку, који је уништавао тенкове. Били смо готово пилоти и мислили да ћемо током курса ићи да бомбардујемо Кенингзберг.

*** Јесће ли се сиремали за тај загађањак?**

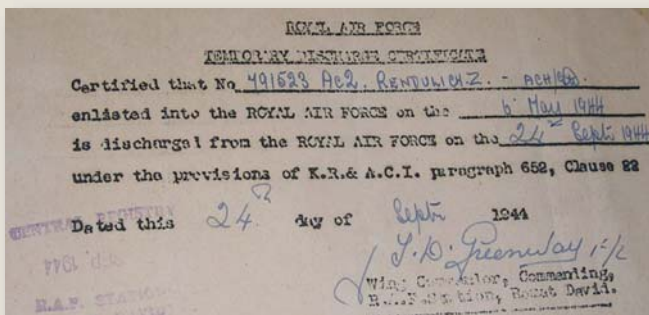
– Јесмо, али су наши спречили да било где одемо. Хтели су што пре да имају један „штормовички“ пук. Вратили смо се у земљу два месеца по завршетку Другог светског рата. Прелетели смо огромно растојање – хиљаде километара – од Грозног до Сомбора. Из Сомбора смо после пре-

Фотографија за легитимацију и картографију RAF-а (горе) и припадника (доле)

На Суецком каналу, близу Великог сланог језера

мештени у Скопље, због кризе са Грчком. Тада сам био капетан, на дужности политичког комесара ескадриле. У Команди ваздухопловства хтели су да ме 1946. поново пошаљу у Москву на трогодишњу политичку школу. То би значило да се одрекнем летења, технике и будем професионални политичар. Некако сам успео да измолим да ме преместе у ВОЦ на испитивање авиона, где сам се обучавао за пробног пилота и помоћника инжењера за испитивање авиона. Уједно, уписао сам пети семестар на Машинском факултету – ваздухопловни одсек у Београду, јер су ми признати положени семестри у Загребу.

*** Једном приликом сје рекли да сје ојседнући леињем?**

– Заиста сам био опседнут летењем. Луд за летењем. ВОЦ је за мене био спас, јер сам могао да летим колико хоћу. У РВ је било око 40 типова трофејних авиона које смо већином испитивали, тако да сам на њима летео. За мене је летење било уживање. Био сам пробни пилот. За разлику од пилота који пет година лети на

једном типу авиона, пробни пилот за пет година лети на 20 типова. Друго, технички сам напредовао, јер сам био уписан на шести семестар на факултету.

Успели смо да обновимо рад опитне групе у ВОЦ-у која је постојала још у Краљевини Југославији. Радио сам заједно са инжењером Милорадом Спасићем. Од опитне групе наследили смо хангар са вагом и ја сам одмах радио центражу. Био сам помоћник инжењера за испитивање и полако преузимао инжењерске послове. Писао сам и радове о испитивању авиона. Имали смо доста заробљеног материјала из те области – од Немаца и савезника. Пошто сам знао немачки, руски и енглески постепено сам ушао у ту материју.

*** Професија пробног пилота је ојасна. После рајта је погинуло много пилота.**

– Гинуло се у великом боју због све могућих ствари. Коста Лекић је погинуо на авиону „бикер јунгмајстер“, којим је увежбавао акробације за авио-митинг. Никола Симић, који је летео на 214, пао је код „Икаруса“ и погинуо. Погинули су и Короша, који је летео на „лазу-7“, и Шаца Јанковић на авиону „тандербол“ Ф-47.

И ја сам могао да доживим несрећу 1951. на великој десантној једрици, коју је пројектовала конструкторска група предвођена инжењером Иваном Шоштарићем. Форкапић је летео на левом седишту, а ја на десном. Вукла нас је „јулка“ – Ју-52, на ужету дугачком око 60 ме-

Као комесар I ескадриле 554. јуришног њука Ил-2

Група пилота на аеродрому „штормовика“ крај Грозног, зима 1944/1945.

тара. Задње оптерећење постигнуто је дипом. Када смо дошли до одређене висине, пилот са Ју-52 је јавио да му расте температура уља мотора. Када сам хтео да повучем ручицу у кабини, како би се откачио од Ју-52, она ми је остала у руци и нисмо могли да се решимо ужета. Са земље су ме питали шта се дешава и кажу да сам рекао: „Земља се није откачила“. Знао сам шта би се десило када бисмо са око 60 т дугим ужетом ишли доле, па сам успео, онако мршав, да се провучем испод команди напред и да палицу, којом сам мерио отклоне команди лета, искористим као полугу и избацитим уже. То је је била права срећа.

** Како сѝе сѝада у ВОЦ-у исцѝивали аеродинамичке карактеристике авиона, када нису постојали аеро-тунели?*

– Кад сам дошао у ВОЦ нисмо имали од старе Југославије скоро ништа, али је у Ђердапу био извађен један брод, који је лежао у плиткој води, а на којем су били инструменти свих њихових метеоролошких станица. Од тих уређаја успели смо да направимо региструјући брзиномер, региструјући висиномер, а у Швајцарској смо купили региструјући акцелограф. Тако смо могли да имамо податке о брзини, убрзању, висини лета, температури, али нисмо имали уређаје за мерење сила у ко-

Сѝавали смо у земунцима

мандама, за отклоне команде – за стабилност. У ВОЦ-у се налазила радионица у којој смо направили најобичнији тензиометар за мерење сила. Монтирали смо га на палицу и када бисмо изводили петљу, силу бисмо мерили вучем, а отклоне крмила смо после прерачунавали.

На пример, на двомоторцу авиону 214, где је било 3-4 путника, кредом сам цртао место где је свако од њих морао да седи, како бисмо имали три положаја тежишта. И са та три положаја, кад измеримо силу, апсолутно смо могли да добијемо однос положај према неутралној тачки, толико важној за стабилност. У то време нико у команди није знао шта је то неутрална тачка, па су ме питали: „Да ли је нађена?“ Мислили су да је као куглица, а ја сам се шалио.

Можда изгледа да смо радили помоћу штапа и канапа, али није било тако. Ве-

лики напредак у мерењу донела је изградња аеро-тунела Т-32. Ту сам могао да поредим добијене резултате. Мерио сам Бешлинових 20 авиона и израчунавао колики је њихов Рејнолдсов број. Имао сам њихове податке у лету и у аеро-тунелу. Установио сам да су градијенти криве тачни. Тунел је давао доста тачне податке за градијент криве узгона, али не и за максималну вредност коефицијента узгона. Покојни Урош Поповић и ја смо за авион „галеб“ урадили све деривативе

пре и кад смо их измерили после били су за длаку тачни.

** Сећаш ли се како је изгледао рад пре и после Информбироа?*

– Као војни студент завршио сам факултет на дан јавне објаве Информбироа. У СССР-у су сви мислили да ћемо се ми који смо се школовали у СССР-у изјаснити за Стаљина, али је било обрнуто. Био сам срећан што су ме после вратили у Ваздухопловни опитни центар.

Са Совјетима смо и пре Информбироа имали ситне чарке. Сећам се 1946. године. У Команди ратног ваздухопловства имали смо руске инструкторе и саветодавце. Они су били ту јер смо после рата имали углавном совјетску борбену технику – „штормовике“ и „петљакове“, а после смо купили Јак-3. Нисмо били препотенти, али смо имали другачија наређења. Доби-

ку, а ми смо имали „сејбра“ и „тандерцета“ на којима су људи гинули.

** Упоредо с њим активностима, одлазили сте и у међународне научно-дипломатске посете. Сећање ли се неких од њих?*

– Био сам два месеца на службеном путу у Шведској, од 21. фебруара 1955. где смо у аеро-тунелу испитивали макету авиона Б-12, конструкторске групе потпуковника Бешлина. Тај пројекат, међутим, није успео. Исте године, у периоду јуни-јули, делегација Команде ваздухопловства, предвођена генералом Зденком Улепићем, ишла је у СССР на митинг поводом дана ваздухопловства. Била је то наша прва делегација после Информби-

роа, која је послужила као пробни балон да се оцене односи. После наше посете Никита Хрушчов је дошао у Југославији. И ја сам био у тој делегацији, као стручњак. Примео нас је Жуков, који је после Стаљинове смрти опет постао моћан.

Совјети су посебно ценили нас и Индијце, и ми смо били посебно третирани. Показали су и најновије авионе. Ту сам видео МиГ-19, који је још био тајни авион. Запазио сам да има највећу стрелу на свету. Нико није имао више од 60 степени. Обилазио сам бомбардере, гледао их са стране и корацима измерио распон крила. Израчунао сам колика је стрела крила. Иако нисам смео да носим фото-апарат, скицирао сам авион по сећању. Мој цртеж је касније генерал Улепић предао Гошњаку.

** Да ли Вас је изненадило што сте видели у Русији?*

– Јесте, али ме нису толико изненадили авиони. Руси су у аеродинамици ишли на повећања стреле крила, а ја сам добро знао да 60 степени стреле ствара ужасне потешкоће, што се касније и потврдило. Ни Совјети нису касније много ценили МиГ-19. Међутим, изненадили

су ме напретком у ракетној техници. У Америци сам у механици лета учио о трансатмосферском летењу. Схватио сам да су Совјети криво цењени. Имали су велике губитке у рату, али су се опоравили. Имали су добру основу – Жуковског и друге научнике који су се бавили свемирском техником пре свих. Први су у свету имали ракету ваздух-земља на „штормовику“ већ 1941, а савезници тек 1944. године.

На Универзитету Мичиген сам сазнао да је у Русији постојала екипа стручњака специјализованих за парцијалне-диференцијалне једначине, које су употребљаване у теорији еластичности, важној за нове авионе. У САД сам дознао и за неке руске радове, које сам после користио за докторат. Сазнао сам и да је за време царске Русије, која је многе научнике слала у Сибир, њихова академија наука испословала да се врхунски математичари одведу у логор близу једног села на Уралу, где су основали школу парцијалних-диференцијалних једначина, која нигде у свету није била тако јака. Та сазнања потицала су од Тимошенка са совјетске академије наука, који је пребегао из Русије и дошао на Универзитет Мичиген. У тај логор су слали математичаре и за време Стаљина. Хрушчов их је после све упослио на важним пројектима.

Совјети су увидели да у ракетној техници Фон Браун и други научници који су отишли у Америку максимално користе течни кисеоник и течни водоник као погонско гориво, што је било јако компликовано. Насупрот томе, они су градили огромне ракете, које су у нижим степенима користиле керозин, што је много сигурније, а само су у задњем степену употребљавале течни кисеоник и водоник.

И први вештачки сателит био је совјетски – имао је 50-60 центиметара. Касније су Американци направили свој, али много мањи.

** Значајан корак у Вашој каријери био је одлазак у фирму „Фоланд“?*

– Био сам шеф групе која је од 15. јула до 7. августа 1957. била у Британији ради испитивања авиона „фоланд нет“. Поред мене су били капетан прве класе Владимир Водопивец и капетан Боровоје Петков.

Теди Питер био је један од најбољих конструктора Британије и од њега сам

Са последњим дипломатским посетама у САД, 1952/1954. године

Фотографије су вредан и неизбрисив траг о прошлеким годинама

много тога научио. Он ми је рекао: „ Не можете имати ловачки борбени авион који је изразито грађен за борбу у маневрима – дог фајт, ако имате више од један одсто статичке стабилности.“ Генијално је решио питање уметне стабилности – кад је стајни трап извучен авион има стабилност 4-5 одсто кад иде на слепање, а један кад иде у борбу. Када пређе 0,9 маха аутоматски му се повећава стабилност за три одсто у транссоночној области. Та сазнања сам касније користио на неким пројектима.

Када сам био у Индији, непосредно после индијско-пакистанског рата, један Индијац ме је повео до pilota који је „нетом“ обарао пакистанске „мигове“. Пакистанци су од Кинеза купили МиГ-19, али су га преуредили бочним уводницима, па развија брзину до 1,5 маха. Он може да изведе заокрет највише са 0,95 маха, а ту је „нет“ бољи од свих. Пилот ми је рекао: „Та мала ствар, бува, може 'мигу' да 'седне на леђа', јер је бољи у заокретима, ако хоћете да води борбу на 0,9 маха“.

** Бриџанци су били вољни да нам продају „нет“. Зашто није купилен?*

– Хтели су да нам продају. Ми смо типовали на „нет“ 1957, јер је то био авион који је генијално решен обичном технологијом – без допунских машина, значи пресованим деловима. Чак смо и купили два авиона, али тада нисмо знали да ћемо поповољној цени моћи да купимо МиГ-21.

** Исте године прелазите у Ваздухопловне технички институт. Изненада. Нисте се шоме много обрадовали.*

– Заиста се нисам одушевио када сам децембра 1957. добио наредбу да пређем у ВТИ. Жалио сам се Команди РВ да не могу тек тако да ме преместе, јер сам већ био потпуковник. После сам добио наредбу да будем постављен на формацијско место које дотад није постојало – за главног аеродинамичара пројекта „галеб“. Убрзо сам постављен на дужност наченика аеродинамике, а годину дана касније постао сам и начелник тог института.

У почетку је у ВТИ-у било тешкоћа, јер су у одељењу конструкције хтели да начине једноставни млазни авион са ме-

Мисија

– Када сам се вратио из Америке, сваке године су ме слали у иностранство, али то није било само ради конгреса аеродинамичара, већ су наслутили да могу да прибавим и неке важне податке. Фебруара 1959. био сам са потпуковником Миленком Ђурићем у Француској (на слици), на преговорима у „Марсел Дасоу“, ради евентуалне набавке авиона „мираж 3“. Преговори су одлично кренули, али је све пропало због заробљавања нашег брода, који је носио оружје за Либију, а Французи су сумњали да је намењено побуњеницима у Алжиру. О томе се ћутало.

Петнаестог јула исте године били смо у Торину у посети фабрици авиона „Фијат“. Наш пробни пилот летео је на „фијату Г91“, којег смо хтели да употребимо за замену „тандерцета“, као лаки борбени авион. За тај задатак су знали механичари, али о томе нисмо смели да говоримо.

талним резерварима горива, како би избегли гумене, који су се морали увозити. Прва атрапа авиона „галеб“ имала је велике димензије трупа, тако да се командант РВ генерал Зденко Улепић згрозио кад ју је видео. Ипак, све је исправљено – аеродинамика, статика и аероеластичност су нормално прорадили.

Летење на млазном авиону „тандерцет“ Ф-84Г помогло ми је да схватим шта мора да има такав авион, више него теорија аеродинамике. Ње сам се сетио кад смо одлучивали о аеропрофилу. Инсистирао сам да авион у корену има аеропрофил НАСА 64А213, а близу краја 64А212, јер он нема поремећаја у транссоночној области, тзв. пич-ап. Тражио сам и да крило буде другачије. Оно се не витопери, а у превученом лету постиже прво одвајање струјница у корену самим својим обликом, уз трешење, када су електрони још потпуно ефикасни. Трешење

авиона упозорава пилота да мало попусти палицу, спусти нос, поклони се и полако излази из превученог лета. Нема самовољног улаза у ковит, а из њега се, након четири окрета, лако вади нормалним поступком. Према томе, нема скривених тајни у превученом лету и ковиту, које могу убити пилота почетника.

Искуство нас је научило и каква седишта морају да буду. На пример, на „тандерцрту“ смо имали седиште које је приликом избацивања могло и да убије пилота. Тројицу смо мртвих спустили из тог авиона. А ми смо узели много сигурније Фоландово седиште, које је на „нету“.

** Били сте вођа пројекта и одговоран за развој „галеба“ и „јастреба“, а многи Вас сматрају за њиховог конструктора. У чему је разлика?*

– Некад је у конструкторским групама за клипне авионе постојао главни кон-

структор, као што је, на пример, био Сима Милутиновић у „Змају“, а шефови група били су довољни конструктору да решавају одређена питања. Конструктор у институту није то исто. Може се сликовито рећи да је пре први конструктор био прва виолоина, а ја сам у Институту био диригент целог оркестра. Случајно, знао сам боље аеродинамику од осталих, јер сам је завршио у Америци, па сам у изради „галеба“ и „јастреба“ користио стечена знања.

** Изгледа да сīе емоциивно везани за „галеба“?*

– „Галеб“ је био чистих линија и спадао је у савремене школско-борбене авионе с летним особинама прикладним за обуку, као летелица која пилоту „опрашта погрешке“. Ја сам апсолутно емотивно везан за њега.

А зашто нам је био потребан и као борбени авион, наоружан митраљезима? Због наше војне доктрине. Није проблем ако на нас навали нека мала сила, али смо рачунали да је рат могућ само са суперсилом. Могућност да нас нападне САД била је врло мала, али смо се прибојавали Совјета. Они би вероватно могли, након нашег повлачења у брдско-планинску област где тенкови више не значе одлучујућу снагу, да нас нападну хеликоптерским десантима, а у тим ситуацијама би „јастреб“ био и те како користан, јер има три митраљеза 12,7 mm, који су врло моћни. За обарање хеликоптерских десаната су „галеб“ и „јастреб“ били бољи него „тан-дерџет“, јер је „галеб“ могао да полети са травнатних површина. Нисмо ми били луди кад смо у авионе уграђивали те тешке митраљезе.

Када сам једном приликом тумачио Титу предности тих летелица гарантовао сам да пробни пилот може бицикlistу или мотористу да обори у другом рафалу. Тито ме је питао: „Зашто не у првом?“ Одговорио сам да не можемо одмах знати занос ветра.

** То су били и наши најпродаванији авиони. Посебно је „галеб“ био популаран у Либији?*

– Јесте, Либијци су много волели „галеба“, јер је летео и у најтежим условима. Хтели су да га раде по лиценци, али, наравно, нису могли. Нису имали у почет-

ку ни ваљане пилоте и требало их је обучити. Ниједног пилота „галеб“ није убио због својих летачких особина. Зато сам и даље инсистирао на том аеропрофилу. Кад смо радили „супергалеба“, рекао сам Љуби Груборовићу, вођи пројекта, који је био мој ђак, да идемо на аеро-профил „галеба“, само са 11 одсто средње максималне релативне дебљине крила.

** Веома су ђозициивна искуства у коришћењу тих авиона и у Замбији?*

– Да. У то време Замбија је имала велике проблеме. У њу су из Анголе, тадашње португалске колоније, у којој је био хаос, стално долазиле колоне људи и улазиле дубоко у замбијску територију. Нико им ништа није могао. Кад су „галеб“ и „јастреб“ дошли у Замбију, макар само њих 20, престале су те колоне, јер је „јастреб“ имао три митраљеза 12,7 mm, а „галеб“ два, а они нису имали ништа слично. Најбоља је ствар кад самим постојањем одвраћате неког од напада.

** Занимљива је прича о трговини с СССР-ом, када је Југославија одлучила да купи МиГ-21-Ф13. Ис-причајте је.*

– Наши тенкисти су 1957. одбили тенкове „шерман“, које су нам нудили на западу јер су били огромни, високи и имали су бензински мотор, па су лако

планули у борби. Када смо се одрекли „шермана“ и муниције за њега, америчка штампа је писала да ми прелазимо у источни блок. Тито није рекао ни реч о томе. Хтео је да се та вест прошири и да на њу наследи Хрушчов. И заиста, ми смо 1962. почели трговину са СССР-ом, уз одличне повластице. Добили смо понуду за МиГ-21-Ф13, једног од најбољих дог фјатера у то време, за много јефтинију цену него да га производимо. Могли смо да тргујемо фармеркама, вињаком марке „цезар“, најлонским чарапама и „Пеко“ ципелама. У то време је израђено милион „Пеко“ ципела за СССР. Сећам се да је у Москви, испред Црвеног трга у једном огромном магазину био километарски ред. Стигле су „Пеко“ ципели и народ их је узимао не гледајући на број. Онда су купци седели на Црвеном тргу и тамо мењали купљену робу.

После тога Тито је рекао Совјетима да је за њихово добро боље да ми будемо у покрету несврстаности, а у нашу несврстаност убедио је и Американце.

** Били сīе ђредседник научно-техничке комисије за сарадњу са Шведском, Индијом, једно време са Кином, Северном Корејом, а ђосле и са Мађарском и Чешком. Како је било сарађиваи са њима?*

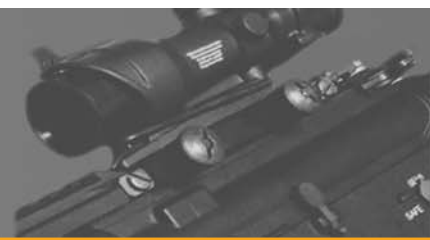
– У Индији сам био председник комисије за сарадњу са том земљом. Сећам се да су Индијци у граду у којем је била смештена радња романа Луиса Бромфида „Кише долазе“, направили фабрику за минобачачку муницију, јер од Енглеза нису ништа наследили. Та фабрика је имала ланчану производњу, тако што су запослени седели у кругу и из руке у руке преносили делове. Тада су имали врло јефтину радну снагу.

У првом индијско-пакистанском рату користили су наш брдски топ 76 mm, који је могао да се растави на четири товарна грла, и муницију коју смо им послали. Пакистанци нису имали такав топ, а он се показао одличним у подножју Хималаја, где се и данас ратује. Индијци у почетку нису имали много, а данас унапређују „сухој“ са европском инструментацијом, коју ни Руси немају. Они су сада хиљаду километара испред нас.

Други пример је заједнички рад наше „Искре“ са Шведском на рачунар-

Антикорозивна заштита

– „Галеб“ је био авион добре антикорозивне заштите. Када смо га радили, а он се још увек радио закивањем, морала је свака плоча да се намаже лепљивом гумастом материјом, тзв. поликастом, и да се тек по лепљењу занитује. И у рупе за нитне такође смо стављали ту материју, тако да „галебу“ корозија није могла ништа. Зашто смо то радили? Видите, „галеб“ је био у Задру, а тамо је бура са планина вертикално ударала у Новоградско море и солила „галебове“. Били су бели, пуни соли, али ниједан није страдао од корозије. А кад је тамо био „тан-дерболт“, уколико му фелне нису биле намазане вазелином, појела би га корозија због соли као мишеви сир.

ском уређају за нишањење топом на нашем тенку М-84. Та ласерска рачунарска група може да за две секунде прецизно прорачуна податке и омогући погађање циља са великом вероватноћом.

** Како су њрошцици сусрети с Кинезима?*

– У Кини сам био 1979. године. Они су знали да смо много бољи од Совјета у електроници и да смо све совјетске ракете унапређивали када су ишле на ремонт. По лиценци смо радили „стрелу-2М” и „маљутку”, али смо им уграђивали савремене електронске елементе, тако да смо могли ставити 100 грама експлозива више, што је та средства чинило ефикаснијим. Кинезе је занимала микроелектроника и желели су да им продамо нешто од тога. Мој шеф, генерал Стане Поточар, питао је Тита о томе, а он је одговорио да је прерано за то. Да је остала Југославија мислим да бисмо то продали Кинезима кроз неко време.

** Када је неговно њромовисана књига о „орлу” аушора Александра Радића, рекли сће да је шјај авион значајно унајредио развој наше ваздухојловне индустрије.*

– Да, „орла” смо почели да радимо са технологијом која је примењена на „сејбру”, па нам је испао тежи најпре за 500 кг, а после и више. Зато смо одлучили да начинимо технолошки скок и да крило и кору трупа радимо са великим фрез машинама. То се зове машинско велико фрезовање плус хемијско фрезовање. Значи, започели смо са технологијом коју „Марсел Дасо” користи на својим авионима од почетка рада на „миражу 3”. Тај технолошки скок био је апсолутно потребан, јер се без њега није могло ићи даље, да ли у надзвучне или подзвучне авионе, свеједно.

Други технолошки скок био је у осавременавању коменди лета. Прво су биле хидрауличне, имитација совјетских, али оне нису задовољиле. Да би се остварила повратна спрега код управљања ишли смо на хидрауличку „Даутијеву” лиценцу, која је била одлична, међу најбољима у Европи. „Даутијеву” технологију у потпуности је освојила „Прва петролетка”, тако да је тај авион био потпуно наш.

Те новине требало је објаснити у Генералштабу и то није ишло лако.

Цена скројила мотор

– Поред „орла” хтели смо да развијемо мотор и освојимо моторску индустрију. Неки су желели да променимо „вајпер” за бољи по потрошњи. Говорио сам да у том случају, са парама које имамо, можемо само да уништимо један и други програм. Не можемо да се играмо. Не градимо „орао” за трговину по свету, него за нашу војну индустрију. Озбиљно градимо авион, а не радимо дипломски рад и показујемо шта знамо. Са парама које смо имали могли смо једино да радимо заједно са Румунима лиценчно „вајпер”. Није ваздухопловство било толико моћно. „Вајпер” је одличан мотор, када је реч о сигурности. Ниједан наш „галеб” и „јастреб” није страдао и ниједан мотор није отказао иако су прешли више хиљада километара до Лусакe. Према томе, мотор је поуздан и може да изврши основну намену – да „кљуцамо” оперативну маневарску групу евентуалног противника.

Посећа индијској фабрици муниције

Због великих трошкова које смо имали на изради „орла”, због нових технологија, испало је да нам је авион скуп, што није истина. Морали смо их освојити за даљи развој ваздухопловства, па није сасвим тачно да се то рачуна у цену „орла”.

** Пуно се њричало и њрича о авиону НА, коју је шребало да буде њо-*

нос нашег ваздухојловсћива. Шша је истћина о шом њројекћиу?

– Још док је развијан „орао”, појавила се, више у Румунији, жеља да раде авион надзвучних брзина, али не најновији са уметном стабилношћу и са карбон фибером, него као „мираж 3”, који нема уметну стабилност. Румуни су тражили да авион иде 2,5 маха. Видите, за преко два маха морате да имати авион чија су крила од титанијума, а титанијум је за нас била немоћна технологија. Испод два маха можете користити потпуно алуминијумске легуре, а карбон фибер је потребан за око 1,9 маха. Ми смо Титу рекли да је титанијум материјал под ембаргом и да се тешко може набавити, а врло је тешка и технологија израде.

Онда су нам нудили један амерички авион који је ишао скоро два маха, дог фајтер, изванредно покретљив, који бисмо могли да радимо по лиценци, али он није имао довољно носивости и није био модеран.

На крају смо ишли на НА. А шта рећи о њему? Мислим да не бисмо могли реализовати тај пројекат и да није пропала Југославија. Цена нашег НА била је висока јер смо карбон фибер тада могли да радимо само са две фирме у Европи – „Марсел Дасо” и „Бритиш аероспејс”.

Сматрали смо да је најједноставније да идемо на једномоторни француски „рафал”. Двомоторни „рафал”, стратегијски ловац, био је ужасно скуп, али не и једномоторни. То би нам скратио све њихове муке које су имали са ударним таласом и водником, а имали бисмо решен и рачунар. Да ли са два мотора или једним – није важно. Важан је облик авиона.

Французи су то прихватили, јер би се такав авион могао продати. После смо израчунали да би нас опрема скупо коштала. Такозвана стаклена кабина у којој је све дигитализирано врло је скупа. Њена цена износи око 30 одсто цене авио-

на. Сем тога, морате рачунати и на резервне делове, на резервни мотор или два... Морате цену множити са 1,5. Написао сам тада да је НА авион изван моћи чак и СФРЈ, да је остала, али сам сматрао да бисмо, пре Титове смрти, могли да уђемо у такав пројекат заједно с Индијом.

** После пензионисања били сте председник савета за научни рад у оружаним снагама. Да ли сте и ту унели неке новине?*

– Председник савета за научни рад у оружаним снагама се бира и једини сам био два пута на тој функцији. После су све републике оснивале савете за науч-

се бавила цела Југославија. Да је остала, били бисмо врло јаки.

Једно време био сам и члан математичког института САНУ, када сам радио докторат. Бавио сам се одређивањем трајекторија лета ракета у неконзервативном и конзервативном систему, а то је замршена математика.

** Оtkуд инересовање за свемирски програм? Неколико књига написали сте о томе, попут „Свемирска оружја и раи звезда“, „Оснивање база на Месецу“...*

– Са свемирским идејама упознао сам се када сам био на последипломским студијама на универзитету Корнел, који

научику академију – ИАА са седиштем у Паризу. Наша асоцијација се учланила у међународну, а предложено је да конкуришем за ту академију на основу мојих радова. Примљен сам за редовног члана, што је доживотно звање. Имао сам срећу да у тој академији радим у секцији међузвезданих летова и да ми ментори буду светски познати стручњаци – професори Л. Р. Шепарди и Б. М. Оливер.

** Написали сте већи број књига, расправа из области аеродинамике, механике лета, астронаутике, савременог наоружања... Да ли и данас пишете?*

– Пишем нову књигу, а зове се „Ловачка авијација – први део 1914–1945“ Тако је све почело.

** Ви сте срећан човек.*

– Увек сам сретан када радим оно што ме интересује. Када смо током рата били у Бенгазију моје колеге су бежале у град да се проводе, а ја сам ишао у пустињу где је било пуно оборених авиона. Седео сам у њима по 2-3 сата и гледао како су неке ствари решаване. При том би ми шкорпион пролазио неколико центиметара поред ципела, али се на то нисам базирао.

** Да ли је „јастреб“ добио име по вашим пицицама из детињства?*

– Не. Приписали су ми да је авион добио назив по Јастребарском, у којем сам рођен. Али, није истина. Јастреб је хоук, а нема земље на свету која нема свог хоука. Ипак, било ми је драго када су рекли – ово је „галеб“ за школовање, јер је питомији, а ово „јастреб“, јер је борбен. Сетио сам се јастребова из мог детињства. Са летом тих птица све је почело. Истина је да су ме опседали авиони и летење. Летео сам до педесетдевете године, уз краће прекиде. Кад сам се пензионисао наставио сам да летим на „утви“ у аеро-клубу. Неколико година касније ставио сам тачку на летење.

Рендулићи, међутим, нису ставили тачку на ваздухопловну каријеру. У Ваздухопловнотехничког института у Жаркову, а данас Војнотехничком, остао је његов наследник – син Зоран, који је својевремено учествовао у развоју „супергалеба Г-4“, перфектног школско-борбеног авиона. ■

Мира ШВЕДИЋ

Опседали су ме авиони и летење – каже генерал Рендулић

ни рад и ми смо се спајали, тако да сам једне године био председник за целу Југославију. Онда сам помогао да се уведу математичке методе операционих истраживања у ЈНА и у неке привредне гране, и постао почасни председник њиховог удружења. Операциони истраживачи су имали сваке године конгрес у Будви и ја сам ту долазио. Принципи операционих истраживања су се после ширили и тиме

је имао астрономску опсерваторију. На предавањима су нам говорили о транзиционом лету из свемирског простора у атмосферу. То сам касније обрађивао у мојој механици лета. Вероватно сам због тога и прихватио да као генерал у пензији будем председник Југословенске астронаутичке асоцијације. Постоји Међународна астронаутичка федерација – IAF, која има своју Међународно астро-

Француски Panhard CRAB

ЛАКО ВОЗИЛО ЗА СВЕ ТЕРЕНЕ

Panhard CRAB представља повратак старој идеји о оклопним возилима 4x4. Реч је о концепту у којем је комбинована економичност и једноставност конструкције 4x4 са софистицираним системима извиђања и размене података, уз максималну заштиту посаде од експлозије.

Француске оружане снаге имају дугу традицију употребе оклопних возила точкаша. Може се рећи да су баш Французи били пионири оклопне технике – гусеничне и точкашке – и да су први увидели значај малих брзих борних кола и оклопних аутомобила, њихову једноставност, економичност и употребљивост. Фирма „Panhard“ била је водећа у Француској. Као пионири аутомобилске индустрије, сви њихови модели ослањали су се на точкашка возила, и њихове конструкције, попут „Panhard 178“, који су користили и са-

везници и Немци након пропасти Француске 1940. године.

Крај рата и период изградње и обнове Европе означио је смањено интересовање за развој скупих конструкција и потребу за производњом војних возила која би могла да се израђују у постојећој ауто-индустрији, уз мање модификације производних линија. То се поклопило са тежњом за очувањем постојећих колонијалних царстава – било је потребно лако оклопно возило са солидним наоружањем које ће, пре свега, да буде једноставно за одржавање и версатилно по својој намени – специјално за одређену

намену, а у исто време, с лакоћом, може да промени улогу.

Тако је фирма „Panhard“ израдила серију модела – Panhard AML – малог, економичног возила, конструкције 4x4, а наоружаног невероватно јаким оружјем – топом 90 милиметара. Оно се толико добро показало да је постало главно оклопно средство већине бивших француских колонија у Африци, а посебно се истакло у Јужној Африци где се производило под називом „еланд“ (и још је у употреби).

„Panhard“ је наставио са развојем савремених оклопних аутомобила, али концепт лаког оклопног возила 4x4 за нас је најзанимљивији. Наиме, прошлог јуна на изложби Еуросатори (Eurosatory), та фирма је представила два своја пројекта – Panhard Sphinx и Panhard CRAB. Први је класични тешки оклопни аутомобил конфигурације 6x6, а други специјално израђен као лако и брзо извиђачко возило конфигурације 4x4.

Повратак старој идеји

Panhard CRAB – „лаки оклопни извиђачки баги“ или лако возило за све терене – представља повратак старој идеји о оклопним возилима 4x4 за која се мислило да су сасвим нестала са војне сцене. Реч је о концепту у којем је искомбинована економичност и једноставност конструкције 4x4 са софистицираним системима извиђања и размене података, уз максималну заштиту посаде од експлозије с наоружањем у виду куполно уграђеног топа 25 милиметара.

Пројекат је започет као приватна инвестиција компаније „Panhard“, јер тада није било заинтересованих армија и организација за такву инвестицију. Било их је тешко заинтересовати, јер су се на почетку новог миленијума сви окренули гусеничним возилима, тешким транспортерима и провереним конструкцијама. Међутим, савремени ратови, посебно герилског карактера, који данас преовлађује у Ираку или Авганистану, са тенденцијом да ће већина локалних сукоба изгледати тако, донео је велике промене.

Тенкови и оклопни транспортери, који су били деривати хладноратовског менталитета, показали су се неефика-

сним, а постојао је огроман недостатак у савременим извиђачким возилима – постојеће добре конструкције лаких оклопних возила патиле су од недостатака савремене извиђачке електронске опреме или су биле добре за терене европских бојишта, а никако за високе пешчане дине Ирака и каменито тле Авганистана. Тако су Французи одлучили да споје две ствари у којима су добри – стандардну и познату конструкцију оклопног аутомобила 4x4 са савременом заштитом и електронском опремом. Али, нису били једини. Немци имају слично возило, само теже и сложеније – „Рајнметал гефас”. Међутим, Французи су се определили за лакоћу одржавања и употребе.

Пошли су од идеје да је француским оклопним снагама потребно возило за извиђање, које ће преносити податке јединицама наоружаним тенковима „леклерк” и оклопним возилима AMX-10RC. Било је потребно возило са већом максималном брзином, које ће ићи испред оклопних јединица по свим теренским и метеоролошким условима и из прикрајка прикупљати обавештајне податке о непријатељевим позицијама и војсци. Због тога су одбацили идеју о великом возилу и схватили да је мала симуета 4x4 идеална за извиђачке задатке.

Оклопна заштита

Основни борбени корпус возила састоји се од система уграђених у куполу, која може да се надограђује, зависно од намене конструкције. Купола се контролише даљински, па није потребно да члан посаде буде у њој, осим у случајевима када је то преко потребно.

Основна варијанта има куполно уграђен митраљез 7,62 mm у турели „ВОСП” (WASP) са „Panhard VBL”, преко митраље за 12,7 mm у новој куполи фирме „Сажем”, до лансера за нове ракете NLOS и куполног топа CMI 25 милиметара.

Употреба возила Panhard CRAB има три степена: ангажовање, стабилизацију и нормализацију. То значи да треба да на-

падне непријатеља, да стабилизује ситуације на терену и, на крају, да нормализује прилике уз полицијско патролирање – користи се као офанзивно, дефанзивно и патролно возило. Широки дијапазон дејства омогућава му вишенаменско наоружање које може да понесе.

Оклопна заштита возила CRAB дозвољена је за те намене, а покрива лезу STANAG 4569 нивоа 2-4. Та скраћеница

Транспорт

„Panhard CRAB” намењен је снагама за извиђање и може да се транспортује транспортним авионима – у „ербас А400” могу да се сместе три возила, а у C-130J Herkules два.

значи да испуњава НАТО прописе за заштиту посаде лаких оклопних и извиђачких вишенаменских возила. Нивои 2 до 4 означавају заштиту од ватреног оружја 7,62x39 mm панцирни, 7,62x51 mm НАТО стандардни и 14,5x114 mm руски са даљине од 200 метара. Уједно, штити од гелера од гранате 155 mm, која експлодира на удаљености од 30 метара од возила.

Посада CRAB-а је трочлана, мада и два члана савршено могу да обављају све послове због високе аутоматизације свих подсистема. Посада је смештена у централном делу возила – које изгледа као посебна оклопљена капсула са двоја врата на свакој страни возила и возачем у центру, а он има поглед кроз оклопљено стакло. Седишта за чланове посаде окло-

пљена су и врше компензовање експлозија и кинетичких удара, уз фиксирање посаде како се не би повредила приликом агресивне теренске вожње.

Електронска опрема

Електронска опрема возила састоји се од екранских показивача свих битних параметара – од камера постављених на возилу које дају дневни и ноћни приказ терена, преко командне табле самог возила, праћења параметара рада и осматрања, све до термалних камера и навигационог софтвера. Оружјем се командује даљински – путем командне палице.

Возач пред собом има три екрана, док командир и нишанција имају по два. Међутим, фирма „Талес” обезбедила је

Употреба

Употреба возила Panhard CRAB има три степена: ангажовање, стабилизацију и нормализацију. То значи да треба да нападне непријатеља, да стабилизује ситуације на терену и, на крају, да нормализује прилике, уз полицијско патролирање. Дакле, користе се као офанзивно, дефанзивно и патролно возило.

међусобну заменљивост те три радне станице, тако да се сви подаци могу добијати и надгледати са било које од те три радне станице.

Возило је веома покретљиво и има однос снаге од 35 КС/т, а мотор му даје максималну брзину од 110 km/h.

Француска војска намерава најпре да купи до 70 таквих возила, па се званичници у „Panhard-у” надају брзом склапању посла, али и добром извозу на традиционална тржишта. Такво возило је одговор на савремене захтеве бојног поља, али његова версатилност покрива потребе великих сила и малих армија, где има улогу лаког оклопног возила.

По својој намени и наоружању одличан је за борбу против устаника, за извиђање и противгерилска дејства. Зато ће, вероватно, имати широку примену у садашњости и будућности. ■

Александар КИШ

РАФАЛ У ИНДИЈИ

Француски вишенаменски борбени авион „рафал“ се, у једном саопштењу индијског Ратног ваздухопловства, од жртве међународних односа и интереса претворио у победника „посла века“ на светском нивоу. Тиме је обезбеђена изванредна зарада и дугорочна финансијска стабилност за „Dassault“ која, према појединим анализама, може да траје чак 40 година. Још је „слађа“ победа над највећим супарником – европским борбеним авионом Eurofighter Typhoon.

П рича о супарништву два авиона започела је давно. Наиме, још 1979. године немачки МВВ („Messerschmitt-Bölkow-Blohm“) и британски ВАе („British Aerospace“) заједнички су представили предлог новог борбеног авиона,

означеног као ECF (European Collaborative Fighter или European Combat Fighter). Исте године придружио им се и француски „Dassault“, са заједничком идејом да свака од три компаније представи своје виђење новог авиона, а да се у каснијој фази одабере најпогоднија конфигурација.

Британци су предложили два концепта: једномоторни P.106, сличан данашњем JAS 39 Gripen и двомоторни P.110. Превагу је однео други предлог, јер се сматрало да ће већи авион за мало већу цену пружити несразмерно више перформансе и могућности. Немци су предложили свој концепт TFK-90, а Французи ACX. Две године касније, због различитих националних захтева, дошло је до прекида пројекта. Томе је сигурно допринело инсистирање Француза да буду водећи и инсистирање Британаца да се прихвате њихови мотори RB199, уместо модернијих француских Snecma M88.

Већ 1982, због високе потребе за авионима високих перформанси, покренут је пројекат АСА (Agile Combat Aircraft) и то од партнера на пројекту „Rapavia“, који је својевремено резултирао врло успешним авионима „торнадо“

(MBB, BAe и италијанска „Aeritalia“). У том пројекту доминантну улогу имао је BAe, а незадовољни су били Немаци и Италијани. Следеће године појавио се програм FEFA (Future European Fighter Aircraft) у којем су учествовали Немци, Французи, Британци, Италијани и Шпанци, али је, опет, дошло је до трвења због француског инсистирања на водећој улози и фаворизовања морнарничке компоненте на носачима авиона. Зато су Немачка, Италија и Британија изашле из пројекта и створиле програм EFA, а каснијим развојем настао је „јурофајтер тајфун“ (Eurofighter Typhoon). Њима се 1985. придружила и Шпанија, а Француска је наставила са својим АСХ, од којег ће касније постати „рафал“ – Rafale.

Данас су оба авиона у оперативној употреби и постижу значајне успехе сваки на појединим пољима. „Тајфун“ је произведен, наравно, у већем броју примерака, јер се већ оперативно користи у свим чланицама конзорцијума: Великој Британији (86, укупно поручено 160), Немачкој (55/143), Италији (62/96) и Шпанији (28/73), а остварен је и извоз у још две земље – Саудијску Арабију (24/72) и Аустрију (15). Укупно, за „тајфун“ има 559 поруцбина, а већ је испоручено 270 летелица. С друге стране, „рафал“ је имао знатно више успеха у борбеним условима, и то у Либији и Авганистану, где је доказао пуну вишенаменску улогу за коју је и пројектован. Чак је измишљен и назив „omnirole“, који би требало да потенцијалним купцима дочара вишенаменску улогу.

Осим у Француској (70 + 31 морнарничких, укупне поруцбине 180), „рафал“ је однео победу и на индијском тендеру за набавку вишенаменских борбених авиона, где му је директни супарник био „тајфун“. Наравно, „тајфун“ је однео победу над француским конкурентом на аустријском тендеру, али се мора знати да је индијски тендер неупоредиво унос-

нији, јер је „у игри“ знатно већи број апарата (126 са опцијом додатних 64, дакле укупно 190 авиона). Управо је индијски тендер проглашен за „посао века“ и то у светским размерама, јер су након краја Хладног рата војне поруцбине знатно смањене и ретко која држава може себи да приушти куповину више од педесетак авиона тих могућности и цене.

Исплатива лојалност Француза

Индијски тендер за набавку вишенаменских борбених авиона подразумевао је надметање неколико авиона, који би требало да замене МиГ-23: Руси су по-

у односу на „тајфун“ већ неко време се „шушкало“: познато је да Аустријанци нису одушевљени ценом часа лета на „тајфуну“, док су Французи инсистирали да цена часа лета на већем и сложенијем двомоторном „рафалу“ буде за свега 15 одсто већа него код „миража 2000“. Ипак, треба знати да се тим подацима у великој мери манипулише; узимају се различити параметри, почев од цене горива, преко резервних делова, ремонта, чак до плата механичара. Иначе, ти бројеви варирају у широком опсегу, у зависности од мисије. Права истина о томе зашто је „рафал“ однео победу није једноставна и не може се свести само на новац.

Историја индијских набавки наоружања и војне опреме у Француској има дугу и лепу традицију. Примера ради, Индијци су користили 104 ловца-бомбардера Dassault M.D.450 Ouragan, а њих је наследило 110 Dassault MD.454 Mystère IV. Уследили су британско-француски „јагуари“ (од укупно купљених 160 у употреби је још 127), а још увек је у употреби и 51 Mirage 2000Н. Последњи ће бити модернизовани на ниво

„Рафал М“ слеће на амерички носач авиона Enterprise у оквиру заједничких војних вежби

нудили МиГ-35, Американци F-16IN и F/A-18E/F, Французи „рафал“, Швеђани JAS 39 Gripen NG, а конзорцијум европских произвођача „јурофајтер тајфун“. Надметали су се у низу „дисциплина“. Оцењиване су борбене могућности летелица, али и финансијски аспекти са низом ставки – почев од набавне цене, преко трошкова употребе и др. Након детаљних упоредних испитивања избор је сужен на два авиона – „рафал“ и „тајфун“.

Званични подаци говоре да је „рафал“ победио због повољнијих финансијских услова, при чему се истичу уштеде током животног века од 600 милиона долара, а поред набавне цене помињу се и уштеде везане за експлоатационе карактеристике. О нижим трошковима употребе, рецимо нижем часу лета код „рафала“

Mirage 2000-5 Mk2, где ће у цео „пакет“ ући и најсавременије наоружање в-в и в-з, по врло високој цени од око две милијарде долара. Опрема и наоружање тих модернизованих авиона компатибилно је са „рафалом“, тако да је јасно да су се Индијци коначно одлучили да што је могуће више поједноставе логистику својих оружаних снага, задржавајући обе опције – западну и источну.

Претходна одлична сарадња са Французима увелико је утицала на одабир „рафала“. Једноставно, Индијци воле да купују од Француза – њихова опрема није јефтина, али је изванредно употребљива у борбеним условима, а техничка подршка је прворазредна. То се показало у рату 1999. са Пакистаном, када су авиони Mirage 2000Н врло брзо, уз француско одобрење и техничку подршку,

Немачки „џајфунџи“

прилагођени за ношење руских и израелских ласерских навођених бомби. Ти авиони су врло успешно дејствовали на висинама које МиГ-23 и МиГ-27 нису могли досећи натоварени горивом и наоружањем, уз задржане перформансе. Поред тога, Индијци су били више него задовољни радним веком, одржавањем и бројем полетања и слетања које су остваривали са Mirage 2000H. Чак постоје индиције да су их прилагодили и за лансирање руских ракета Р-27, иначе са МиГ-29, које су набављене у релативно великом броју.

Таква лојалност, рецимо, није красила Американце, који су Пакистанцима прекинули испоруке авиона F-16, а задржали новац. Уз то, амерички „Lockheed-Martin“ прекинуо је сарадњу са Индијцима у оквиру ембарга из маја 1998, након индијског нуклеарног теста у мају исте године. Штавише, Француска је била једина западна земља која тада није увела санкције Индији. Због тога је, вероватно, донета одлука да се од САД, за сада, купују стратешки мање важни авиони, попут транспортних С-17 и С-130Ј, као и морнарских противподморничких Р-81.

Разлози против тајфуна

Када је реч о набавци „тајфуна“, сасвим сигурно је, поред свега, узет у обзир и политички фактор. Као што је рече-

но, тај авион заједнички израђују четири земље – Велика Британија, Немачка, Италија и Шпанија. Иако су све у НАТО-у, свака земља води сопствену спољну политику, а и политику извоза наоружања.

Британија је дуги низ година била један од најозбиљнијих ослонаца Индије у погледу набавке наоружања и војне опреме. Ипак, у последњој деценији постала је другоразредни партнер, с обзиром на то да су набављени школско-борбени авиони Hawk (24 у употреби, укупно поручено 123, уз могућу додатну набавку још 57 авиона – 17 за ваздухопловство и 40 за морнарицу). Значај те набавке, међутим, далеко заостаје за куповином француских Mirage 2000, доказаних у борби, док репутација коју је Hawk стекао у индијском ваздухопловству не може да се мери са француским авионом.

Немачка је, такође, близак партнер Индији. Мање је познато да је EADS пружио помоћ у развоју авиона LCA и хеликоптера Dhruv. Ипак, та помоћ је добијена након много колебања и политичких превирања од стране немачких пацифиста. Све то Немачку у очима Индијаца не чини најпоузданијим партнером, нарочито у случају евентуалног рата са Пакистаном.

Индија са Италијом и Шпанијом до сада није остварила никакву сарадњу на пољу наменске индустрије, што сигурно није допринело већим шансама „тајфуна“.

Шведска, такође, није значајан партнер Индији, а осим тога, многобројне компоненте са њиховог такмаца Gripen NG нису шведског порекла, већ потичу од неких других држава, рецимо САД.

МиГ-35 је без обзира на присуство МиГ-29 и тврдње да је реч о коренитој модернизацији самим тим што је руског порекла, односно због присуства Су-30МКИ у ваздухопловству Индије, био такође у другом плану. Ослањањем искључиво на једног партнера, једна велесила у успону ипак превише ризикује у случају евентуалног захлађења односа. Штавише, Индијци нису били одушевљени авионом МиГ-29 због проблема са моторима, корозијом и испоруком резервних делова у годинама распада СССР-а. Ипак, купили су МиГ-29К за примену на носачу авиона Vikramaditya (бивши Адмирал Горшков) и сасвим могуће и на будућем домаћем носачу Vikrant. За следећи, Vishal, предвиђа се употреба, поред осталих, Rafale-M, FGFA и Tejas, што се наводи као још један од аргумената у прилог француског авиона.

Рагар RBE2AA на авиону „рафал“

Технички аспект супарничких авиона

Може се рећи да су два авиона на истом техничко-технолошком нивоу. Употреба композитних материјала је подједнако изражена, а и ниво данас доминантне карактеристике – смањења радарског одраза. Аеродинамична шема је идентична, а и употреба два мотора. Према односу потиска и масе, „тајфун“ има благу предност, јер му је, иако мотори имају нешто већи потисак, маса нешто већа. За оба авиона развијају се побољшани мотори већег потиска и са векторисаним потиском, али се ипак чини да ће на том пољу „тајфун“ задржати предност. Док ће М88 са „рафалом“ постићи потисак на нивоу EJ200 са „тајфуна“, „тајфунов“ EX0 би требало да добије потисак за 10 до 20 одсто већи, мада ће EX0 вероватно стићи у каснијој фази. Рафалови мотори троше мање горива обезбеђујући долет већи за око 1.000 km, али пружају вероватно нешто слабије убрзање, што говори у прилог суштине два авиона – док је „рафал“ замишљен као вишенаменски од самог почетка, „тајфун“ је најпре замишљен као ловац, а вишенаменски је постао тек у каснијој фази.

Према објављеним подацима, оба авиона имају могућност суперкрстарења. „Рафал“, наводно, постиже 1,4 маха са шест ракета в-в, а „тајфун“, наводно, 1,1 до 1,5 маха, али са непознатим те-

Радар CAPTOR-E/CAESAR на „тајфуну“

ретом. Међутим, чињеница је да „тајфун“, захваљујући осетно већем потиску без додатног сагоревања, има предност на том пољу. Ипак, ту предност, као и тврдње произвођача да има предност у заокрету над многим авионима, међу којима је и „рафал“, према досадашњим упоредним симулираним борбама, ова летелица, односно њени пилоти, нису искористили. Наиме, према досадашњим резултатима, када су на „рафалу“ снижене могућности оружаног система, тај авион је однео четири симулиране победе над „тајфуном“. Када су могућности још више снижене у односу на серијске апарате, однос у победама био је 3:1, поново за „рафал“, а то укупан резултат своди на 7:1.

Међутим, није све тако једноставно. У блиској ваздушној борби, ако би до ње дошло, није искључено да би „тајфун“ имао предност захваљујући нишану на кациги пилота. „Рафал“ је за сада нема, али се тврди да може да је добије у случају потребе и захтева корисника. То не чуди, с обзиром на то да се кациге Topsight користе на каснијим верзијама Mirage 2000, чак и на МиГ-29К за Индију и, занимљиво, за Русију. Међутим, у почетној фази блиске ваздушне борбе у сусретном курсу „рафал“ има несумњиву предност због поседовања изванредних ракета Mica-IR, опремљених инфрацрвеном (ИЦ) фокалном главом за самонаво-

ђење (GSN). Такав тип GSN има значајну предност над стандардним IC GSN при дејству у сусретним курсевима и у амбијенту употребе мамаца, а уз то Mica-IR има и неколико пута већи ефикасни домет у односу на ракете „тајфуна“ за блиску ваздушну борбу.

Значај тих GSN је истакнут с обзиром на важност смањеног радарског одраза код оба авиона. Наравно, ту су и ракете опремљене активним радарским GSN: на „тајфуну“ је то AIM-120, а на „рафалу“ Mica-RF. Иако AIM-120 има одређену предност у нешто већем домету, треба рећи да је GSN са Mica-RF изванредних перформанси, тако да је њен дериват одабран и за европске ракете нове генерације – Meteor, које ће ускоро бити присутне на оба авиона. Комплетну палету наоружања за „рафал“ производе Французи, што се не може рећи за „тајфун“.

Важну улогу имају и сензори, где „рафал“ такође има предност, што је важно код авиона са смањеним радарским одразом. Према одређеним анализама, радар са „тајфуна“ – CAPTOR-M, сматра се мање способним у односу на француски RBE2. Оба авиона требало би да добију радаре са активним електронским скенирањем. Међутим, очекује се да ће RBE2AA бити оперативан већ 2013. године, док се за CAPTOR-E/CAESAR сматра да ће бити оперативан тек 2015. године.

Фирма „Dassault“ ће произвести иницијалних 18 авиона у Француској и доставити их до 2015. године. Преостали ће бити склади у Индији.

Системи за ометање такође су присутни на оба авиона. Ипак, тренутно је у првом плану француски систем SPECTRE, који према расположивим подацима обезбеђује активно поништавање одбијеног радарског сигнала, према чему је први у свету. „Тајфун“, пак, има класичне ометаче и необични тегљени мамац, а оба авиона имају напредне ИЦ мамце. Поред тога, оба авиона располажу ИЦ сензорима. Према до сада објављеним подацима, домет OSF са „рафала“ је 100, а Pirate са „тајфуна“ 150 km, мада није познато под којим условима и против каквих циљева. Мора се рећи да OSF са „рафала“ има могућност дејства в-в и в-з, а Pirate само в-з и да се у дејствима в-з користи и подвесник LITENING. Штавише, до сада су само Французи демонстрирали изванредно мали ИЦ одраз свог такмаца, чиме је, сасвим могуће, смањена, ако не и елиминисана, предност сензора са „тајфуна“ у дејствима в-в.

Цик-цак ивице, прекознајљива мера усмеравања радарских зрака, карактеристика су свих авиона са смањеним радарским одразом. На „рафалу“ је ова конструкција обилази коришћена око радума, излазних ивица канарда и крила, на убодницима и око издувника, на врашанцима сјајног шрапа ...

Могло би се закључити да је одлука Индије логична. Ослања се на две поуздане стране – Русију и Француску, две велесиле на пољу наменске индустрије, способне да апсолутно самостално, са ослоном на сопствену научну базу или уз евентуално опционо учешће других земаља финализују развој најсложенијих борбених средстава, попут вишенаменских борбених авиона и њиховог наоружања. За Французе и „Dassault“ та одлука има

велик значај. Не само да ће се остварити значајна добит, већ ће се кроз трансфер технологије обезбедити дугорочни, финансијски снажан партнер у успону, који ипак није на истом технолошком нивоу и који ће још годинама бити идеалан клијент на пољу наменске индустрије.

Слична ситуација владала је када су Британци успели да продају авионе „горнадо“ Саудијској Арабији. Тада је ВАе сјајно зарађивао годинама и деценијама, а на тендеру је поразио управо француски Mirage 2000. Велик значај има и чињеница да су Французи одбили продају „рафала“ Пакистану, а не сме се заборавити ни тесна повезаност две земље и на другим пољима, попут градње подморница класе Scorpene у Мумбају. Таквим трансфером технологије обезбеђује се заузетост сопствених капацитета за израду средстава за домаће оружане снаге, односно за извоз у друге, мање индустријски моћне земље, уз задржавање изванредне могућности за зараду.

„Рафал“ има велике шансе за пласман и код других корисника, као што су Бразил (36 авиона), који је консултовао управо Индију око начина селекције и где су најозбиљнији конкуренти F-18E/F и Gripen NG, као и у Уједињеним Арапским Емиратима, којима је потребно 60 авиона, а конкуренти су F-18E/F и „тајфун“. Колико ће тих изванредних авиона бити до краја произведен показује време, односно, превасходно политичке и економске преференције потенцијалних купаца.

Управо је то недостајало „рафалу“, рецимо, у Јужној Кореји и Сингапуру, где је победник амерички F-15K/SG – у оба случаја техничко-технолошки оцењен као инфериоран у односу на француски авион, који се према неким подацима пласирао и испред „тајфуна“. Други пример је Швајцарска, где је упркос резултатима тестирања међу такмацима као што су Gripen NG, „тајфун“ и „рафал“, за најспособнијег проглашен „рафал“, али је уговор потписан са Швеђанима. Очигледно, струка и политика често имају другачије гледање на проблематику избора средстава, али се у случају избора „рафала“ за Индију мора рећи да су се „коцкице сложиле“. ■

Др Себастиан БАЛОШ

ЗЕМЉЕ НУКЛЕАРНОГ КЛУБА

Кинески стратешки бомбардер H-6

Иако у свету постоји снажан покрет за заустављање нуклеарне трке, подстакнуте опасношћу да се у рукама неке терористичке групе или организације нађе то опасно оружје, очигледно је да земље нуклеарног „клуба“ немају намеру да одустану од његовог развоја. Чак је све већи број земаља чији се политички и војни лидери залажу да се и они учлане у тај „клуб“, правдајући то неопходношћу обезбеђења сигурности земље и спремношћу њених оружаних снага да потенцијалне противнике спрече принципом „стратешког нуклеарног одвраћања.“

Ваздухопловна стратешка нуклеарна компонента Кине обухвата два типа авиона – бомбардере H-6 (дужина 34,8 m, распон крила 33 m, висина 10,36 m, максимална полетна маса 76.000 kg, погон два турбореактивна мотора Xian WP8, максимална брзина 1.050 km/h, долет 3.000 km, висина лета 12.800 m, маса убојног терета 9.000 kg)

Кинеска подморница шии 094

и ловце-бомбардере JH-7 (дужина 22,32 m, распон крила 12,8 m, висина 6,22 m, највећа полетна маса 28.475 kg, погон два турбовентилаторска мотора Xian WS9, максимална брзина 1.808 km/h, долет 1.795 km, висина лета 16.000 m, убојни терет масе до 9.000 kg).

Страни извори наводе да Кина у категорији тактичког нуклеарног оружја развија познати спектар тог оружја – копнене и поморске мине са нуклеарним пуњењем, крстареће ракете са нуклеарним бојевим главама, нуклеарне артиљеријске гранате калибра 155 mm и балистичке пројектиле већих калибара са нуклеарним бојевим главама, те системе за њихово преношење.

Британско одржавање равнотеже

Иако је од самог почетка Британија припадала ексклузивном нуклеарном клубу земаља власника нуклеарног оружја, повлачењем из употребе гравитационе нуклеарне бомбе WE177, марта 1998, она је свој нуклеарни арсенал svela на четири стратешке нуклеарне подморнице класе Vanguard, које су наоружане америчким балистичким ракетама

Британска нуклеарна подморница vanguard

UGM-133 Trident II D5. Све подморнице опремљене су савременим системом за командовање, системом за контролу употребе торпеда, навигацијским радаром Kelvin Hughes тип 1007, интегрисаним сонарним системом Thales Underwater Systems и пасивним системом за пресретање Racal UAP. Иако су војни стратежи планирали да се 2020. у оперативну употребу уведу нове подморнице (вредност око 30 милијарди британских фунти) у јавности се воде расправе о будућности британских страте-

шких снага. За сада преовладава мишљење да Британија мора и у будућности да одржи стратешку нуклеарну равнотежу, као најефикасније средство нуклеарног одвраћања потенцијалног противника.

Француска редукција нуклеарне моћи

Све до краја 1999. Француска је одржавала стратешку нуклеарну тријаду. Те године почела је да редукује своју нуклеарну моћ – напуштена је копнена компонента, ратно ваздухопловство сведено је на тактички значај, а само је ратна морнарица задржала стратешки ниво.

Океанске стратешке нуклеарне снаге (FOST – Force Oceanique Strategique) носиоци су 80 одсто постојећег нуклеарног арсенала Француске. У њиховом саставу у оперативној употреби налазе се четири стратешке нуклеарне подморнице нове генерације класе Triomphant (дужина 138 м, ширина 12,5 м, депласман 12.640/14.120 т, погон нуклеарни реактор типа К15 снаге око 150 MW, помоћни дизелелектрични са два дизел-генератора SEMT Pielstick 8PA 4V00, снаге око 700 kW, брзина подводне пловидбе 27 чворова, дубина роњења око 400 м, посада 111 људи).

Основно наоружање су подморничке балистичке ракете М45 и М51, а секундарно (првенствено за самоодбрану) двоаменска торпеда ECAN 17 и подморничка варијанта противбродске ракете SM39 Exocet.

Напредна подморничка балистичка ракета М45 (дужина 11,05 м, пречник 1,93 м, маса 35.000 kg, домет 6.000 km) четврте генерације у оперативну употребу уведена је 1997. године. Може да носи шест термонуклеарних бојевих глава TN75, свака снаге од 100 КТ. Најновија, пета генерација тростепене подморничке балистичке ракете М51 (дужина 12 м, пречник 2,3 м, маса 52.000 kg, домет 6.000-8.000 km, инерцијални систем вођења) на чврсто гориво уведена је у оперативну употребу 2010. године. Свака ракета може да носи шест нуклеарних бојевих глава MIRV, свака снаге до 150 КТ. Према француским изворима, до 2014. ће рат-

Француска нуклеарна подморница Triomphant

ној морнарици бити испоручено 50 ракета М51.

Ваздухопловни тактички нуклеарни потенцијал Француске заснива се на 40 авиона Mirage 2000N (дужина 14,55 м, распон крила 9,13 м, висина 5,15 м, максимална полетна маса 16.500 kg, максимална брзина 2.338 km/h, погон турбовентилаторски мотор Snecma M53-P2, посада два члана), наоружаних са једном нуклеарном ракетом ваздух-земља ASMP средњег домета, и авиона четврте генерације Rafale B, C и M (палубна варијанте). Дужина авиона је 15,25 м, распон крила 10,8 м, висина 5,37 м, максимална полетна маса 24.500 kg, погон два турбовентилаторска мотора Snecma M88-2.

Лансирање француске балистичке ракете М51

Нуклеарна француска ракета ASMP-A

Ракета ASMP (Air – Sol Moyenne Portee – дужина 5,38 м, пречник 1300 милиметара, маса 860 kg, домет 80-300 km) једино је напредно нуклеарно оружје француског ратног ваздухопловства. Њена усавршена верзија ASMP-A је надзвучна ракета (2-3 маха) која носи једну термонуклеарну бојеву главу TNA, снаге 300КТ. У оперативну употребу уведена је 2009. године.

Раст индијског нуклеарног потенцијала

Окружена нуклеарним силама Кином и Пакистаном, Индија је убрзала развој стратешког нуклеарног потенцијала у све три компоненте. Према проценама, она тренутно располаже са 60 до 80 нуклеарних бојевих глава, од којих се 50 налази у оперативној употреби. За сада главну стратешку нуклеарну моћ Индије чини копнена компонента, која је

Койнена индијска нуклеарна ракета Agni III

већ 2008. у оперативној употреби имала четири модела балистичких ракета, а 2010. увела је и пети. Реч је о једностепеним и двостепеним балистичким ракетама на чврсто гориво са инерцијалним системом вођења, које се лансирају са транспортно-лансирних возила.

Ваздухопловна компонента представља главно средство које омогућава нуклеарне нападе на потенцијалног противника, а чини је ваздухопловна флота састављена од авиона Mirage 2000H Varja (51 летелица), Jaguar IS/IB Shamsher (139 летелица) и MiG-27 Vihadur (више од сто летелица). Сви ови авиони могу да носе нуклеарно оружје.

Морнаричку компоненту за сада чини једна (од укупно планираних шест) стратешка нуклеарна подморница класе Arihant (дужина 112 m, ширина 15 m, погон нуклеарни реактор снаге 70MW, дубина зароњавања 300 m, посада 100 људи), за коју је развијена подморничка балистичка ракета K-15 (дужина 10 m, пречник 0,74 m, маса 17.000 kg, домет 700 km), која може да носи нуклеарни борбени терет масе до 1.000 килограма.

Иако нема података да Индија располаже тактичким нуклеарним оружјем,

Лансирање балистичке ракете Prithvi

стручњаци процењују да је она, захваљујући својим техничко-технолошким могућностима, у стању да развије познати спектар тог оружја – мине и артиљеријске гранате са нуклеарним пуњењем.

Нуклеарна активност Пакистана

Официјелно, пакистански нуклеарни програм наоружања почео је да се развија почетком деведесетих година, када су од Кине набављене ракете М-11 (извозна варијанта ракете DF-11). Помно праћећи шта на нуклеарном програму ради

њен сусед Индија, Пакистан је убрзано почео да развија свој нуклеарни програм као основно средство одвраћања. Процене указују на то да та земља данас има у нуклеарном арсеналу 70 до 90 нуклеарних бојевих глава.

Главну компоненту пакистанске стратешке нуклеарне моћи представљају четири модела копнених балистичких ракета способних да носе нуклеарне бојеве главе. Реч је о ракетама Ghaznavi (haft 3) и Shaheen (haft 4) кратког домета и Ghauri (haft 5) и Shaheen 2 (haft 6) средњег домета, које се воде инерцијалним системом и лансирају са транспортно-лансирних возила.

Значајну компоненту стратешке нуклеарне моћи чини пакистанско ратно ваздухопловство које располаже авионима (Mirage III и IV, F-16 Fighting Falcon AB/CD и PAC/CAIC JF-17) способним за ношење нуклеарног оружја (гравитационе и нуклеарне авио-бомбе из фамилије B61, крстареће ракете ALCM). Стручњаци наводе да је Пакистан успео да развије и тактичко нуклеарно оружје – крстареће ракете Babur (haft 7), за напад на копнене циљеве, које се лансирају из четвороцевног лансера смештеног на транспортно-лансерном возилу или са површинских бродова. Дужина ракете је 6,25 m, пречник 0,52 m, распон крила 2,2 m, маса око 1.500 kg, а домет 700 километара. Погон чини турбореак-

Балистичка ракета Ghauri (haft 5)

тивни мотор, а ракета је опремљена инерцијалним системом вођења и системом за праћење конфигурације терена. Може да носи нуклеарну бојеву главу снаге 10 до 35 КТ. За ваздухопловство је развијена

тактичка крстарећа ракета Raad (haft 8), дужине 4,95 m, домета 350 km, а може да носи нуклеарну бојну главу снаге 10 до 35 килотона.

Израелска нуклеарна енигма

У стручним круговима и јавности деценијама влада недоумица има ли Израел или не нуклеарно оружје. Иако та земља стално побија постојање нуклеарног оружја, још 1991. тадашња Стратешка ваздухопловна команда САД у једном извештају сврстала је Израел у ред земаља које поседују нуклеарно оружје. Данашње процене говоре да та блискоисточна земља располаже са 300 до 400 нуклеарних бојевих глава којима су опремљене гравитационе бомбе и ракете.

Војни аналитичари процењују да је Израел успео да развије мини стратешки/тактички нуклеарни арсенал – коп-

Нуклеарна подморница класе INS Dolphin

Беспилотна летелица IAI Eitan

нене нуклеарне мине, артиљеријске нуклеарне гранате калибра 175 и 220 милиметара. У копненој нуклеарној компоненти носиоци нуклеарне моћи су ракете носачи нуклеарних бојевих глава Jericho I (дужина 13,4 m, пречник 0,8 m, маса 650 kg, домет 500 km, двостепени мотор на чврсто гориво, нуклеарна бојна глава снаге 20КТ), Jericho II (двостепена, дужина 14 m, пречник 1,56 m, маса 26.000 kg, домет до 1.400 km) и најсавременија балистичка ракета на чврсто гориво Jericho III (дужина 15,5 m, пречник 1,56 m, маса 29.000 kg, домет изме-

ђу 4.800 и 6.500 km, једна нуклеарна бојева глава веће снаге или више MIRV) које се лансирају из силоса или са транспортних лансирних рампи. У оперативној употреби Израел има 50 ракета Jericho II, а 2008. увео је у употребу ракету Jericho III.

Морнаричка нуклеарна компонента заснива се на три савремене конвенционалне подморнице класе Dolphin, које могу да носе тактичко нуклеарно оружје. Према неким изворима, са тих подморница могуће је лансирање крстарећих ракета AGM-142 Have Nap, опре-

мљених нуклеарним бојним главама, односно противбродских ракета Boeing UGM-84.

Ваздухопловну компоненту чине различити модели авиона (Mc Donnell Douglas F-4 Phantom II, A-4 Skyhawk, Boeing F-15 Strike eagle, Lockheed Martin F-35 Lighting II). У ваздушну флоту способну за извршавање тактичких нуклеарних задатака убрајају се и авиони – F-16A/B, F-16C/D и F-151. Израел је отишао и корак даље опремајући своју беспилотну летелицу Eitan (Heron TP) за ношење тактичког нуклеарног оружја за дејство са великих и средњих висина.

Иако у свету постоји снажан покрет за заустављање нуклеарне трке, подстакнуте опасношћу да се у рукама неке терористичке групе или организације нађе то опасно оружје, очигледно је да земље власници нуклеарног оружја немају намеру да одустану од његовог развоја. Штавише, све је већи број земаља чији се политички и војни лидери залажу да се и они учлане у „нуклеарни клуб“, правдајући то неопходношћу обезбеђења сигурности земље и спремношћу њених оружаних снага да настојања потенцијалних противника спрече принципом „стратешког нуклеарног одвраћања.“ ■

(Крај)

Станислав АРСИЋ

Самохотка СУ-100

ЛОВЦИ ТЕНКОВА

Руско оруђе СУ-100 или самохотка М44, како је код нас добила назив, одржала се 35 година у наоружању ЈНА, односно Војске Југославије. Последње гађање из самохотке број 9831, која је сачувана на полигону Техничког опитног центра у Никинцима, забележено је 22. августа 2008. године – са десет тренутно-фугасних метака М63П2.

Ловци тенкова за Црвену армију пројектовани су на основу захтева с фронта, као одговор на појаву тешког тенка „тигар“. У зиму 1942/1943. године нови немачки панцери представљали су готово неуништивог противника. Зато је Главни комитет одбране 15. априла 1943. године наредио да се повећа моћ наоружања и заштите противтенковског наоружања. У „Уралмашзаводу“ покренут је пројекат самохотке – ловца тенкова засноване на тен-

ку Т-34, односно самоходном оруђу с хаубицом 122 милиметара СУ-122. Полазна основа било је оруђе које је настало за само два месеца – од октобра до децембра 1942. године.

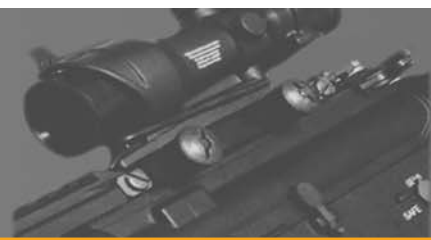
За то време је до производње доведена самохотка са модификованом стандардном хаубицом Црвене армије, уграђеном у челичну кутију – састављену ваљењем ваљаних челичних плоча различите дебљине, зависно од процене изложениности ватри противника. На тај начин настала је самохотке која је имала проход-

ност тенка, али и оруђе већег калибра погодно за ватрену подршку тенковским и пешадијским јединицама.

Једноставни „казамат“ на предњем делу самохотке, био је елегантно решење прилагодљиво за уградњу различитих оруђа. На захтев да се што пре на фронт пошаље ловац тенкова кренуло се од СУ-122. Због захтева да се у брисаном домету може пробити панцирна плоча од 90-120 mm, одлучено је да се искористи балистика противавионског оруђа 85 mm (види Арсенал 72), које се требало прилагодити уградњи у скучени простор самохотке.

Модификацијама до оруђа

Већ до јула 1943. године завршени су прототипови самохотки са два решења модификованог ПАТ-а – пролазну оцену почетком августа 1943. године добио је топ Д5-С85 пројектован у заводу број 9. Пре краја августа је у „Уралмашзаводу“ прекинута производња тен-

кова Т-34 и започео је рад на СУ-85. На фронт је са новом самохотком послат и нови поткалибарни метак, који је обезбеђивао пробојност од 143 mm на удаљености од 500 метара.

У „Уралмашзаводу“ настављен је да ради на усавршавању самохотке на бази калибра 85 mm, а од децембра 1943. године са калибром од 100 милиметара. Најпре су покушали са уградњом оруђа 100 mm С-34, пројектованог у „Централном артиљеријском конструкторском бироу“ (ЦАКБ) на основну балистике морнарничког топа Б-34. Показало се да је то модификовано оруђе прешироко за смештај унутар казамата и да би се морале провести велике измене тела и знатно повећати маса. Изабрано је оруђе Д-10С пројектовано у заводу број 9 под водством Ф. Ф. Петрова на основну морнарничког противавионског оруђа Д-10, које је могло да се без већих измена смести у тело наслеђено од СУ-85 унутар прихватљивих граница повећања масе возила.

Главни конструктор „Уралмашзавода“ Л. И. Горлицки водио је тим који је за неколико недеља рада претворио СУ-85 у СУ-100. Пошли су од захтева да се због динамике производње изведу само минималне модификације па је пројектовано само 16,5 одсто нових решења у односу на СУ-85. Тело је било готово идентично, али је предња плоча подељана са 45 на 75 милиметара. Примењена је нова командирска турела са прибором за осматрање МК-IV. Уграђена су два електрична вентилатора, која су ефикасно уклањала барутне гасове из простора послуге. Уз све измене постигнута је борбена маса од 31,5 t, која је остала је унутар оквира масе основног тенка и у потпуности је задржана висока проходност.

Први прототип израђен је фебруара 1944, а полигонске провере прошао је од 9. до 27. марта у Гороховицама. На полигону је из самохотке изведено 1.040 гађања.

У међувремену, на притисак ЦАКБ, још једном су се пројектанти вратили на С-34 и поново нису дошли до прихватљивог решења уградње на новом прототипу СУ-100-2. Дорађена самохотка са Д-10С враћена је на полигон Гороховице јуна 1944. године и доказала се на још 923 гађања. Закључак комисије био је да СУ-100

Колона самохотки СУ-85 из Црвене армије за време борби у Србији 1944. године

Самохотка СУ-85 у ослобођењу Београда

обезбеђује уништавање немачких тешких тенкова на удаљености од 1.500 m, зависно од угла поготка. У то време је у Црвеној армији велики мит представљала немачка тешка самохотка „фердинанд“ па је посебно истакнуто да СУ-100 може савладати њену заштиту у дејству по боку на удаљености од 2.000 метара.

Панцирна граната из СУ-100 могла је на брисаном домету од 1.000 m да пробије 185 mm панцирне плоче при поготку у ударном углу од 90°, односно 140 mm под 60° и 104 mm под 45°. С об-

зиром да је тактичким правилима предвиђено дејство по противничким тенковима унутар граница брисаног домета, пробојна моћ била је довољна да се избаци из строја, уз нешто ратне среће, сваки немачки тенк. Слабије заштићена возила могла су се гађати на два брисана домета, односно 2.000 m где се за углове наведене за брисани домет остваривала пробојност од 156 mm/90°, 120 mm/60° и 88 mm/45°.

Нишанција је за директно гађање користио дурбин ТШ-19, увећања чети-

ри пута и поља погледа од 19°. За средно гађање користила се панорама.

Производња

Самохотка СУ-100 усвојена је у наоружање актом Главног комитета одбране број 6131 од 3. јула 1944. године. У последњем кварталу 1944. године у „Уралмашзаводу“ истворемно су се производиле самохотке 100 и 85 милиметара. У прелазном периоду су из фабрике на фронт слали СУ-85М која је, због прилагођавања на нова решења, имала тело идентично као СУ-100.

На фронту су СУ-100 уведени у наоружање самоходних артиљеријских пукова који су по формацији број 010/462 имали четири батерије од пет самохотки и једну самохотку за команданта пука.

Почетак серијске производње обезбедио је довољан број самохотки за формирање првих самоходних артиљеријских бригада од 65 СУ-100 и три СУ-76 за продор кроз тежишне правце офанзиве. Према формацији бригада је имала три пука по формацији 010/042 и два додатна СУ-100 за команду. Прва борбена примена СУ-100 забележена је 8. јануара 1945. године током борби у Мађарској – у Балатонској операцији.

У немачком противудару, предузетом у марту, тешки тенкови и самохотке били су ударна песница у последњем покушају да се Црвена армија избаци из Панонске равнице пред улазак у Немачку. Покушај се завршио поразом елитних немачких тенковских јединица, до кога су у великој мери довеле самохотке 100 милиметара. Дивизиони самохотки додавани су стрељачким дивизијама и чак једном броју пукова у првом ешалону. Самоходне бригаде остале су у противтенковској резерви армија са задатком да униште немачке тенкове и самохотке које прођу кроз одбрану.

У завршним месецима рата су се СУ-100 показале као изузетно оруђе и „препоручиле“ се за наставак службе у миру. Калибар 100 mm је у рату био нов за Црвену армију, али су постизани изванредни резултати па није било дилеме око судбине тог калибра – после рата прихваћен је као стандардни за нову генерацију тенкова који су зато имали унифицирану муницију са СУ-100.

Листа самохотки М-44

Према прописима ЈНА, борбена и гусенична возила носила су регистарске ознаке са четири или пет знаменки које су обично биле у низовима без прекида или у пар већих секвенци. Прве самохотке добиле су нестандартне ознаке 0765, 0766 и 2366. Самохотке предате противоклопним јединицама ЈНА имале су ознаке у секвенци од 9800 до 9835 за 36 комада и последњи четрдесети примерак добио је ознаку 9861. Ознаке из секвенце за самохотке биле су део низа одређеног за пријем нове технике из СССР-а почетком шездесетих година.

Нестандардно означене самохотке број 0765 и 0766 коришћене су у АШЦ у Задру, а касније су дошле до Никинаца. Самохотка број 2366 била је шездесетих година задужена у Институту (касније интегрисаном у ВТИ) за разне провере агрегата и муниције за наоружање.

Самохотка М44 у савлађавању
рова на обуци у Ђурији
1964. године

Са њараге у Београду

Више од 3.000 самохотки, произведених од 1944. до 1946. године, затим велике залихе резервних делова и муниције ишле, су у прилог СУ-100.

Почетком педесетих година самохотке су модернизоване током ремонта на идентичан начин као тенкови Т-34. Уместо мотора В-2-34 уграђен је В-2-34М или М-11. Радио-уређај ратне производње 9РМ замењен је са 10-РТ-26Е, домета од седам до 14 километара, у ратним условима у засићеном етеру. Домет се повећавао до 40 километара ако возило стоји и кад се смање ометања од стране других радио-уређаја. Током ремонта је уређај за међусобни разговор посаде ТПУ-3 бис-Ф замењен са ТПУ-47. Командир оруђа је уместо перископа МК-IV добио бинокуларни перископ ТПКУ-2Б са повећањем од пет пута, а стари уређај МК-4 задржан је за нишанцију. Послератне машине су на први поглед препознатљиве по великој кутији за прибор и алат, смештеној на левом боку уз „казамат“.

Шездесетих година су самохотке добиле ИЦ фарове, командирски бинокуларни перископ ТВН-2 и нове радио-уређаје Р-113.

Осим СССР-а самохотке СУ-100 коришћене су у оружаним

силама источног блока и на Блиском истоку. Педесетих година су се по лиценци производеле у Чехословачкој, паралелно са Т-34. Према проценама укупно је произведено око 5.000 СУ-100. У осамдесетим годинама су у СССР-у конзервирани у стратешким резервама. Сада руска војска има неколико СУ-100 у возном стању, које се појављују у првим ешалонима на парадама као подсетници ратне славе Отаџбинског рата.

Наш сусед Румунија, по садашњим пријавама наоружања, још има 59 самохотки.

Оруђа за ЈНА

Одмах после рата указала се потреба за снажним и мобилним противтенковским јединицама у Југословенској армији (ЈА). Зато су формиране противтенковске бригаде са наоружањем које је у том тренутку било у инвентару – вучна оруђа 76 mm М42(с) и 75 mm М40(н). Из СССР-а су у првим послератним годинама примљене само самохотке СУ-76, које су у то време већ биле вишак у Црвеној армији. На листи артикала предвиђених за попуњу ЈА нису биле самохотке као што су СУ-85 и СУ-100. Развој мобилних противтенковских јединица уследио је са пријемом америчке помоћи у првој половини педесетих година. Из америчких стокова пристигло је 399 самохотки 90 mm М36 и 240 самохотки 76 mm М18. Према проценама САД „ловци тенкова“ били су једно од најкориснијих средстава ратне технике за одбрамбени рат какав би ЈНА водила под претпоставком масовног продора тенковских јединица источног блока.

Самохотке из ђуђријске 590. ђрођивђенковске артиљеријске бригаде 1964. године

Оруђе М44 из састава 36. механизоване бригаде у рејону Бачке Тојоле 1971.

На филму

Самохотке М44 повремено су „глумиле“ у ратним филмовима. Једна од светски познатих њихових „улога“ из ЈНА била је у америчком ратном филму „Бригада неприлагођених“ (The misfit brigade), који је снимљен 1987. године на основу романа Свена Хасела „Терор на точковима“.

при чему се мислило на СУ-100, која је тема овог чланка.

Политичке околности су се промениле и почетком шездесетих година указала се прилика да се модернизација ЈНА проведе набавкама из СССР-а кроз клириншко плаћање. Делегација ЈНА задужена за преговоре са СССР-ом стигла је 20. априла 1961. године у Москву са задатком да набави 100 у то време најсавременијих тенкова Т-54, затим аквизиционих радара за противавионске батерије и ловачких авиона МиГ-21. У почетку нису помињања друга средства ратне технике, али се током вишеседмичних преговора листа знатно проширила.

Државни секретаријат за народну одбрану је 16. маја послао преговарачком тиму у Москву шифрирани телеграм у којем је наведено: „Постављен вам је задатак да тражите куповину самохотки са топом 100 милиметара као на тенку“,

Преговарачи су накнадно 20. маја године обавештени да најпре поставе захтев за 25 самохотки, а касније ће се можда број повећати уколико цена буде повољна. Генерал Мартин Дасовић, који је водио преговоре 2. јуна, известио је Врховног команданта Тита, Државни секретаријат за народну одбрану и Генералштаб ЈНА да су „Руси представили тражену самохотку“. Понуда је била 54.476 долара за самохотку, 2.168 долара за један борбени комплет муниције и 8.233 долара за резервни нови мотор. За поређење, у то време су ремонтвани тенкови Т-54А коштали 87.660 долара.

За ЈНА предложени су примерци самохотки произведени 1945. године који би пре примопредаје прошли кроз генерални ремонт и уградњу мотора В-2-34М-11 и свих уређаја предвиђених мо-

дернизацијом (радио-уређај 10-РТ-26Е, уређај ТПУ-47 итд). На захтев да се обезбеди самосталност ЈНА у снабдевању муницијом и ремонту 22. јула достављене су цене лиценце за муницију за Т-54А и СУ-100 за приближно 65.000 долара и приде око 140.000 долара за техничку документацију за средњи и генерални ремонт самохотке. Дасовић је кратко известио – „све понуде смо прихватили“. Коначно, 2. августа потписан је уговор о кредиту за набавке наоружања по плану названом „Романија“ предвиђеном за период од 1961. до 1965. године.

Прва средства примљена на основу тог плана биле су самохотке које су послате железницом за Југославију током новембра и децембра 1961. године – у две туре од 20 комада. Уз пратњу Совјетске армије железничке платформе, позајмљене од мађарских железница, дошле су до мађарско-југословенског граничног прелаза код Келебије. Један пуковник Совјетске армије предао је самохотке југословенској пријемној комисији. Накнадно, фебруара 1962. године

Оквири – муниција

Борбени комплет самохотке био је 33 метка – 15 тренеутно-фугасних и 18 панцирно-обележавајућих. Самохотке М44 користиле су исту муницију као и тенкови Т-54 и Т-55. За уништавање живе силе и пољских фортификација предвиђен је метак 100 мм са тренутно-фугасном гранатом са ознаком ОФ-412 за муницију произведену у СССР-у, односно ТФ, М63/М63П1 за муницију домаће производње – из фабрике „Претис“ из Воغوшће.

За уништавање оклопних средстава користио се метак са панцирно-обележавајућим зрном БР-412Б/Д, односно домаћи ПО, М65. Против јако оклопљених циљева је у борбеном комплекту самохотке био метак са кумулативно-обележавајућим неротирајућим зрном ЗБК5М, односно домаћи М69.

За школска гађања употребљавао се метак са вежбоним зрном М68 домаће производње са обележавајућим пуњењем или метак совјетског порекла са зрном ПБР-412 са кошуљицом зрна израђеном од угљеничног челика. Маневарски метак М71 користио се за имитирање пуцња, а школски метак М64 и М69 за обуку у руковању муницијом и пуњењу.

југословенском изасланику у Москви предате су таблице гађања.

Самохотка је у ЈНА добила следећу ознаку – топ, самоходни, 100 мм, М44(с). Уведене су у наружање самосталних противтенковских артиљеријских бригада (птабр) уместо вучних оруђа шестофунташа (57 мм) британског (Мк II) и америчког порекла (М1), који су у то време били већ потпуно неефикасни у борби против савремених тенкова.

Почетком шездесетих година је у ЈНА постојало шест бригада које су чиниле три батерије 57 мм и две батерије самоходних оруђа 90 мм М36. У почетку су 24 самохотке М44 уврштене у 590. бригаду из Чуприје у којој су

употпуности заменила калибар 57 милиметара. У 158. бригади из Ђакова је са 12 комада М44 подмирена половина материјалне формације за замену 57 милиметара. Две самохотке М44 додељене су Артиљеријском школском центру у Задру за потребе обуке, а по једно оруђе било је резерва 1. и 7. армије.

На организацију противоклопних јединица утицали су 1963. и 1964. године набавка првих самоходних ракетних лансера 2П26 са ракетама „шмељ“ и реорганизација „Дрвар-2“. Уместо шет бригада батеријског састава, формиране су четири бригаде састављене од два пук. Две бригаде које су имале М44 преформиране су у пук са 18 самохотки и осам лансирних возила 2П26 и пук са 18 самохотки М36 и такође осам 2П26.

У реорганизацији проведеној 1968/9. године самохотке М44 изузете су из 590. бригаде и искоришћене за попуна дела мешовитих противоклопних артиљеријских дивизона, формираних у саставу механизованих бригада у равничарским деловима државе. Нове јединице основане су после агресије Варшавског уговора на Чехословачку (јула

Искрцавање самохотки М44 из речног десантног тенконосца на вежби „Челик 78“, одржаној децембра 1978. године

СУ-100 из 11. корпуса Српске војске Крајине преснимљено са ТВ снимка

1968. године), која је указала на то да ЈНА мора да рачуна са ризиком од конфликта са оба блока. Зато су формиране додатне јединице на приграничним просторијама према Мађарској и шире по дубини Војводине.

У саставу дивизиона механизованих бригада биле су две ракетне батерије са возилима са 12 самоходних противоклопних лансера ракета 2П27 (БРДМ-1 наоружан ракетама „шмељ“) и једна батерија од шест М44. Почетком осамдесетих година самохотке М44 изузете су из 158. бригаде и на основу те реорганизације дивизиони у механизованим бригадама удвостручили су број самоходних оруђа на 12, подељених у две батерије. Уместо две имали су једну ракетну батерију од четири 9П133 или шест М83.

У грађанском рату

На почетку грађанског рата 1991. године у ЈНА се још увек налазило свих 40 М44. Део тих самохотки учествовао у борбама у Источној Славонији, где се истовремено користило мноштво борбених возила свих генерација – од Другог светског рата до савременог доба. У саставу 11. корпуса Српске војске Крајине (СВК) је 17 самохотки М44 било резерва за заустављање евентуалног продора хрватских тенкова.

Пролећа 1994. године када су се, на основну одредбу примирја, морала извући артиљеријска оруђа из зоне од

10 km од линије раздвајања СВК и хрватске војске, четири М44 остале су унутар тог простора под посебним надзором УНПРОФОР-а.

У лето 1995. године самохотке су биле део обимних одбрамбених припрема која су предузете у СВК и ВЈ под називом „Бедем“. Дуж читаве линије додира зараћених страна постављене су противоклопне и противпешадијске мине, уређени положаји за одбрану, припремљене резерве и предузете обимне припреме за одсудну одбрану. Независно од политичких преговора и нагодби на терену, посаде самохотки биле су у приправности и имале су разлога за то јер је, како се касније сазнало, у јесен 1995. године, готово 200.000 припадника хрватске војске било одређено за продор до Дунава. Завршни чин тог сукоба није се догодио јер је 12. новембра 1995. године потписан Ердутски споразум о мирној реинтеграцији.

Током 1996. године је ратна техника 11. корпуса постепено пребачена на источну страну Дунава. Самохотке М44 предале су Војсци Југославије.

Оруђа М44 су се 1996. године нашла на листи средстава која су избачена из наоружања током редукације вишкова тешког наоружања. Међутим, нису сви примерци претворени у старо гвожђе. У збирци историјског наоружања у складишту у Качареву налазе се две самохотке (број 9827 и 9834), а три примерка (0765, 9824 и 9831) су сачувана на полигону Никинци, и годинама после повлачења М44 из наоружања коришћена су за потребе ТОЦ-а. Последње гађање самохотке број 9831 забележено је 22. августа 2008. године – са десет тренутно-фугасних метака М63П2. ■

Александар РАДИЋ

Тактичко-техничке карактеристике СО М44

Посада: четири члана

Борбена маса:.....31,6 t

Димензије:

– дужина9.450 mm

– висина2.245 mm

– ширина3.000 m

– клиренс350 mm

Погонска група:

– дизел мотор В-2-34М-11 снаге 367,6 kW (500 КС) при 1.800 о/мин

– потрошња горива.....30-45 l на мото-час, зависно од услова пута

– резерва горива400 l унутар самохотке и 160 l у додатни резервоарима

Максимална брзина48,5 km/h

Оклопна заштита:

– горња плоча чела тела и маска топа75 mm

– доња плоча чела тела и задњи део тела45 mm

– кровна плоча и под20 mm

Топ Д-10С:

– калибар100 mm

– хоризонтално поље дејства16°

– вертикално поље дејства-3° до +20°

– крајњи домет.....17.400 m

– највећи домет са тренутно-фугасном

гранатом15.700 m

– брисани домет са панцирним зрном са оштрим

врхом1.200 m

– почетна брзина зрна900 m/s

МЕДИЈА ЦЕНТАР
„ОДБРАНА“

www.odbrana.mod.gov.rs

САДРЖАЈ

МЕДИЈА ЦЕНТАР „ОДБРАНА“	6
ЗГРАДА ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ	8
НОВИНСКО-ИНФОРМАТИВНА ДЕЛАТНОСТ	10
Портал МЦ „Одбрана“	12
134. године војне штампе	13
Фотографска делатност	14
Европско удружење војних новинара	15
Новинарска награда „Иван Марковић“	16
Избор најуспешнијих спортиста	18
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	20
Војни часописи	22
ОРГАНИЗАЦИЈА ДОГАЂАЈА	24
Галерија Дома Војске	26
Уметничка збирка	28
Свечани салони	29
Промотивне активности	30
КОМЕРЦИЈАЛНА ДЕЛАТНОСТ	32

Контакти

Браће Југовића 19
11000 БЕОГРАД
Тел: 011/3241-258
Факс: 011/3241-363
www.odbrana.mod.gov.rs
medijacentar@mod.gov.rs

ПИБ: 102116082
Матични број: 07093608
Регистарски број: 6012570339
Шифра делатности: 75110
Жиро рачун: 840-312849-56

Маркетинг: 011/3201-728
marketing@odbrana.mod.gov.rs
Преплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs
Продаја: 011/3241-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Директор	011/3241-258	23-809	medijacentar@mod.gov.rs
Секретар	011/3241-258	23-809	office@mod.gov.rs
Главни и одговорни уредник магазина „Одбрана”	011/3241-257	23-808	odbrana@odbrana.mod.gov.rs
Заменик главног и одговорног уредника магазина „Одбрана”	011/3201-547	23-547	redakcija@odbrana.mod.gov.rs
Одсек за интернет	011/3241-104	23-548	internet@odbrana.mod.gov.rs
Одсек за фотографску делатност	011/3615-467	23-501	fotocentar@odbrana.mod.gov.rs
Главни уредник издавачке делатности „Војно дело”	011/3349-489	–	izdavastvo@odbrana.mod.gov.rs
„Војнотехнички гласник”	011/3349-497	–	vojno.delo@mod.gov.rs
„Нови гласник”	011/3349-521	–	novi.glasnik@mod.gov.rs
Одсек за графичку делатност	011/3240-019	23-555	dizajn@odbrana.mod.gov.rs
Одсек за језичку редакцију	011/2682-937	23-576	lektura@odbrana.mod.gov.rs
Одељење за заједничке послове	011/3234-702	23-753	domvs@odbrana.mod.gov.rs
Одсек за опште послове	011/3239-553	23-478	opstiposlovi@odbrana.mod.gov.rs
Одсек за организацију догађаја	011/3201-728	23-728	marketing@odbrana.mod.gov.rs
Одсек за финансијске и комерцијалне послове	011/3241-026	23-765	finansije@odbrana.mod.gov.rs
Продавница „Војна књига”	011/2184-925	–	knjizara@odbrana.mod.gov.rs

МЕДИЈА ЦЕНТАР

Медија центар „Одбрана“ је специјализована војна установа Управе за односе са јавношћу Министарства одбране Републике Србије која извршава задатке у оквиру новинско-информативне и издавачке делатности и организације догађаја у згради Дома Војске Србије.

Центар је формиран почетком 2010. године, у оквиру реорганизације Министарства одбране. У том процесу објединио је све делатности и задатке некадашњег Новинског центра „Одбрана“, Војноиздавачког завода и Централног дома Војске Србије.

Седиште Медија центра „Одбрана“ налази се у згради Дома Војске Србије, некадашњем Ратничком дому. Зграда је од 1984, одлуком Скупштине града Београда, проглашена за културно добро. После Другог светског рата Ратнички дом је постао Дом ЈНА, а касније је мењао називе у складу са променом назива војске. Данас је то Дом Војске Србије, у којем постоје могућности за организовање различитих догађаја за потребе Министарства одбране, Војске Србије, Медија центра „Одбрана“ и других корисника.

Од свог настанка овај објекат је имао карактер друштвеног дома и културне институције. Данас се у њему налазе и седишта Удружења војних пензионера Србије, Савеза резервних војних старешина Србије, Савеза потомака ратника Србије 1912–1920. године, Удружења породица палих бораца ратова од 1990. године Србије и Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички“.

„ОДБРАНА“

Основне делатности

Новинско-информативна
Издавачка
Организација догађаја

Дан установе
24. јануар

Новинско-информативна делатност установе обухвата издавање магазина „Одбрана“ и уређивање веб портала Министарства одбране и Медија центра „Одбрана“. Одбрана наставља традиције „Ратника“, првог званичног војног гласила у Србији, који је почео да излази 24. јануара 1879. године. Тај дан обележава се као Дан Медија центра „Одбрана“.

Такође, Медија центра „Одбрана“ баштини дугу традицију издавачке делатности. Од 1945. године, када је формиран Војноиздавачки завод, до данас бележи готово неколико хиљада објављених наслова. Обухвата издавање војнострукне, наставнообразовне, војнонаучне и публицистичке литературе и војних часописа „Војно дело“, „Војнотехнички гласник“ и „Нови гласник“. „Војно дело“ и „Војнотехнички гласник“ су научни часописи од националног значаја, а „Нови гласник“ је стручни часопис оперативног и тактичког нивоа.

Капацитете који нису ангажовани за извршавање основних делатности Медија центар „Одбрана“ користи за пружање услуга корисницима ван Министарства одбране по комерцијалним условима.

ЗГРАДА ДОМА ВОЈСКЕ

Палата Дома војске, раније „Ратничког дома“, изграђена је према пројекту Јована Јовановића и Живојина Пиперског, у духу модерне архитектуре са елементима експресионизма прве половине четврте деценије двадесетог века. Објекат је изграђен на плацу који је Општина Београда даровала бившим ратницима за летњу бицикlistичку стазу Велосипедског клуба. У зимским месецима на том простору би се формирало јавно клизалиште.

Конкурс за изградњу „Ратничког дома“ расписан је средином маја 1929. године са намером да се у централној градској зони изгради монументално здање војне намене које ће на најадекватнији начин приказати снагу државног апарата одбране и заштите. Поред тога, на конкурс се посебно водило рачуна о поштовању јасно одређених пропозиција, које су се првенствено односиле на изглед и функцију будућег здања које је требало да обједини „не само организације ратника, већ и сва национална и културна друштва у престоници“.

Изградња палате „Ратничког дома“ свечано је отпочета у децембру 1929. године и трајала је до 24. новембра 1931. године, када је објекат довршен. До 1934. године сви департмани су усељени у објекат када је ова институција и званично остварила пун радни капацитет.

Зграда Дома Војске Србије је 1984. године проглашена за културно добро

Зграда је изграђена са основом у облику ћириличног слова П, као слободан блок окружен улицама Браће Југовић, Француском, Симином и Емилијана Јосимовића. Осим две подземне етажe, зграда поседује сутерен, високо приземље и три спрата са кровном терасом. Посебно је занимљива донжон кула са сатом која маркира угао улица Француске и Браће Југовић. Ова кула је на симболичан начин требало да повеже улогу калемегданских кула осматрачница, као дела комплекса Београдске тврђаве, и једног од симбола српског ослобођења од турске власти, док монументални јавни часовник означава ново време које носи снажну поруку јачања националног идентитета југословенства у Краљевини Југославији. Томе је додатно требало да допринесе и осам скулптура које су планиране да буду постављене изнад аркаде на главној фасади. Оригиналним пројектом је планирано да изнад сваког стуба на улазном делу стоје, у природној величини, скулптуре оклопника из доба династије Немањића, ратника из доба владавине цара Душана, борца из косовске битке, гуслара, устаника из Првог српског устанка, војника из 1876, војника из 1912. и југословенског војника са шлемом из 1918. године.

Објекат је, осим војне намене, требало да служи и развоју односа са цивилним сектором кроз непосредну сарадњу са различитим културним удружењима која су усељена у зграду Дома непосредно након његове изградње. Међу њима су најактивнија била удружења резервних официра и ратника, Јадранска стража, Удружење добровољаца, Соколска матица, Друштво пријатеља Француске и др. Након доградње дела према Симиној улици у објекат су смештани и официри из унутрашњости током службе у престоници.

Године 1939. зграда је дограђена према Симиној улици, а основа затворена у облику квадрата. Претходно је овај плато према Симиној улици, а унутар блока зграде, служио као летња башта у којој су се одржавале разне свечаности.

За време Другог светског рата зграда Ратничког дома била је седиште Гестапоа за Србију. После рата постао је Дом ЈНА, а касније је мењао називе у складу са променом назива војске. Одлуком Скупштине града Београда зграда је 1984. године проглашена за културно добро.

НОВИНСКО-ИНФОРМАТИВ

Новинско-информативна делатност установе обухвата издавање магазина „Одбрана“ и уређење веб портала Министарства одбране и Медија центра „Одбрана“.

Магазин „Одбрана“ је двонедељник, који излази 1. и 15. у месецу, на 84 стране. Његов основни задатак јесте да информише припаднике Министарства одбране и Војске Србије, запослене у свим осталим елементима система одбране и најширу домаћу и инострану јавност о свим актуелним питањима у вези са одбраном земље.

„Одбрана“ је одавно постала референтни извор информација о систему одбране земље,

што потврђује велика цитираност у агенцијским информацијама, дневним и периодичним новинама и часописима и ударним телевизијским вестима.

Током 2012. године новинари „Одбране“ извештавали су са 917 медијских догађаја. На веб сајту Министарства одбране објављено је 573 информација, а на веб сајтовима Војске Србије, Медија центра „Одбрана“ и у магазину „Одбрана“ још 344 информација. У сарадњи са „Застава филмом“ припремљено је 1.248 видео прилога.

У 2012. објављена су 24 броја „Одбране“ и у њима 12 „Арсенала“, два „Падобранца“ и 12 тематских специјална прилога.

АРСЕНАЛ

„Арсенал“ је специјални прилог магазина „Одбрана“ у којем је представљена савремена војна техника у свету и код нас. Први број изашао је 15. јануара 2007. и до сада је објављено 73 броја. Излази сваког петнаестог у месецу, обично на 32 странице, а по десет бројева повезује се у посебан зборник. До сада је објављено око 400 текстова на око 2.000 страница. Стални сарадници

НА ДЕЛАТНОСТ

„Арсенала“ су врхунски познаваоци наоружања, конструктори и заљубљеници у војну технику.

У претходним бројевима било је речи о најчувенијим пиштољима, пушкама и митраљезима, бацачима граната, савременим артиљеријским оруђима, најнапреднијим тенковима данашњице, вишенаменским оклопним возилима, авионима пете генерације, беспилотним летелицама, ратним бродовима и подморницама, војној употреби робота, историји ратне технике и, наравно, о средствима из домаћег развоја.

917 медијских догађаја
573 прилога на сајту МО,
344 прилога на сајтовима ВС,
МЦ „Одбрана“ и магазину „Одбрана“.
24 броја магазина „Одбрана“
26 специјалних прилога
1.248 видео прилога

ТЕМАТСКИ ПРИЛОЗИ У 2012.

Центар за симулације и учење на даљину, Српска војска у рајтовима за независност 1976–1878, Из историје српске швијунаже, Југословенска војска на Синају, Српски добровољачки ђокрећ 1876–1918, Сто година српског војног ваздухопловства, Шест деценија „Војнотехничког гласника“, Аеро-митинг „Бајтајница 2012“, Сто година од Првог балканског раја, Пола века ракетних јединица ПВО у Србији, Кина и безбедности азијско-пацифичког региона.

*Будимир М. Појадић,
дописник из Новог Сада*

САРАДНИЦИ

Део редакционог тима „Одбране“ су и бројни сарадници, колумнисти и стални дописници из Ниша и Новог Сада. За „Одбрану“ пишу професори универзитета, истакнути историчари, активни и пензионисани војни стручњаци, експерти у области безбедности... На њеним страницама налазе се и прилози новинара и фото-репортера других гласила, са којима се размењују садржаји.

ПОРТАЛ МЦ „ОДБРАНА”

Веб портал Медија центра „Одбрана”, на адреси www.odbrana.mod.gov.rs, представља јединствену тачку приступа свим сервисима које установа пружа посредством интернета. На порталу се, поред информативних садржаја, који се односе на дешавања у згради Дома Војске и новине у издавачкој делатности, могу прочитати или преузети најновији садржаји магазина „Одбрана” и војних часописа. Приказана је комплетна издавачка делатност куће, као и део богате фото-архиве.

Презентација омогућава и виртуелну шетњу кроз простор Дома Војске, и упознавање са ентеријером зграде која садржи неке од најлепших вишенаменских сала у Београда. Имајући у виду делокруг рада Медија центра, портал се стално дограђује, како додавањем нових, тако и унапређењем постојећих садржаја.

„ОДБРАНА” У ДИГИТАЛНОМ ФОРМАТУ

Магазин „Одбрана” од 15. октобра 2012, у сарадњи с порталом Новинарница (www.novinarница.net), читаоцима омогућава куповину нових бројева у дигиталном формату и то са попустом од 20 посто.

У понуди су бројеви из 2012. године, а часопис у дигиталном формату из претходних година бесплатно се може преузети са веб сајта „Одбране”. На тај начин овај магазин излази у сусрет преваходно читаоцима из дијаспоре, којима је претплата до сада била знатно скупља због поштанских трошкова, као и оним читаоцима који више воле „виртуелну” трафику, каква је Новинарница.

За сада се „Одбрана” на овај начин може само читати, али не и преузети, а из Новинарнице обећавају скори завршетак софтвера за преузимање часописа и његово читање кад год се пожели, а не само на интернету.

134. ГОДИНЕ ВОЈНЕ ШТАМПЕ

Магазин „Одбрана“ наставља традиције „Ратника“, првог званичног војног гласила у Србији, који је почео да излази 24. јануара 1879. године. Значајан траг у историји српске војне штампе оставили су и „Народна армија“, „Фронт“ и „Војска“, листови који су излазили у периоду од 1945. до 2005. године.

Ратник је покренуо генералштабни потпуковник Јован Мишковић, министар војни, потоњи генерал и начелник Главног генералштаба, члан Српског ученог друштва и председник Српске академије наука. У наредби о покретању „Ратника“ он је, наглашавајући значај војне штампе, указао да је „војска без свога листа као човек без говора“.

Истина, „Ратник“ није први војни лист у Србији. То почасно место припада „Војину“, првом војностручном гласилу у Србији и на Балкану. Власник и уредник „Војина“ био је Јован Драгашевић, који је био и први уредник „Ратника“.

Уредници „Ратника“, који је, са прекидима за време Балканских и Првог светског рата, излазио до 1941. године, били су најзнаменитији војни теоретичари, милиоци и војсковође српске војске: војводе Живојин Мишић и Степа Степановић, ђенерали Јован Драгашевић, Божидар Јанковић, Милош Васић и многи други.

Једну од најсветлијих страница у историји војне штампе у Србији представља покретање илустрованог војног листа „Фронт“, почетком 1945. године. У јесен исте године покренута је и „Народна армија“, која је после готово пет деценија континуираног излагања, заједно са „Фронтом“, прерасла у нови лист „Војска“, маја 1992. године.

„Војска“ ће, као основно издање истоименог Новинско-издавачког центра, од првог броја, па у наредних 13 година, колико је под тим именом излазила, испратити све најзначајније догађаје у држави и војсци. Један од најдраматичнијих свакако је деловање у условима агресије НАТО-а на СРЈ. У ратним условима редакција је штампала 40 ратних бројева, који представљају својеврсно сведочанство о одбрани и отпору.

Одлуком министра одбране Србије и Црне Горе „Војска“ је, после 710 бројева, престала да излази 8. септембра 2005. године. Истом одлуком покренута је „Одбрана“ и отворено још једно поглавље у историји војне штампе.

Први број „Одбране“ објављен је 1. октобра 2005. и од тада магазин излази у континуитету два пута месечно, као једино штампано гласило Министарства одбране.

ФОТОГРАФСКА ДЕЛАТНОСТ

У фото-документацији Медија центара „Одбрана“ чува се богата архивска грађа од 1945. године до данас. Генерације војних фото-репортера бележиле су, оком камере, не само активности војске, него и све важније догађаје из историје земље и тако будућим генерацијама оставиле непроцењиво културно благо које још увек није потпуно истражено.

Уз подршку Цеферсон института, 2008. године започета је дигитализација архива, како би се заштитила од пропадања и омогућило њено лакше коришћење.

До сада је дигитализована архива закључно са 1957. годином, а реализацију тог пројекта финасирала је Владе Краљевине Норвешке. Од 2010. године тај пројекат се реализује много споријим темпом због недостатка финансијских средстава.

Од преласка на дигиталну фотографију 2000. године, фото-документација Медија центара „Одбрана“ брзо се увећава, али и лакше чува, на моћним серверима и другим носачима електронских записа, са могућностима брзог претраживања.

Само у 2012. години фото-репортери Медија центара „Одбрана“ покрили су више од 1.000 догађаја и архивирали 93.000 фотографија.

**1.000 догађаја у 2012.
93.000 фотографија**

ИЗЛОЖБЕ

„Првوماјске параде“ (2010),
„Прва конференција покрета несврстаних у Београду 1961. године“ (2011),
„Београд 1945–1955. у објективу војних фото-репортера“ (2012),
„Наша крила – авиони домаће производње у наоружању југословенског и српског ваздухопловства 1945–2012“ (2012).

ЕВРОПСКО УДРУЖЕЊЕ ВОЈНИХ НОВИНАРА

Од 2006. године
„Одбрана” је чланица ЕМПА

Магазин „Одбрана” члан је Европског удружења војних новинара (ЕМПА – EUROPEAN MILITARY PRESS ASSOCIATION) од 2006. године. Од 1977. године ЕМПА окупља индивидуалне и колективне чланове (редакције војних медија) из 21 земље. Поред војних новинара, чланови удружења су и експерти који се баве проблематиком безбедности и одбране. Данас удружење има више од 100 чланова.

Основни циљеви удружења јесу успостављање контакта између његових чланова и размена информација, промовисање разумевања безбедносне и друге политике страних земаља и познавање њихових оружаних снага, што је врло значајно и за редакцију магацина „Одбрана”.

НАГРАДА

На конгресу ЕМПА у Риги (Латвија), 2008. године, поводом јубиларних 30 година постојања ове европске асоцијације, први пут је додељена Награда ЕМПА за најбољи чланак објављен у европским војним гласилима. Одлуком жирија награда је припала новинару „Одбране” Раденку Мутавићу за текст о сарадњи са Националном гардом Охаја.

Активно учешће представника „Одбране” у раду удружења крунисано је организацијом 31. конгреса ЕМПА у Београду, чији је поровитељ било Министарство одбране. Организација тог скупа је на састанку Управног одбора ЕМПА оцењена као једна од најуспешнијих.

Фото-репортери „Одбране” су, на претходна два конгреса, у Луцерну и Прагу, учествовали са највише фотографија на конкурс за Најбољу фотографију војних листова чланица ЕМПА.

НОВИНАРСКА НАГРАДА

Медија центар „Одбрана“ од 2007. године додељује Новинарску награду „Иван Марковић“ за најбоље медијско извештавање о активностима Министарства одбране и Војске Србије у протеклој години. Циљ награде јесте подстицање новинара на квалитетно извештавање у домаћим писаним и електронским медијима, афирмација и јавна верификација њиховог стваралаштва и сећање на Ивана Марковића, једног од најда-

Бранку Сџанковићу,
новинару РТС-а, награду је уручио
Љуковник мр Миливоје Пајовић,
начелник Управе за односе са јавношћу

„ИВАН МАРКОВИЋ”

ровитијих војних новинара и уредника у листу „Војска”, који је 2003. године изненада преминуо у 43. години живота.

О додели Новинарске награде „Иван Марковић”, по посебном правилнику, одлучује жири који сачињавају еминентни медијски стручњаци, новинари штампаних и електронских медија, ветерани војног новинарства и представник Управе за односе са јавношћу Министарства одбране.

Награда се састоји од плакете и новчаног износа од 60.000 динара. Уручује се 24. јануара, на пригодној свечаности поводом Дана Медија центра „Одбрана” и годишњице војне штампе. Право учешћа на конкурсима имају сви професионални новинари који раде за медије на територији Републике Србије, без обзира на њихов формални статус.

ДОБИТНИЦИ НАГРАДЕ

Ратко Фемић, новинар листа „Данас” (2007), Сандра Мандић, новинарка Телевизије Б92 (2008), Горан Јанићевић, новинар Продукцијске групе „Мрежа” (2009), Војкан Костић, новинар агенције „Бета” (2010), Бранко Станковић, новинар РТС-а (2011), Иван Ловрић, новинар „Вечерњих новости” (2012).

НАЈУСПЕШНИЈИ САРАДНИЦИ

Сваке године колегијум главног и одговорног уредника додељује признање најуспешнијем сараднику магазина „Одбрана”. Досадашњи лауреати били су: Будимир М. Попадић (2005), др Александар Мутавић (2006), мр Славиша Влацић (2007), Милосав Ђорђевић (2008), Иштван Пољанац (2009), Александар Радић (2010), др Себастиан Балаш (2011) и Кршман Милошевић (2012).

ЧЛАНОВИ ЖИРИЈА

У жирију за доделу Новинарске награде „Иван Марковић” до сада су били: еминентни медијски стручњаци: др Драгана Бечејски Вујаковић, др Неда Тодоровић, др Мирољуб Радојковић, др Раде Вељановски, др Сњежана Миливојевић и Вељко Ђуровић; новинари: Љубодраг Стјадиновић, Срђан Предојевић, Бошко Јакшић, Немања Врањковић, Зоран Баранац, Сања Лубардић, Ненад Ковачевић, Милан Галовић, Вера Потпарић, Боривоје Ерделан, Дејан Миљковић; ветерани војног новинарства: Иван Матовић, Слађана Ристић, Зоран Пухач, Звонимир Пешић, Владимир Ристић и Станоје Јовановић; представници Управе за односе са јавношћу: пуковници Раде Каран и Миливоје Пајовић, Хелена Милошевић, Данијела Марјановић и Ана Милетић.

ИЗБОР НАЈУСПЕШНИЈИХ

Традиционална акција магазина „Одбрана“ за избор најуспешнијег спортисте и спортске екипе у Војсци спроводи се у континуитету од 1994. године, када је покренута у некадашњем листу „Војска“. Ова ласкава признања понели су врхунски војни спортисти који су остваривали највредније резултате на спортским такмичењима у земљи и иностранству.

Падобранска екипа „Небеске видре“ девет пута је била најуспешнији спортски тим. Маратонцима и стрелцима „Академца“ то је пошло за руком два пута, а вишеструки лауреати били су и наш прослављени алпиниста Драган Јаћимовић и атлетичар Горан Чегар.

О наградама је одлучивао жири у чијем саставу су, поред војних спортских стручњака, били и наши истакнути репрезентативци, олимпијски, светски и европски шампиони и познати спортски радници: Јасна Шекарић, Жељко Танасковић, Оливера Јевтић, Ненад Перуничич, Предраг Манојловић, Вук Рашовић, Ненад Манојловић, Небојша Илић...

„Небеске видре“ су девет пута биле најбоља спортска екипа

СПОРТИСТА

1994 - 2012.

1994. Бранко Бошковић, атлетичар	Падобранска екипа „Небеске видре“
1995. Рајко Балтић, рвач	Падобранска екипа „Небеске видре“
1996. Горан Микец, стрелац	Маратонски тим ВЈ
1997. Стеван Плетикосић, стрелац	Падобранска екипа „Небеске видре“
1998. Драган Јаћимовић, алпиниста	Падобранска екипа „Небеске видре“
1999. Драган Јаћимовић, алпиниста	Маратонски тим ВЈ
2000. Драган Јаћимовић, алпиниста	Падобранска екипа „Небеске видре“
2001. Иван Ђорђевић, падобранац	Падобранска екипа „Небеске видре“
2002. Иван Стефановић, каратиста	Карате екипа Војне академије
2003. Младен Тепавчевић, пливач	Падобранска екипа „Небеске видре“
2004. Милош Радојичић, каратиста	Екипа Војне академије у војном вишебоју
2005. Горан Чегар, атлетичар	Репрезентација ВССГ у војном пентатлону
2006. Драган Мићић, кикбоксер	Падобранска екипа „Небеске видре“
2007. Игор Вуковић, оријентирац	Стрељачка дружина „Академац“
2008. Саша Петровић, стрелац	Падобранска екипа „Небеске видре“
2009. Горан Чегар, атлетичар	Атлетска екипа МО и ВС
2010. Стеван Стојановић, џудиста	Стрељачки клуб „Академац“
2011. Дејан Вукојевић, стрелац	Скијашка репрезентација ВС
2012. Мариана Лукић Чегар, атлет.	Екипа КЗО у војном пентатлону

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

Војна издавачка делатност има значајно место и улогу у систему одбране. Представља један од чинилаца напретка, модернизације и укупног оспособљавања, обучавања, образовања и информисања припадника Војске Србије, али и шире јавности.

Издавачка делатност у систему одбране организована је у оквиру Медија центра „Одбрана“, у Одсеку за издавачку делатност, и представља континуирану, планску, организовану и непрекидну активност. Читав тим професионалних и креативних људи вредно ради на томе да рукописи који стижу у нашу издавачку кућу постану књиге – вредне пажње и поштовања.

Издавачка делатност Медија центра „Одбрана“ дефинисана је Планом издавачке делатности који одобрава министар одбране, а настаје артикулисањем потреба унутар система одбране за одређеним насловима. У оквиру ове делатности обављају се послови који се односе на издавање војностручне, наставнообразовне и војно-публистичке литературе, затим часописа „Нови гласник“, „Војно дело“ и „Војнотех-

ПОЧЕЦИ

Сматра се да је у Србији планско издавање војне књиге, нарочито службене, почело средином 19. века. Прво званично издање Закона војног штампано је 1839, а правила службе издају се од 1845. године. По оснивању Министарства војног (установљено 1811) и војне школе, штапају се први војни часописи. Тек након оснивања Артиљеријске школе, за потребе Војне академије (1880) написани су и одштампани први уџбеници.

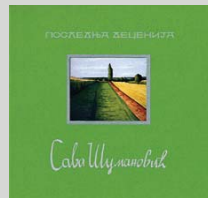
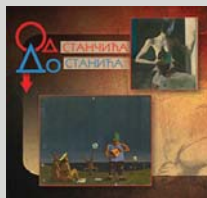

нички гласник”, као и на издавање и дистрибуцију промотивног материјала и штампаних и електронских публикација неопходних систему одбране.

Током 2012. године у Медија центру „Одбрана” објављено је осамдесет пет књига, а више од 100 наслова је у овом тренутку у некој од завршних фаза израде. Будући да основна делатност обухвата објављивање војне литературе, најчешћи наслови су правила, прописи, упутства, приручници, уџбеници за Војну академију и Медицински факултет ВМА, као и зборници радова са значајних научних скупова и слично.

Из овогодишње продукције издвајамо наслове који прате значајне јубилеје – сто година српског војног ваздухопловства и сто година Балканских ратова, попут књига „ВИШЕНАМЕНСКИ БОРБЕНИ АВИОНИ” др Славише Влочића, „ОРАО – ПОГЛЕД ИЗ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ УГЛА”, Александра Радића, „ЈУГОСЛОВЕНСКО РАТНО ВАЗДУХОПЛОВСТВО 1942–1992”, др Бојана Димитријевића, „БОРБЕНИ ХЕЛИКОПТЕРИ” др Драгана Цветковића, „БАЛКАНСКИ РАТОВИ 1912–1913 – Рад српског војног санитета”, проф. др Александра Недока, „СРПСКИ ВОЈНИ САНИТЕТ У БАЛКАНСКИМ РАТОВИМА”, проф. др Бранислава Поповића и др Вељка Тодоровића...

Управо ти наслови били су и окосница наступа Медија центра „Одбрана” на прошлогодишњем Сајму књига у Београду.

ВОЈНИ ЧАСОПИСИ

ВОЈНОТЕХНИЧКИ ГЛАСНИК

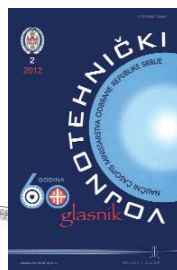
„Војнотехнички гласник“ је мултидисциплинарни научни часопис Министарства одбране Републике Србије, који објављује научне и стручне чланке, као и техничке информације о савременим системима наоружања и савременим војним технологијама. Часопис прати јединствену интервидовску техничку подршку Војске на принципу логистичке системске подршке, области основних, примењених и развојних истраживања, као и производњу и употребу средстава наоружања и војне опреме, и остала теоријска и практична достигнућа која доприносе усавршавању припадника Министарства одбране и Војске Србије.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије категорисало је „Војнотехнички гласник“, за 2012. годину, на четири листе: на листи часописа за математику, рачунарске науке и механику и на листи часописа за материјале и хемијске технологије – као научни часопис националног значаја (категија М52), а на листи часописа за електронику, телекомуникације и информационе технологије и на листи часописа за машинство – као научни часопис (категија М53).

У 2012. години „Војнотехнички гласник“ обележио је 60 година редовног и непрекидног излажења. Тим поводом први потпредседник Владе Републике Србије и министар одбране Александар Вучић уручио је уредништву овог часописа Војну спомен-медаљу за изузетан допринос систему одбране Републике Србије.

ВОЈНО ДЕЛО

„Војно дело“ је научно-теоријски часопис Министарства одбране Републике Србије и служи као отворени форум за публиковање и стимулисање иновативног размишљања и критичку размену искустава о свим аспектима и нивоима безбедности и одбране, у националном и међународном домену. Такође, високи

руководиоци сектора безбедности, припадници академске заједнице Републике Србије и сви заинтересовани посредством овог часописа упознају се са развојем војнонаучне мисли у земљи и иностранству, чиме се врши утицај на ширење свести и спознаје о савременим системима и изазовима безбедности и одбране.

„Војно дело“ постало је национални академски ресурс и бренд који се развија у Министарству одбране од 1949. године. На основу анализе Центра за евалуацију у образовању и науци и одлуке Министарства за образовање, науку и технолошки развој Републике Србије сврстан је у категорију часописа националног значаја – М52.

Часопис се прати у контексту Српског цитатног индекса – СЦ индекс и подвргнут је сталном вредновању утицајности у самој бази и, допунски, у међународним цитатним индексима (Thompson-ISI).

НОВИ ГЛАСНИК

Часопис „Нови гласник“ основан је наредбом начелника Генералштаба 1993. године као војностручно интервидовско гласило припадника Војске. Основна намена часописа јесте да допринесе подизању нивоа стручности у извршавању професионалних задатака припадника Војске Србије и Министарства одбране, подстицању њихове креативности и критичког мишљења. У њему се превасходно објављују стручни и научни текстови из свих области значајних за Војску.

„Нови гласник“ је и гласило које пружа могућности свим ауторима из организацијских, управних и школских структура Војске да објављују своје радове, доприносећи тиме унапређењу војнотеоријске и стручне мисли. Управо га је таква концепција учинила незаобилазном литературом за израду стручних и дипломских радова студената завршних година Војне академије и слушалаца КШУ и ГШУ. Присутан је и у командама и јединицама Војске Србије (оперативног и тактичког нивоа) као корисна литература у процесу војностручне обуке старешина.

Чланци које објављује „Нови гласник“ сврстани су у рубрике: војна теорија и пракса, видови – родови, обука, образовање, логистика, морал, традиције, погледи, стране армије, војни арсенали, вести – новости и прикази. Садржај и сви резимеи чланака преводе се на енглески језик.

ОРГАНИЗАЦИЈА

Узгради Дома Војске Србије налазе се модерно опремљене просторије, које се користе за одржавање различитих догађаја као што су: приједи, конференције, семинари, предавања, пословне прославе, сајмови, презентације, коктели, балови, модне ревије, изложбе, промоције, концерти, венчања и друге приватне прославе.

Поред Министарства одбране и Војске Србије корисници услуга које Медија центар „Одбрана“ пружа по комерцијалним условима су бројна предузећа, министарства, агенције, невладине организације, амбасаде, факултети и друге институције.

Поред аутентичног духа тридесетих година прошлог века корисници посебно цене професионалност особља, висок квалитет услуга, комфор, безбедност и сигурност, као и угоститељске услуге које, по приступачним ценама, пружа Војна установа „Дедиње“.

ДОГАЂАЈА

**230 активности у 2012.
90.000 посетилаца**

20 изложби

7 концерата

15 промоција

47 протоколарних активности

58 комерцијалних активности

79 радних и програмских активности

4 хуманитарне активности

ГАЛА ВЕЧЕ ДЕЈВИС КУПА

У Свечаној сали Дома Војске Србије, 5. децембра 2010. године, одржано је Гала вече Дејвис купа, у част тениске репрезентације Србије која је прославила победу над екипом Француске и освојила „Салатару”.

ГАЛЕРИЈА ДОМА ВОЈСКЕ

Дом Војске Србије има дугу традицију у организовању изложби. Ту делатност иницирао је, још 1945. године, Бранко Шотра, први послератни руководилац те установе, познати ликовни стваралац и оснивач Факултета примењене уметности у Београду.

У Галерији Дома Војске до сада је постављено више од петсто изложби еминентних ликовних стваралаца. Својевремено је одржано и осам квадријенала на тему „НОБ у делима ликовних уметника“ и више тематских изложби „Војска у делима ликовних уметника“.

Од 1953. године изложбе се организују у галеријском простору који је данас познат као Велика галерија, а 2011. године уређена је и такозвана Мала галерија Дома Војске, у којој се реализују пратећи програми изложби у Великој галерији, ауторске и групне изложбе ли-

НОЋИ МУЗЕЈА

Од 2010. године МЦ „Одбрана“ учествује у „Ноћи музеја“, једној од најзначајнијих и најпосећенијих културних манифестација у нашој земљи. Атрактивни програми у Дому Војске сваке године привуку пажњу више од 5.000 посетилаца.

Ликовна колонија

Шездесета годишњица рада Галерије Дома ВС биће обележена 2013. године издавањем каталога уметничке збирке и изложбом радова са ликовне колоније која ће у септембру на Тари окупити наше еминентне уметнике.

ковних стваралаца и изложбе фотографија из архиве Медија центра „Одбрана“.

Новим излагачким концептом, који се примењује од краја 2010. године, у Галерији се организују репрезентативне изложбе у сарадњи са музејима, галеријама, задужбинама, легатима и другим институцијама културе у Србији. Изложбе су наишле на изванредан пријем ликовне публике и повратиле углед који је галерија имала некада.

У 2011. и 2012. години своје богате ликовне збирке у Дому Војске представили су Галерија слика „Сава Шумановић“ из Шида, Војни музеј, Уметничка галерија Надежда Петровић из Чачка, Задужбина „Момо Капор“, Спомен-збирка Павла Бељанског из Новог Сада, Историјски архив из Пожаревца, Модерна галерија Центра за културу из Лазаревца, Градски музеј из Вршца, Музеј наивне и маргиналне уметности из Јагодине, колекционар Драгољуб Милићевић и народни музеји из Зрењанина, Ниша и Пожаревца.

НАЈПОСЕЂЕНИЈЕ ИЗЛОЖБЕ

– Сава Шумановић „Пут до слике“	18.000
– Момо Капор „Београдске приче“	13.000
– Сава Шумановић „Последња деценија“	12.500
– „Спомен-збирка Павла Бељанског поново у Београду“	11.000

**60 година
500 изложби**

Изложбе и бројне пратеће програме у протекле две године видело је више од 120.000 посетилаца, што Галерију Дома Војске Србије сврстава у ред најпосећенијих изложбених простора у Београду.

УМЕТНИЧКА ЗБИРКА

Уметничка збирка Галерије Дома Војске располаже са више од 1.500 дела ликовних стваралаца свих генерација са подручја некадашње Југославије. Колекцију углавном чине својевремено откупљена дела и поклони уметника који су некада излагали у Дому Војске или који су учествовали у ликовним колонијама у организацији ове установе.

У збирци се налази неколико значајних остварења насталих током прве половине 20. века, као што су слике Влаха Буковца, Љубе Ивановића, Саве Шумановића и

Марина Тартаље. Ипак, окосницу њених вредности представљају дела српских и југословенских уметника настала после Другог светског рата, па све до распада Југославије. Међу њима су најзначајнија дела Мила Милуновића, Јована Бијелића, Љубе Бабића, Косте Хакмана, Петра Лубарде, Зоре Петровић, Милана Коњовића, Крсте Хегедушића, Пеђа Милосављевића, Миће Поповића, Љубице Цуце Сокић, Сретена Стојановића, Ристе Стијовића,

Матије Вуковића, Небојше Митрића и других великана ликовне уметности.

Многа од тих дела никада нису излагана и доскора су представљала велику непознаницу, чак и за историчаре уметности. У плану је стручна обрада уметничких дела и припрема каталога збирке, који ће је приближити и потпуније представити љубитељима ликовне уметности и стручној јавности. Збирка се чува у реновираном депоу, опремљеном по савременим музеолошким стандардима.

1.500 експоната

Репрезентативан избор слика из збирке у поставци „Поетика и судбина 20. века“, чији су аутори историчар уметности Никола Кусовац и Милорад Бубања, дугогодишњи кустос Галерије Дома Војске, представљен је до сада у Новом Саду, Нишу, Београду и Зрењанину, а у 2013. години већ су уговорена гостовања у другим градовима у оквиру размене програма и сарадње са институцијама културе.

СВЕЧАНИ САЛОНИ

Пред велелепне „кристалне сале“ најрепрезентативније просторе у згради Дома Војске представљају салони, међу којима се издваја амбијентална целина сале за ручавање са експонатима из прве половине 20. века.

Трезаријски сто, столице без руковата и две са руковатима за чело стола, застакљена дводелна витрина и велики и мали серван – израђени су од првокласне ораховине и украшени дуборезом. Обликовани су у духу зреле ренесансе са елементима раног барока. На њиховим површинама преплићу се биљни мотиви са људским ликовима, фантастичним животињама и маскеронима. Намештај се ослања на масивне лавље шапе, а ивични делови истакнути су богато изведеном профилацијом.

Расветна тела чине саставни део ове целине, а посебно је уочљив раскошно обликовани вишекраки лустер, украшен дуборезом у пуној пластици и плитком рељефу. У богато уређеном простору посебна пажња поклањена је и маскама за радијаторе, које су декоративне и рађене у стилу целине ентеријера.

Елементи ове поставке одражавају дух репрезентативне институције која посетиоцу одмах предочава свој значај. Масивни и богато изрезбарени елементи мобилијара, скупоцено стакло и вредне уметничке слике уобличавају ентеријер, уводећи нас у време када су војне и цивилне државне институције посвећивале посебну пажњу опремању простора који се користио за протоколарне потребе високог ранга.

Свечани салони Дома Војске отворени су за посетиоце сваке године у „Ноћи музеја“, а њихову пажњу тада посебно привлачи и стална поставка уметничких дела.

ПРОМОЦИЈА ПРОМО

Сајмови

Акције

НАГРАДНА ИГРА
У МЕСЕЦУ КЊИГЕ

ДОМ ВОЈСКЕ
Брате Југовића 19, Београд

САЈАМ КЊИГА У БЕОГРАДУ
21-28. октобар 2012.

ПРОДАВНИЦА „ВОЈНА КЊИГА“
Басе Чарapiћа 22, Београд

МЕСЕЦ КЊИГЕ

од 1-28. октобра 2012.

ЈЕДИНСТВЕНА ПРИЛИКА ДА ОБОГАТИТЕ СВОЈУ
БИБЛИОТЕКУ ПО НАЈПОВОЉНИЈИМ УСЛОВИМА

- Куповина на кредит без чекова, без жираната, путем административне забране до 18 рата
- Чланство у Клубу читалаца „ОДБРАНА“
 - Учешће у наградној игри

ПОПУСТ ОД 30% ДО 90%

ОЦИЈА ПРОМОЦИЈА

Отворени дани

Клуб читалаца

КОМЕРЦИЈАЛНА ДЕЛАТНОСТ

Медија центар „Одбрана“ остварује приходе продајом својих издања, издавањем простора у згради Дома Војске за организацију догађаја, као и продајом огласног простора у магацину „Одбрана“

У његовом саставу налази се и продавница „Војна књига“ у Београду, једина специјализована војна књижара у Србији која је уједно и сувенирница и military shop. Поред издања Медија центра „Одбране“ и других војних издавача у понуди продавнице су војни сувенири са обележјима Војске Србије.

Издања Медија центра „Одбрана“ могу се купити на 18 рата, путем административне забране. Најмањи износ рате је 1.000,00 динара.

Претплата

Телефон: 011 3201-995
Факс: 011 3241-009,
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја

Телефон: 3241-009
Факс: 011 3241-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Продавница „Војна књига“

Ул. Васе Чарапића бр. 22, Београд
Тел/факс: 011 2184-925
knjizara@odbrana.mod.gov.rs
Радно време од 08.00 до 21.00 часова
Суботом од 08.00 до 15.00 часова